

A historical map of Oirschot, Netherlands, in a light green tint. The map shows the town's layout with streets, buildings, and surrounding areas like 'Velders Bosch' and 'De Runder'. The name 'Oirschot' is prominently displayed in the center of the map.

Landschapskwaliteitsplan Oirschot

Vastgesteld door de gemeenteraad van Oirschot op 19 oktober 2021

Oirschot

STUDIOMARCOVERMEULEN
architectuur stedenbouw landschap onderzoek

*De weg naar Best ter hoogte van Schoonoord te Oirschot rond 1920. Naar links splitst zich de huidige Montfortlaan af.
Bron: H. de Croon van Heerbeek, Oirschot.*

*Voorpagina: Uitsnede van de omgeving van Oirschot uit de Topografische Militaire Kaart 1850-1864.
Bron: www.nationaalarchief.nl, 2020.*

Inhoudsopgave

Inleiding	4
<i>Leeswijzer</i>	
 1. Het Oirschots landschap	 6
<i>1.1 Een korte terugblik in de tijd</i>	
<i>1.2 Landschapstypologieën</i>	
<i>1.3 Landschappelijk raamwerk</i>	
 2. Opgaven in het landschap	 28
 3. Landschapsvisie	 38
<i>3.1 Visie op hoofdlijnen</i>	
<i>3.2 Landschapsvisiekaart</i>	
 4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap	 48
<i>4.1 Zeven functies in het landschap</i>	
<i>4.2 Principes bij tegenstrijdige belangen</i>	
<i>4.3 Zestien deelgebieden</i>	
<i>4.4 Functieverdeling op de kaart</i>	
 5. Integrale gebiedsopgaven	 72
<i>5.1 Het militaire heden en verleden in het gradiëntenlandschap</i>	
<i>5.2 Het Spoordonks watermolenlandschap</i>	
<i>5.3 Landschapsbeleving en -ontwikkeling tussen de Mortelen en de Beerze</i>	
<i>5.4 Op zoek naar een nieuwe balans bij de Groote Beerze</i>	
<i>5.5 Lagen door de tijd rond de Kleine Beerze</i>	
<i>5.6 Een weids energie- en voedsellandschap</i>	
<i>5.7 Oirschotse woonlandschappen</i>	
<i>5.8 De Groene Corridor</i>	
 Bijlagen	 108
<i>1. Inventarisatie en analyse van het bestaande landschap</i>	
<i>2. Raadsinformatiebrief 'Aanvullende vragen Landschapskwaliteitsplan definitief'</i>	
 Bronnen	 146
 Colofon	 150

Inleiding

Oirschot ligt zowel in het hart van het Van Gogh Nationaal Park als ook de Brabantse Kempen, een gebied rijk aan prachtige landschappen en cultuurhistorie. De waardering voor dit karakteristieke Oirschotse landschap is groot. De rijke cultuurhistorie en talrijke en diverse natuurgebieden zijn van groot belang voor de identiteit, leefbaarheid en vrijetijdseconomie van Oirschot. De kernboodschap van de gemeente Oirschot is niet voor niets: *“Oirschot, monumentaal, ondernemend en groen, daar voelt de MENS zich thuis!”*.

Tegelijkertijd staat het Oirschotse landschap onder druk. Waar ooit de woeste gronden lagen en de heide welig tierde, is het gebied nu ingericht met functies als wonen, landbouw, logistiek en recreatie. Naast de wens voor het behouden van ruimte voor natuur en water, vragen de aanstaande transitie op het gebied van energie, landbouw en klimaatadaptatie ook om ruimte in het landschap. De gemeente staat aan de vooravond van het maken van keuzes ten aanzien van de inpassing en combinatie van zowel huidige als nieuwe ruimtegebruiksfuncties in het landschap. Dit is het moment om de identiteit van Oirschot te iken en koers te bepalen voor het landschap van de toekomst.

Transities waar nog geen duidelijke richtlijnen of voorbeelden van zijn, zijn actueel in het Oirschotse landschap. De gemeente heeft behoefte aan een overkoepelend, integraal afwegingskader. Met andere woorden: een plan voor het landschap van de toekomst dat zowel robuust als flexibel is, ruimte biedt aan een veranderend gebruik maar tegelijkertijd de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische kernwaarden bewaakt. In dit landschapskwaliteitsplan, dat een uitwerking is van de omgevingsvisie, zijn de bestaande kwaliteiten en landschappelijke waarden als uitgangspunt genomen. Deze zullen als onderlegger fungeren voor nieuwe ontwikkelingen, die in eerste instantie vooral meerwaarde dienen te creëren. Zo worden bestaande kwaliteiten dus niet alleen gekoesterd, maar bieden zij tevens houvast voor toekomstige ontwikkelingen. Deze uitgangspunten zijn expliciet meegenomen in het landschapskwaliteitsplan.

Dit rapport beschrijft de ambitie en gewenste ontwikkelrichting voor de komende 20 jaar van de Gemeente Oirschot met betrekking tot het landschap en de samenhang tussen de verschillende (transitie)opgaven. Het landschapskwaliteitsplan bouwt voort op, onder andere, het Landschapsbeleidsplan (1999) en de Uitvoeringsnota Buitengebied in Ontwikkeling (2010) en geeft richting aan een gemeenschappelijk en breed gedragen toekomstbeeld. Daarnaast kan dit landschapskwaliteitsplan gebruikt worden als instrument om initiatieven voor functieverandering te beoordelen.

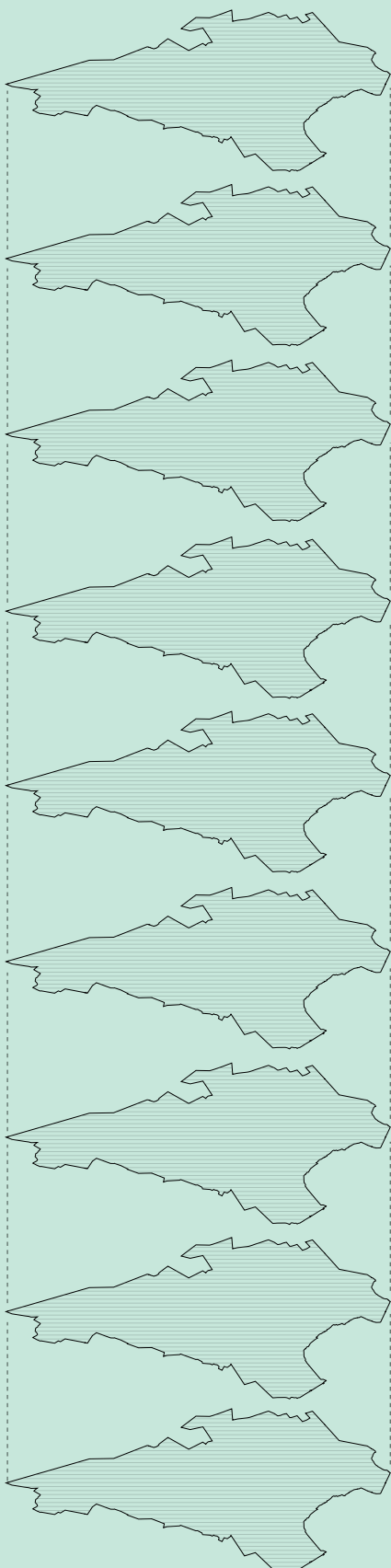
Proces op hoofdlijnen

Het landschapskwaliteitsplan is vanaf medio 2019 in een aantal fasen tot stand gekomen. Daarbij zijn ook diverse belanghebbenden en de gemeenteraad op meerdere momenten betrokken. Bij de belanghebbenden zijn zowel professionele organisaties als een aantal belangenorganisaties betrokken. Onder andere ZLTO, Stichting Behoud Erfgoed Oirschot, Waterschap De Dommel, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de provincie Noord-Brabant zijn geconsulteerd. De gemeenteraad is op een tweetal momenten betrokken. Om alle inwoners en andere belanghebbenden gelegenheid te geven te reageren op het landschapskwaliteitsplan is deze ook ter inzage gelegd.

Na de vaststelling van het landschapskwaliteitsplan zal de uitwerking van de visie gebiedsgericht opgepakt worden. In die fase zal, in overleg met de betrokken partners, nader worden uitgewerkt per gebied op welke manier participatie van bewoners en belanghebbenden plaats kan vinden. Per gebied vraagt dat om maatwerk.

Leeswijzer

Het landschapskwaliteitsplan is opgebouwd uit een vijftal hoofdstukken. **Hoofdstuk 1** begint met een beknopte inventarisatie en analyse van het bestaande landschap. Aan de hand van meerdere thematische invalshoeken wordt het landschap onderzocht. Ook wordt Oirschot in de grotere (landschappelijke) context bekeken. Vervolgens wordt kort ingegaan op de historische gelaagdheid en de ontstaansgeschiedenis van het landschap. We sluiten hoofdstuk één af door kansen en knooppunten te benoemen die van belang zijn voor de totstandkoming van het landschapskwaliteitsplan. Dit resulteert in twee kaarten: één kaart die de verschillende landschapstypologieën verbeeldt, en één kaart waarin waardevolle landschapsstructuren en elementen zichtbaar zijn (het landschappelijk raamwerk). In **hoofdstuk 2** komen de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen en (transitie)opgaven die impact hebben op de vorming van het toekomstige landschap aan bod. De visie wordt door zes deelkaarten opgebouwd in **hoofdstuk 3**. De landschapsvisiekaart is te vinden op pagina's 46 en 47. De landschapsvisie is vervolgens in **hoofdstuk 4** uitgewerkt naar concrete keuzes per deelgebied. Per deelgebied is aangegeven welke functies meer of minder wenselijk of zelfs ongewenst zijn. Samen vormen de visiekaart en deze uitwerking per deelgebied het richtinggevend kader voor toekomstige ontwikkelingen en de basis om nieuwe initiatieven te beoordelen. In **hoofdstuk 5** wordt de stap gezet naar de uitvoering. De insteek daarbij is om gebiedsgericht de uitvoering op te pakken. De gebiedsopgaven zijn daarom, als basis voor het te herijken meerjarenprogramma Landelijk Gebied, nader uitgewerkt. ■

Het woonlandschap

+

Het energetisch landschap

+

Het voedsellandschap

+

Het productieve landschap

+

Het bedrijvenlandschap

+

Het infrastructurele landschap

+

Het vrijetijdslandschap

+

Beschermde natuur

+

Het waterhuishoudkundig landschap

+

Het militaire landschap

+

Het religieuze landschap

+

Het cultuurhistorische landschap

+

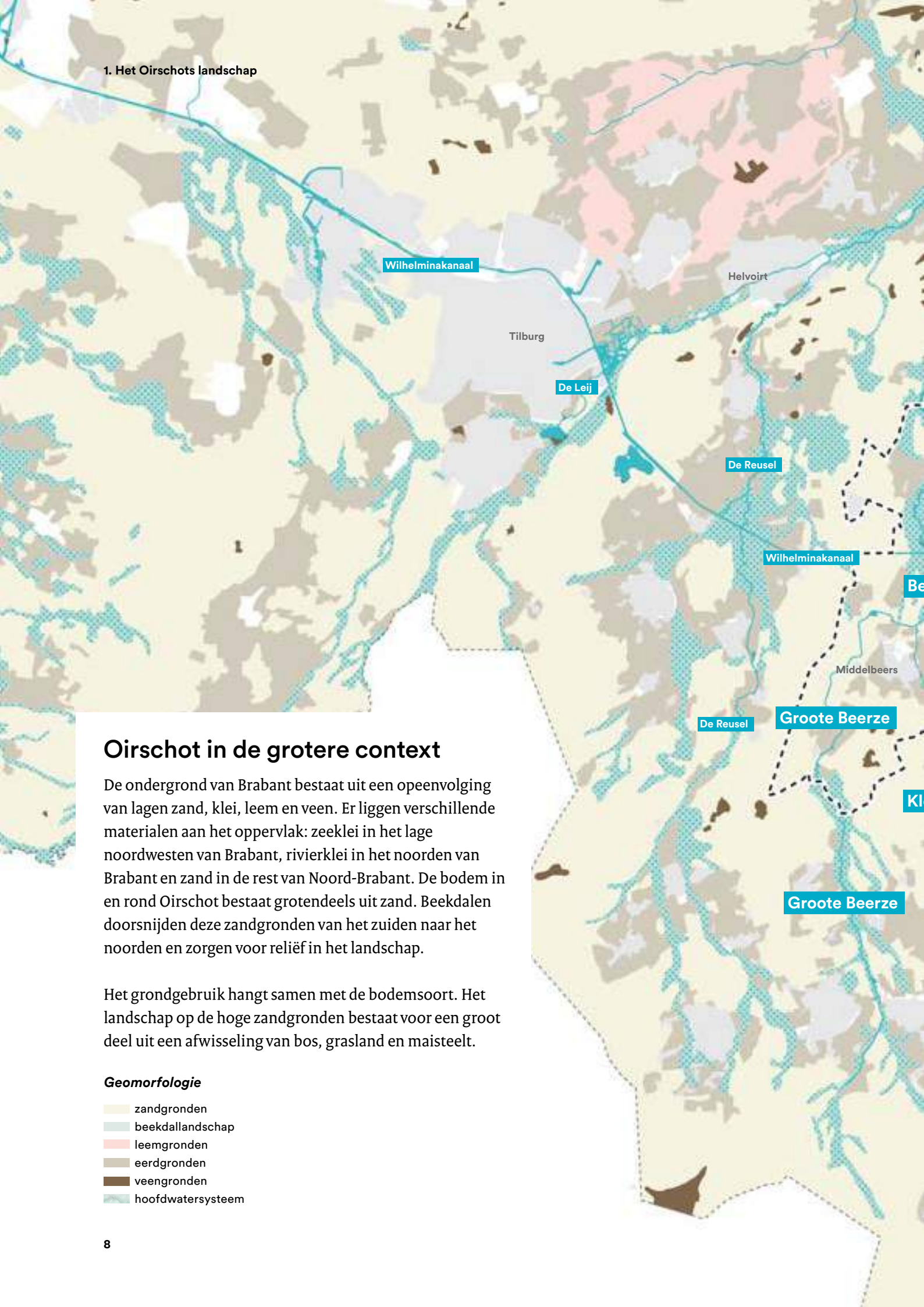
De ondergrond

Aan de hand van een uitgebreide lagenbenadering is het landschap van Oirschot onderzocht. Deze kaarten zijn in de bijlage te vinden.

1 Het Oirschots landschap

In dit hoofdstuk worden, aan de hand van inventarisatie en analyse van het bestaande landschap, de ruimtelijke karakteristieken en kernkwaliteiten onderzocht. Door de historische gelaagdheid en de verschillende themalagen over elkaar heen te projecteren worden interessante verbanden en zwaartepunten zichtbaar. De belangrijkste bevindingen zijn in paragraaf 1.3 en 1.4 samengevat. Voor meer informatie per thematische laag wordt verwezen naar de bijlagen.

1. Het Oirschots landschap

Oirschot in de grotere context

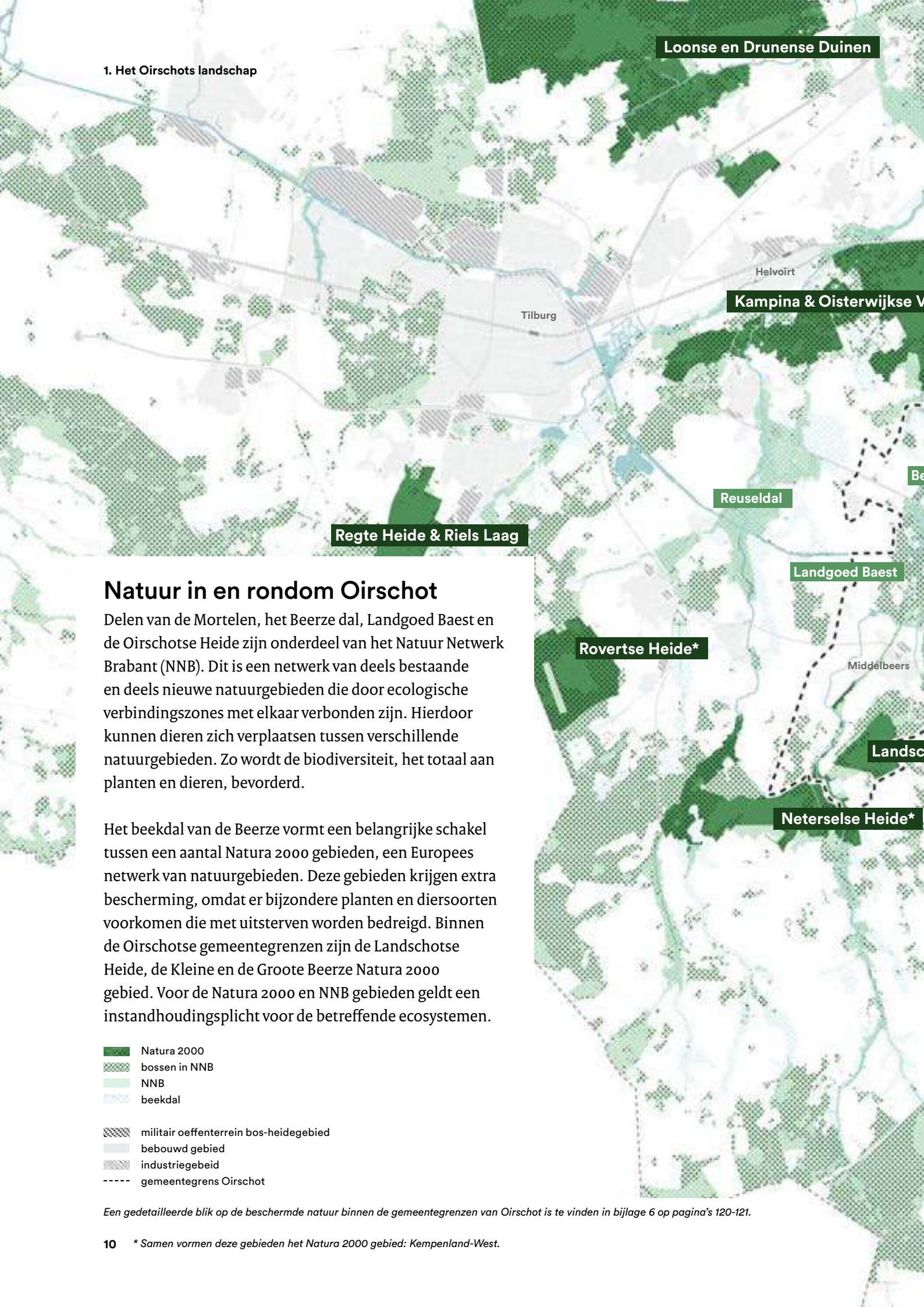
De ondergrond van Brabant bestaat uit een opeenvolging van lagen zand, klei, leem en veen. Er liggen verschillende materialen aan het oppervlak: zeeklei in het lage noordwesten van Brabant, rivierklei in het noorden van Brabant en zand in de rest van Noord-Brabant. De bodem in en rond Oirschot bestaat grotendeels uit zand. Beekdalen doorsnijden deze zandgronden van het zuiden naar het noorden en zorgen voor reliëf in het landschap.

Het grondgebruik hangt samen met de bodemsoort. Het landschap op de hoge zandgronden bestaat voor een groot deel uit een afwisseling van bos, grasland en maisteelt.

Geomorfologie

- zandgronden
- beekdallandschap
- leemgronden
- eerdgronden
- veengronden
- hoofdwatersysteem

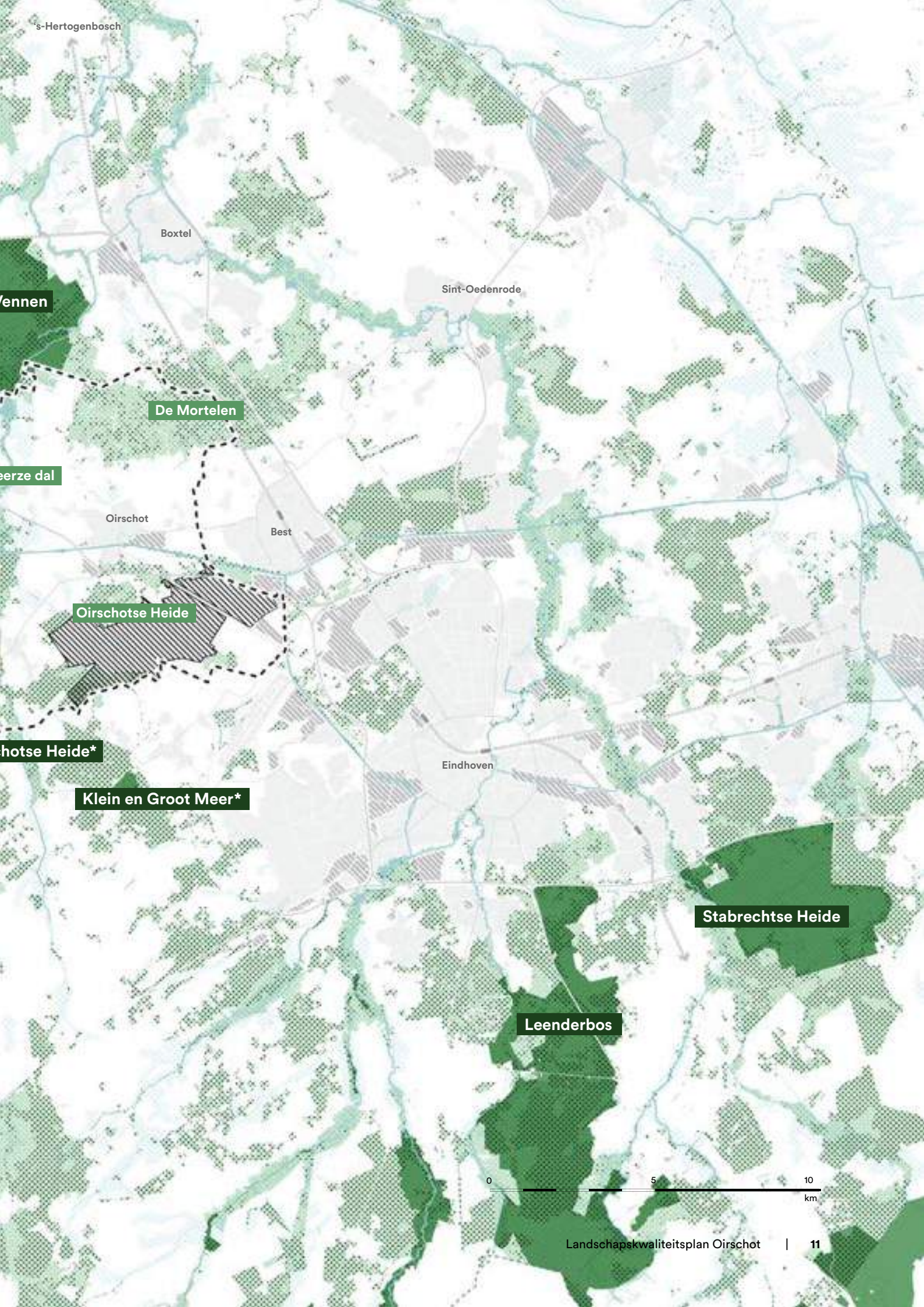
Natuur in en rondom Oirschot

Delen van de Mortelen, het Beerze dal, Landgoed Baest en de Oirschotse Heide zijn onderdeel van het Natuur Netwerk Brabant (NNB). Dit is een netwerk van deels bestaande en deels nieuwe natuurgebieden die door ecologische verbindingzones met elkaar verbonden zijn. Hierdoor kunnen dieren zich verplaatsen tussen verschillende natuurgebieden. Zo wordt de biodiversiteit, het totaal aan planten en dieren, bevorderd.

Het beekdal van de Beerze vormt een belangrijke schakel tussen een aantal Natura 2000 gebieden, een Europees netwerk van natuurgebieden. Deze gebieden krijgen extra bescherming, omdat er bijzondere planten en diersoorten voorkomen die met uitsterven worden bedreigd. Binnen de Oirschotse gemeentegrenzen zijn de Landschotse Heide, de Kleine en de Groote Beerze Natura 2000 gebied. Voor de Natura 2000 en NNB gebieden geldt een instandhoudingsplicht voor de betreffende ecosystemen.

- Natura 2000
- bossen in NNB
- NNB
- beekdal
- militair oeffenterrein bos-heidegebied
- bebouwd gebied
- industriegebied
- gemeentegrens Oirschot

Een gedetailleerde blik op de beschermde natuur binnen de gemeentegrenzen van Oirschot is te vinden in bijlage 6 op pagina's 120-121.

's-Hertogenbosch

Boxtel

Sint-Oedenrode

ennen

De Mortelen

erze dal

Oirschot

Best

Oirschotse Heide

hotse Heide*

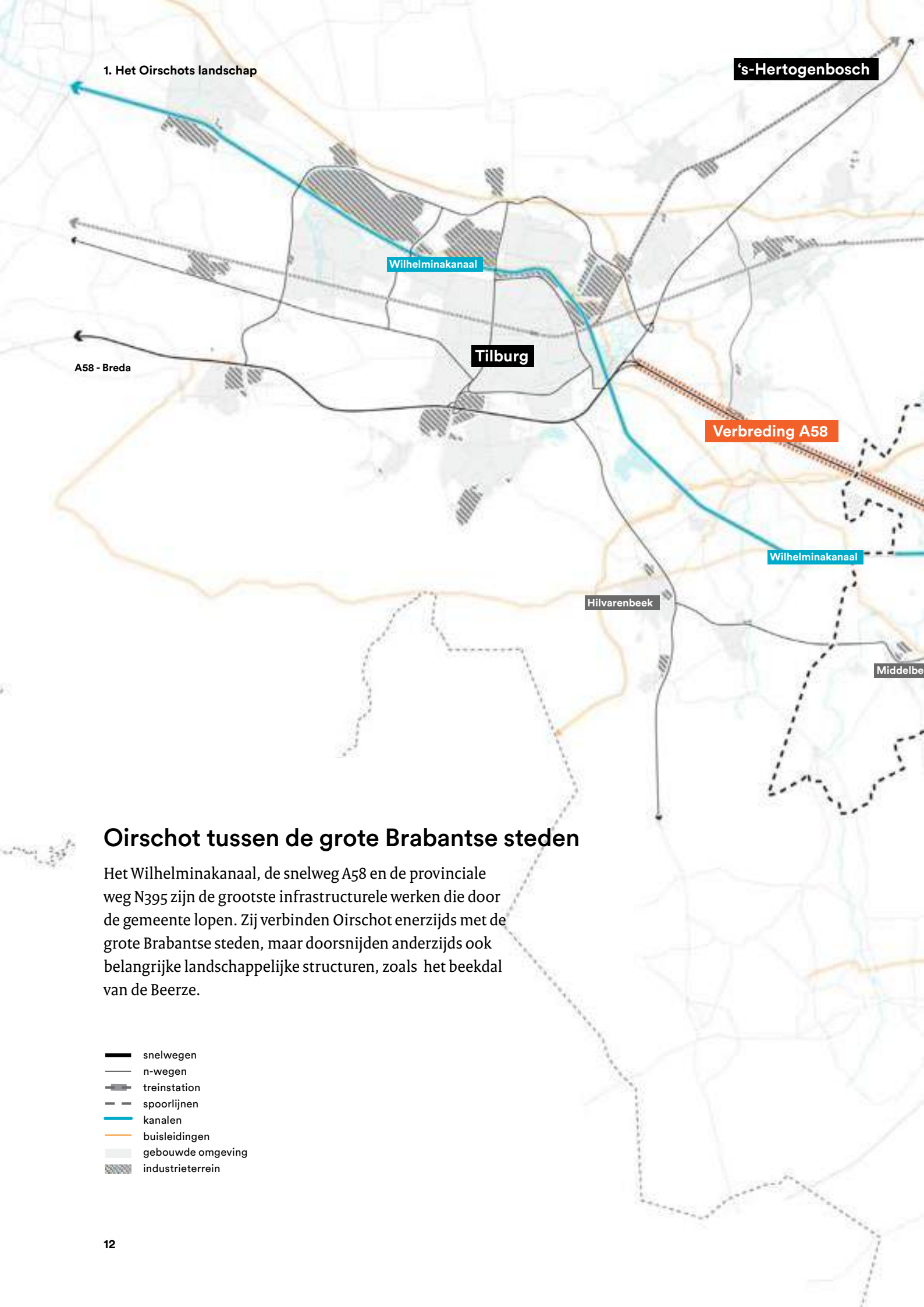
Eindhoven

Klein en Groot Meer*

Stabrechtse Heide

Leenderbos

0 5 10
km

1. Het Oirschots landschap

's-Hertogenbosch

Wilhelminakanaal

Tilburg

A58 - Breda

Verbreding A58

Wilhelminakanaal

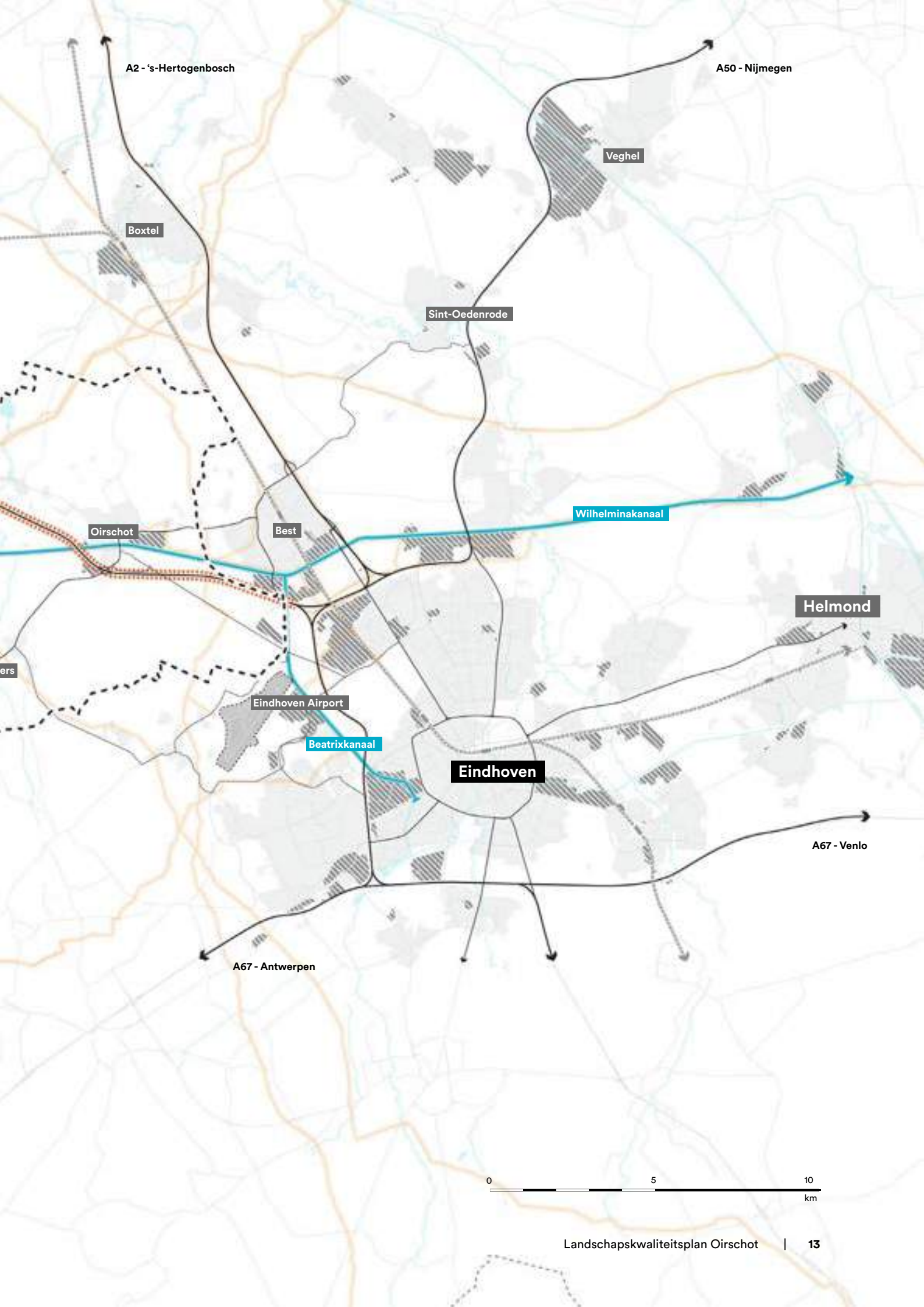
Hilvarenbeek

Middelbe

Oirschot tussen de grote Brabantse steden

Het Wilhelminakanaal, de snelweg A58 en de provinciale weg N395 zijn de grootste infrastructurele werken die door de gemeente lopen. Zij verbinden Oirschot enerzijds met de grote Brabantse steden, maar doorsnijden anderzijds ook belangrijke landschappelijke structuren, zoals het beekdal van de Beerze.

- snelwegen
- n-wegen
- treinstation
- spoorlijnen
- kanalen
- buisleidingen
- gebouwde omgeving
- industrieterrein

A2 - 's-Hertogenbosch

A50 - Nijmegen

Veghel

Boxtel

Sint-Oedenrode

Oirschot

Best

Wilhelminakanaal

Helmond

Eindhoven Airport

Beatrixkanaal

Eindhoven

A67 - Venlo

A67 - Antwerpen

0 5 10
km

1. Het Oirschots landschap

Geomorfologie

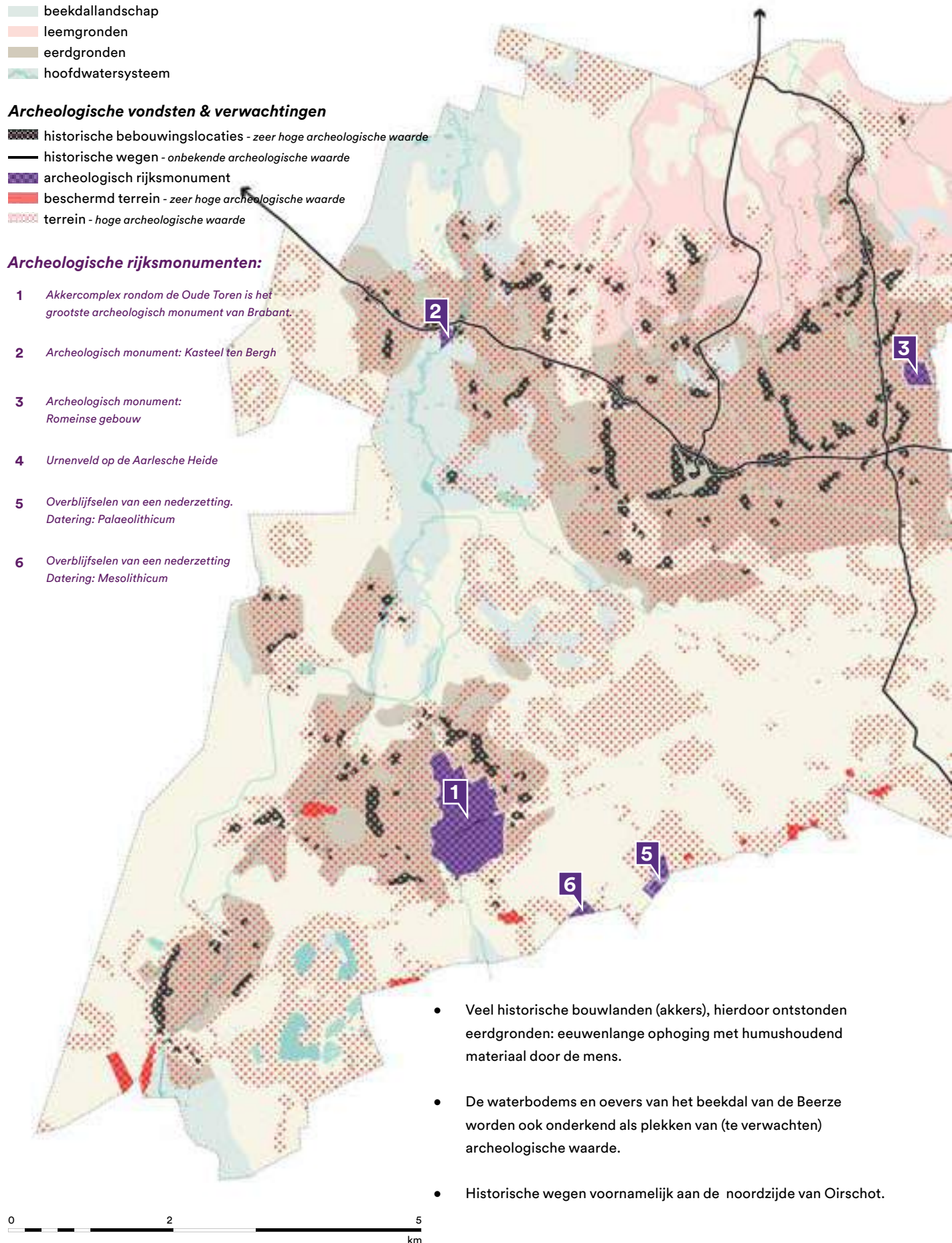
- zandgronden
- beekdallandschap
- leemgronden
- eerdgronden
- hoofdwatersysteem

Archeologische vondsten & verwachtingen

- historische bebouwingslocaties - zeer hoge archeologische waarde
- historische wegen - onbekende archeologische waarde
- archeologisch rijksmonument
- beschermd terrein - zeer hoge archeologische waarde
- terrein - hoge archeologische waarde

Archeologische rijksmonumenten:

- 1 Akkercomplex rondom de Oude Toren is het grootste archeologisch monument van Brabant.
- 2 Archeologisch monument: Kasteel ten Bergh
- 3 Archeologisch monument: Romeinse gebouw
- 4 Urnenveld op de Aarlesche Heide
- 5 Overblijfselen van een nederzetting. Datering: Palaeolithicum
- 6 Overblijfselen van een nederzetting. Datering: Mesolithicum

- Veel historische bouwlanden (akkers), hierdoor ontstonden eerdgronden: eeuwenlange ophoping met humushoudend materiaal door de mens.
- De waterbodems en oevers van het beekdal van de Beerze worden ook onderkend als plekken van (te verwachten) archeologische waarde.
- Historische wegen voornamelijk aan de noordzijde van Oirschot.

1.1 Een korte terugblik in de tijd

De ondergrond

De ontstaansgeschiedenis van Oirschot hangt nauw samen met de wijze waarop de ondergrond is opgebouwd. De bodemsamenstelling heeft altijd een grote rol in waar de mens zich vestigde en hoe men het landschap gebruikte. In Oirschot onderscheiden we grofweg vier bodemtypen: de zandgronden, het beekdallandschap, de leemgronden en de eerdgronden. Kenmerken van de eerdgronden komen later in dit hoofdstuk aan bod.

De ondergrond bestaat grotendeels uit dekzandruggen, die worden gekenmerkt door een huidige inrichting met bossen en heidevelden, en het beekdal van de Beerze. De Oirschotse Heide ligt op de zogenaamde Midden-Brabantse dekzandrug. Deze rug is enkele tienduizenden jaren geleden ontstaan als gevolg van grote zandverplaatsingen tijdens de laatste ijstijd. Door 'tijdelijke' verstopping van de beekdalen, die deze zandruggen doorsnijden, ontstonden er overstromingsvlakten. In een later stadium heeft het beekwater weer openingen kunnen forceren in de dekzandruggen, waardoor zich soms smalle beekdalen vormde, zoals bij de Kleine Beerze ter hoogte van Middelbeers.

De gemeente Oirschot ligt op de noordflank van het Brabants massief. Door een aantal breuken in noordwestelijke richting zakt de bodem langzaam. De laagte die hierdoor is ontstaan is opgevuld met een dikke laag leem. Door deze leembodem zakt water slecht weg. Dit maakt dit gebied ongeschikt voor grootschalige landbouw, waardoor het gespaard is gebleven van grootschalige ontginningen en ruilverkavelingen. Dit gebied noemen we de Mortelen.

Oir - schot

De naam Oirschot kan op meerdere manieren worden verklaard¹. Verondersteld wordt dat 'Oir' verwijst naar de 'oeros', 'ura' of 'oro', een prehistorisch runderras dat hier leefde. Een andere verklaring is dat 'Oir' verwijst naar grindhoudend zand. 'Schot' is waarschijnlijk afkomstig van de verbastering van 'schoot' of 'scoet', een vooruitspringend stuk hoger land in een moerassig gebied.

Oirschot in de prehistorie

Oirschot en omgeving kent een lange geschiedenis van menselijk gebruik en bewoning. Rond 12.000 voor Christus leefden hier de allereerste bewoners op de heide. Dat waren hoofdzakelijk jagers die op rendieren jaagden (Willems, A., 1996). Oude graven en sporen van nederzettingen uit het Stenen Tijdperk in de bossen bij Westelbeers en op de Oirschotse Heide herinneren hier nog aan (De Brabantse Kempen, 2018).

1. Verklaring voor de naam Oirschot van Dr. M. Gijsseling uit: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West Duitsland (voor 1226), (1960), deel II pag 764.*

1. Het Oirschots landschap

*De oeros of het oerrund (Bos primigenius primigenius), uitgestorven in 1627. Dit is een foto van een „Manolo Uno“, een huidig runderras, dat grote overeenkomsten heeft met de uitgestorven oeros.
Bron: Tauros Programma, 2014.*

‘oeros’
‘ura’
‘ora’

*Oeros een oud runderras,
of een verwijzing naar
grindhoudend zand.*

*Kwelmoeras in het beekdal bij de Kleine Beerze.
Bron: De Brabantse Kempen, 2020.*

‘schoot’
‘scoet’

*Een vooruitspringend
stuk hoger land dat in een
moerassig gebied ligt.*

Romeinen in Brabant

Rond het midden van de 1ste eeuw voor Christus werd deze streek gekoloniseerd door de Romeinen (Canon van Oirschot, 2020). Dwars door het gebied van de huidige gemeente liep vermoedelijk een Romeinse weg. Sporen van deze weg zouden nog terug te vinden zijn in de Lopensestraat, die door Straten loopt (Canon van Oirschot, 2020). In dit buurtschap heeft vermoedelijk een Romeinse tempel of villa gestaan. Mogelijk zijn zelfs de tufstenen die in de Mariakerk, het Boterkerkje, zijn gebruikt afkomstig uit dit Romeinse gebouw.

De bloeitijd van Oirschot

De eerste boeren vestigden zich waarschijnlijk op de meest vruchtbare locaties langs het beekdal. In de 11e eeuw is de molenaar aan de Beerze tot meest welvarende boer en vervolgens tot dorpsheer uitgegroeid (Leenders, K.A.H.W., 1996). Bij de molen richtte hij een omwaterde ‘burcht’ op, die later uitgroeide tot een motteburchtje. De naam ‘De Berg’ herinnert daar vermoedelijk aan. In de buurt van de Spoordonkse watermolen zijn van dit burchtje nog restanten te vinden (punt 2 op de kaart op pagina 14).

In de late middeleeuwen was Oirschot een belangrijke plek met een jaarmarkt. In 1513 werd Oirschot de hoofdplaats van het Kempenland en werd een ‘regthuis’ gebouwd dat, afgezien van het ‘regthuis’ in ‘s-Hertogenbosch, het enige was in de Meierij van ‘s-Hertogenbosch.

De rechtspraak kent een lange historie in Oirschot. De schepenbank in Oirschot komt waarschijnlijk voort een oude kerkelijke schepenbank, die door een besluit van keizer Karel de Grote was ontstaan, en de oudst bekende schriftelijke vermelding hiervan is uit de 13e eeuw (Canon van Oirschot, 2020). In de 19e eeuw kreeg Oirschot een kantonrechter binnen haar grenzen.

Het aloude centrum van Oirschot was het Vrijthof, het plein nabij de Mariakerk. Het marktvelde was oorspronkelijk geheel bebouwd. In 1268 werd begonnen met de bouw van de St. Petruskerk achter de toen aanwezige huizen, ter vervanging van de Mariakerk. Na dorpsbranden in 1566 en 1623, kwam de St. Petruskerk geheel vrij te liggen en mochten de woningen niet meer herbouwd worden. Op deze manier ontstond het huidige marktplein (Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, 2003). Het Vrijthof verloor hiermee haar functie en werd volgebouwd.

Rechts: Het oude Raadhuis van Oirschot.
Bron: www.visitbrabant.com

Boven: Prent van het marktvelde in Oirschot uit 1620. De Markt heeft anno 2020 nog altijd dezelfde vorm. Bron: RHCE, prentencollectie Oirschot B-2.

Onder: De tufstenen in de Boterkerk komen vermoedelijk uit het Romeinse gebouw dat ooit bij Straten lag. Bron: www.visitbrabant.com

Spiritualiteit in Oirschot

In een ver verleden waren bomen en poelen in de bossen rond Oirschot heilige plekken van spirituele betekenis. De eerste kerk, de Mariakerk, die tegenwoordig ook het Boterkerkje heet, stamt uit de 12e eeuw. Mogelijk stond hier eerder een kerk die teruggaat tot de 5e eeuw. De bestaande fundamenten van het kerkje stammen uit de 8e eeuw.

De zestiende en zeventiende eeuw was een periode vol religieuze strijd en veranderingen. Hoewel de toenmalige Republiek het katholicisme tolereerde, bestond er geen godsdienstvrijheid. De beperking op de vrijheid van religie had grote invloed op het dagelijks leven van de niet-protestantse bewoners van Oirschot. In zogenoemde schuilerkerken konden katholieken buiten het zicht van de protestanten hun missen houden. Vaak gebeurde dit in boerenschuren, die later bekend kwamen te staan als schuurkerken. De meest voor het hand liggende sporen hiervan kunnen we zien rondom Oostelbeers (zie kadertekst).

De Oude Toren. Bron: www.visitbrabant.com, 2020.

De kerken in Oostelbeers

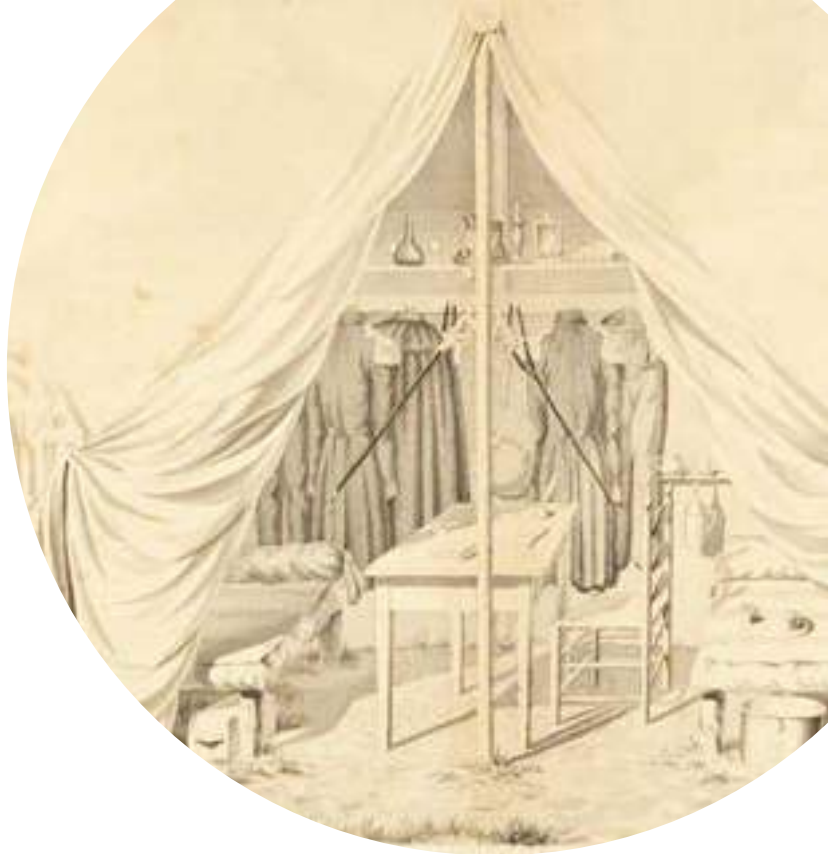
Waar we nu, verstopt tussen de bomen, de Oude Toren kunnen vinden, stond vanaf de 13e eeuw een kerk. Deze kerk werd tot in de 17e eeuw gebruikt, maar vanaf 1648 verwaarloosd, nadat de kerk in protestantse handen was gekomen na de Vrede van Münster. De Katholieken weken uit naar een schuurkerk en de protestanten waren met een te kleine groep om de kerk te onderhouden. De verplaatsing van het dorp in de 16e eeuw van de Oude Toren richting het huidige dorp, waarschijnlijk vanwege de uitgeputte landbouwgronden, deed de kerk ook geen goed. In 1798 was de originele kerk in zodanig slechte staat en ver van de dorpskern gelegen dat de inwoners van Oostelbeers de kerk niet langer wilden gebruiken. In de tweede helft van de 19e eeuw is het schip ingestort, de toren is blijven staan. De toren noemen we nu de Eenzame of Oude Toren.

Oirschot kent veel kloosters. Vooral de Franciscanessen van Oirschot speelden een belangrijke rol in de plaatselijke samenleving. In 1797 vestigden zij zich in Oirschot. Op maar liefst drie plekken hadden zij een gemeenschap. Deze bloeiende religieuze gemeenschap heeft het aanzien van Oirschot mede bepaald. Anno 2020 domineren de kerktorens in de kernen van de gemeente nog steeds de horizon: het zijn beeldbepalende en structurerende elementen in het landschap.

Leen- en landgoederen

De vier landgoederen van Oirschot, Groot Bijstervelt, Heerenbeek, Baest en 's-Heerenvijvers, zijn in de loop der eeuwen flink uitgebreid. In het begin van de 14e eeuw gaf Hertog Jan II van Brabant, als tegenprestatie voor het leveren van geld en levensmiddelen, een groot stuk land

aan de heren van Oirschot. Dit werd het leengoed Bijsterveld. Ook schonk hij een stuk moerassig bos aan de noordzijde van de huidige gemeente, wat uitgroeide tot het landgoed Heerenbeek. Landgoed Baest wordt het eerst vermeld in een akte uit 1225 en was in handen van de Abdij van Berne in Heeswijk. De tuin en de landgoederenstructuur werden eind 18e eeuw aangeplant. Landgoed 's-Heerenvijvers is een stuk jonger, ontstaan aan het eind van de 17e eeuw, en bestaat uit enkele waterpartijen, open veldjes en droog naaldbos. De kenmerkende elementen en structuren van de landgoederen en buitenplaatsen zijn nog goed zichtbaar in het huidige landschap en dragen nu bij aan een aantrekkelijke wandelomgeving.

Gezicht in de tent van twee officieren bij het 1ste bataillon Groninger mobiele schutterij in het kamp bij Oirschot, 1832. Bron: Groninger Archieven, 1832.

De woeste gronden

Grote delen van Oirschot zijn lang ongeschikt geweest voor de landbouw: de woeste gronden. Deze gronden werden vooral gebruikt als graasgebied voor schapen en in mindere mate voor koeien. Heide werd gemaaid als veevoeder of er werden plaggen gestoken voor in de potstal. Vermengd met dierlijke mest werd dit op het akkerland gebracht als grondverbeteraar en bemesting. Zo ontstonden de eerdgronden, de oude landbouwgronden rondom de kernen.

De woeste gronden werden gemeenschappelijk gebruikt en ook wel 'gemeynt' genoemd. Gemeynt verwijst naar het gemeenschappelijk gebruik van deze gronden én naar het bestuur of beheer van die gronden. De gemeenschappelijke drassige gronden in beekdalen werden 'groene gemeynt' genoemd. Was er aan het eind van de 18e eeuw nog nauwelijks belangstelling voor bebossing, in de loop van de 19e eeuw werd dat snel anders. Vanaf ongeveer 1850 werden grote heideterreinen die uit de gemeynt verkocht werden, en door gebrek aan mest niet als landbouwgrond konden worden gebruikt, getransformeerd tot productiebos (SRE, 2019. Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot). In die tijd zijn veel droge en hoger gelegen heidevelden, zoals de Oirschotse en de Landschotse Heide, beplant met naaldbomen. Reden hiervoor was waarschijnlijk de grote vraag naar mijnhout, hout dat in de ondergrondse werken van de steenkolenmijnen gebruikt werd als ondersteuningsmateriaal.

Van oudsher werden militaire terreinen vaak gevestigd op woeste gronden, zoals ook op de Oirschotse Heide. In de vorige eeuw vestigde Defensie er de legerplaats Oirschot, tegenwoordig de generaal majoor De Ruyter van Steveninck kazerne, en het gebied ontwikkelde zich tot één van de grootste militaire oefenterreinen van Nederland. Deels is dit op het terrein waar eerder het historisch legerkamp stond.

1. Het Oirschots landschap

Historische kaart van de oorsprong van Oirschot. Waarschijnlijk naar een kaart uit het begin van de 17e eeuw, afkomstig uit de Brabantiae pars Orientalis (1638), Koninklijke Bibliotheek.

Historische kaart van de omgeving van Oirschot. Waarschijnlijk naar oudere kaarten uit het begin van de 17^e eeuw. Bron: F. de Wit, *Brabantiae pars Orientalis continens* (z.p. 1688), Koninklijke Bibliotheek.

Landbouw

Zoals in veel plaatsen op het Brabantse platteland, vormde de landbouw, veeteelt en de daaraan gekoppelde handel tot ver in de 19e eeuw het belangrijkste middel van bestaan. Sommige namen, zoals het buurschap de Boterwijk, herinneren hier nog aan. Ook de kernen Spoordonk, Oost- West- en Middelbeers zijn strategisch aan de Beerze ontstaan als agrarische nederzetting. Rondom de kernen van Oirschot vinden we de eerdgronden. Dit zijn gronden waar in de loop der jaren veel organische stoffen, zoals mest, zijn aangebracht om deze grond geschikt te maken voor landbouw. Op de meest vruchtbare delen hebben agrarische ontwikkelingen veel gebouwd erfgoed voortgebracht in de vorm van idyllische boerderijen, (water)molens en gewaardeerde landschapselementen zoals houtwallen, lanen, 'bolle akkers' en besloten akkers. De 'bolle akkers' zijn gevormd door eeuwenlange bemesting met plaggen en stalmest, wat een verhoogd maaiveld tot soms wel meer dan een meter tot gevolg heeft. Hieruit valt op te maken dat de akkers al sinds de Middeleeuwen in gebruik zijn. Direct rondom Oirschot en de andere kernen zijn de bolle akkers nog zichtbaar in het landschap.

De ontginning van de schrale zandgronden

Lange tijd waren de zandgronden niet vruchtbaar genoeg voor de landbouw. Door de introductie van kunstmest eind 19e eeuw kon men veel eenvoudiger en op grotere schaal landbouw plegen, zonder veel rekening te hoeven houden met de eigenschappen van de ondergrond. De ontginning van de woeste gronden werd mogelijk. Op de historische kaart

uit 1850 zijn nog grote onontgonnen zandgronden zichtbaar aan de westzijde. Deze schrale zandgronden zijn nu grootschalig en rationeel verkaveld ten behoeve van de landbouw. Na de wijdverbreide introductie van kunstmest en ruilverkavelingen – welke grote invloed op het landschap heeft gehad – zijn de verschillen tussen oude kleinschalige en moderne grootschalige landbouwgronden steeds meer vervaagd. Ook de intensieve veehouderij heeft een grote stempel gedrukt op het grootschalige ontginningslandschap. Silo's domineren daar het landschap en veel velden staan nu vol met maïs voor veevoeder.

Boomteelt & de meubelindustrie

Door grootschalige ontbossingen vanaf de 12e eeuw ontstond in de regio schaarste aan hout. De Hertogen van Brabant gaven eind 14e eeuw ter compensatie pootrechten uit aan eigenaren van ontgonnen bos- en heidepercelen. Het zogenaamde voorpootrecht geeft eigenaars van gronden sinds de Middeleeuwen de mogelijkheid bomen langs de aangrenzende wegen aan te planten, te rooien en te onderhouden voor eigen gebruik (Nederlandse Dendrologische Vereniging, 2011). In de 18e eeuw werd de populier (kwalitatief goed hout dat snel groeit) geïntroduceerd en daarmee ontstond een landschap met een ongekende dynamiek van leeftijden en soorten populieren. Met name in de Mortelen, maar ook rond Oirschot, zijn die groenstructuren nog goed zichtbaar.

Vanaf de 19e eeuw had Oirschot een levendige meubelindustrie. Vooral in de hoogtijdagen in de jaren 1960 tot 1980 genoot Oirschot landelijke bekendheid als meubeldorp (Canon van Oirschot, 2020). De groeiende vraag naar meubelhout had impact op het landschap en leidde tot de aanplant van bossen op de grote heidevelden. Deze heidevelden konden door een tekort aan mest niet in akkerland worden omgezet

*Stoelenfabriek De Tret omstreeks 1915.
Bron: Heemkundekring de Heerlijkheid
Oirschot.*

Verbonden met de regio

Oirschot profiteerde vanaf het begin van de 20e eeuw van de verbetering van de infrastructuur. De Tilburgse textielindustrie zocht mogelijkheden voor aanvoer van kolen en de afvoer van textiel. De toenmalige wegen leenden zich hier slecht voor. Deze behoefte leidde in 1923 tot de aanleg van het Wilhelminakanaal dat de gemeente Oirschot doorkruist en via het water verbindt met Eindhoven en Tilburg. Een andere belangrijke doorkruising van Oirschot is de bestaande Rijksweg A58. Al in 1950 werd één rijbaan van de A58 opengesteld tussen Oirschot en Tilburg. In 1961 opende een 2x2 snelwegdeel tussen Eindhoven-Centrum en Oirschot. In 1966 werd ook de route tot Tilburg met 2x2 rijstroken beschikbaar. Het traject voor verbreding van de A58 naar 2x3 rijstroken is anno 2020 in voorbereiding.

1. Het Oirschots landschap

Landgoed Baest

Aan beide zijden van het beekdal zien we woeste gronden. Langs het beekdal vond natte bosbouw (rabattenbosbouw) plaats. Van oost naar west loopt de hoofdweg naar Oirschot en over de Beerze.

Het landschap van Oirschot in 1850. Bron: Topografische Militaire kaart 1850.

Legerkamp Willem I

Het legerkamp van Willem I midden in de woeste gronden. Ten noorden zijn de bossen rondom landgoed 's-Heergenvijvers zichtbaar. Ten zuiden de vennen op de Oirschotse heide. Bron: SRE, 2019. Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

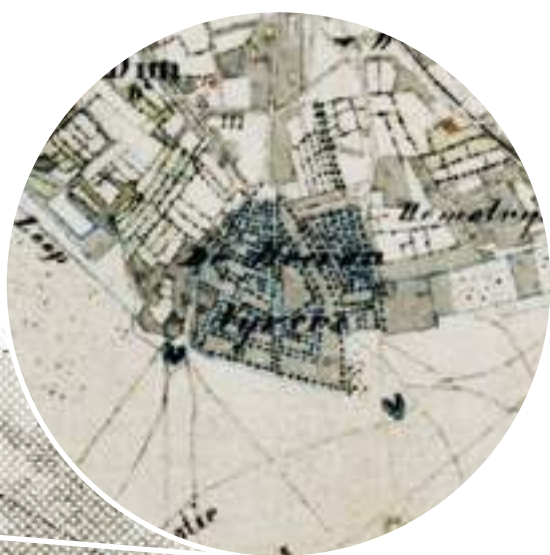
Kleinschalige akkers

Aan de noordzijde van de Notel zien we kleine akkers, aan de zuidzijde van de weg een open akkerstructuur. Bron: SRE, 2019. Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

Oirschot

Rondom de kern van Oirschot lag een ruim akkergebied. In vele andere dorpen is het centrale akkergebied geheel volgebouwd met woningen, maar in Oirschot is dat aan de westzijde nooit gebeurd. Daar strekken de open velden nog steeds tot aan de achterkant van de tuinen van het dorp. Bron: SRE, 2019. Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

Landgoederen

De landgoederenstructuur van 's Heerenwijvers aan de rand van de woeste gronden. Ook zijn enkele kleine verdedingswerken zichtbaar. Bron: SRE, 2019. Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

Leestekens in het landschap

Met enig speurwerk zijn op de historische kaart uit 1850 veel landschapselementen te herkennen. Op de kaart zien we onder andere, kleinschalige akkers, bomenrijen, rabattenbossen en heidevelden met kleine hoogteverschillen. Het contrast tussen de oude cultuurgronden, de besloten akkergebieden en bosjes, en de onontgonnen woeste gronden is goed zichtbaar. De onontgonnen gronden zijn in de kaart geaccentueerd door witte bollen toe te voegen.

Na de wijdverbreide introductie van kunstmest en ruilverkavelingen – welke grote invloed op het landschap heeft gehad – zijn de verschillen tussen oude kleinschalig en moderne grootschalige landbouwgronden steeds meer vervaagd. Anno 2020 kunnen landschapskenners deze historische gelaagdheid en contrasten nog lezen in het landschap. Samen vertellen deze 'leestekens' het verhaal van het Oirschots landschap en de wisselwerking tussen mens en natuur door de eeuwen heen, een belangrijk uitgangspunt voor het landschapskwaliteitsplan voor Oirschot.

1.2 Landschapstypologieën

Aan de hand van de analyse is het landschap onder te verdelen in acht verschillende landschapstypen¹, elk met een eigen karakter. Zo wordt het mogelijk om belangrijke hoofdstructuren van elkaar te onderscheiden. Per type gebied worden de belangrijkste kenmerken beschreven.

A Beekdallandschap de Beerze

De beekdalen van de Groote en de Kleine Beerze hebben door kanalisatie, ruilverkaveling voor de landbouw en zelfs gedeeltelijke omlegging hun oorspronkelijke karakter en daarmee samenhangende natuurlijke kwaliteiten grotendeels verloren. De laatste jaren wordt gewerkt om het meanderend karakter van het beekdal integraal te herstellen. Herstel en ontwikkeling van de hieronder beschreven (historische) beekdallandschappen is onderdeel van deze planuitwerking. Ter hoogte van landgoed Baest heeft de Beerze het oorspronkelijke laaglandkarakter gedeeltelijk behouden. De Groote Beerze en de Kleine Beerze ten zuiden van landgoed Baest kenmerken zich door onregelmatige wegbepanting evenwijdig aan de beek en bosjes direct aan de beek gelegen, waarbij het gebied Kleine Beerze een meer besloten karakter heeft dan het gebied van de Groote Beerze. De Beerze ten noorden van Spoordonk wordt gekenmerkt door wegbepanting parallel aan de beek en wegbepanting op oude kruisende wegen.

B Coulissenlandschap de Mortelen

De Mortelen is een afwisselend gebied dat zich kenmerkt door een hoge mate van kleinschaligheid en beslotenheid door het (vroeger) voorkomen van hagen, boomsingels, houtwallen en andere kleinschalige landschapselementen. In dit gebied is sprake van een duidelijke samenhang tussen de bodem, het watersysteem en de biodiversiteit. Op sommige plekken zorgt de lemige ondergrond voor kwel, grondwater dat hier aan het oppervlakte komt, waardoor het gebied drassig is. Dit verklaart het sterke verschil in begroeiing: aan de ene kant vochtige weide en loofbos, aan de andere kant akkers en naaldbos. We danken de kleinschalige structuur aan de vererving: iedere erfgenaam had namelijk het recht om van elke grondsoort een deel te krijgen waardoor de percelen zelf steeds kleiner werden. De eigendomsrechten werden met houtwallen gemarkeerd en zo ontstond een steeds fijnmaziger patroon van 'coulissen'.

C Boskamers

Dit gebied betreft veelal jonge heide-ontginningen. Ze sluiten aan op de grotere bos- en natuurgebieden, maar ook op gebieden met een afwisseling van kleine bossen en lijnvormige landschapselementen, zoals singels en bomenrijen. Dit landschapstype is vooral ten zuiden van het Wilhelminakanaal bij Oirschot goed zichtbaar.

D Landgoederenstructuren

De vele landgoederen (zie bijlage, kaart 2) hebben het Oirschotse landschap mede gevormd. Vaak zijn de gebouwen en de direct aanliggende tuinen en waterpartijen nog goed zichtbaar. Grotere structuren zoals zichtlijnen, lanenstelsels, jachtbossen en landerijen zijn soms moeilijker leesbaar in het landschap.

E Oude, kleinschalige cultuurgronden

De oude cultuurgronden bevinden zich in de nabijheid van de oude kernen en bebouwingslinten, zoals de buurtschappen Straten en de Boterwijk. Ze kenmerken zich enerzijds door open bolle akkercomplexen en anderzijds door een kleinschaliger landschapspatroon met afwisselend kleine akkers met reliëf, eenmansessen en boerderijen in clusters. De open bolle akkercomplexen worden gekenmerkt door de besloten randzones.

F Jonge, grootschalige ontginningen

De jonge ontginningen bevinden zich vooral aan de westzijde van de gemeente. Het zijn relatief open gebieden met een grootschalig en rationeel ontginningspatroon en zijn in gebruik als landbouwgrond. Langs de grotere wegen komt wegbeplanting voor en rondom de boerderijen vaak erfbeplanting.

G Woeste heidelandschappen / bossen op zandgronden

Dit zijn de uitgestrekte bos- en natuurgebieden bestaande uit heide, naaldbomen en vennen. De belangrijkste landschappen zijn de Oirschotse Heide en de Landschotse Heide. Het zijn afwisselende gebieden: de bossen hebben een besloten karakter, heide en vennen een open karakter. Een groot deel van de Oirschotse heide valt buiten het Natuur Netwerk Brabant (NNB), omdat deze door defensie in gebruik is als militair oefenterrein. Desalniettemin heeft ook dit gebied veel natuurwaarde.

H Dorpsranden²

Landschap en bebouwing wisselen elkaar af in de gemeente. De overgang tussen dorp en landschap is vaak geleidelijk en vloeiend. De gemeente heeft twee beschermde dorpsgezichten: de kern van Oirschot en het buurtschap Straten.

- beekdallandschap de Beerze
- coulissenlandschap de Mortelen
- boskamers
- landgoederenstructuren
- oude, kleinschalige cultuurgronden
- jonge, grootschalige ontginningen
- woeste heidelandschappen / bossen op zandgronden
- dorpsranden¹

1. Deze kenmerken zijn mede gebaseerd op eerder onderzoek voor het Landschapsbeleidsplan voor de Gemeente Oirschot uit 2000.

2. Bron: Provincie Noord-Brabant, 2019. Interim omgevingsverordening.

1. Het Oirschots landschap

- monumentaal landgoed
- monumentaal klooster
- monumentale watermolen
- monumentale boerderij
- rijksbeschermd stads/dorps-gezicht -historisch stedenbouwkundige structuur - bron: RCE
- historisch stedenbouwkundige structuur - zeer hoge of hoge waarde - bron: RCE
- overige stedenbouwkundige structuur / kern
- historische lanen - zeer hoge waarde - bron: CHW
- historische groenstructuren - hagen, houtwallen en singels - zeer hoge waarde
- historische lijnen - hoge en zeer hoge waarde - bron: CHW
- overige historische lijnen - redelijk hoge waarde - bron: CHW
- oud (leem)bos - bron: bosbouw in Oirschot
- beekbegeleidend- en nat bos - bron: NNB Beheerambitie 2019
- vochtig bos met productie- bron: NNB Beheerambitie 2019
- dennen-, eiken- en beukenbos- bron: NNB Beheerambitie 2019
- droog bos met productie- bron: NNB Beheerambitie 2019
- heide, stuifzanden en vennen - bron: NNB Beheerambitie 2019
- moeraslandschap- bron: NNB Beheerambitie 2019
- beekdallandschap - bron: geologie van Oirschot
- laagten in het landschap - bron: geologie van Oirschot
- landbouwgrond nog om te vormen naar NNB¹ - bron: NNB Beheerambitie 2019
- historisch waardenvolle open akkers - bron: SBEO / WUR, 2013.
- archeologisch rijksmonument - bron: RCE, 2019.
- militaire relict
- ontwikkelplan Levende Beerze
- waterberging en/of natuurherstel
- veehouderijen
- boomkwekerijen
- jonge heideontginning - bron: geologie van Oirschot
- Natura 2000 gebieden
- NNB - buiten gemeentegrens
- mogelijke woningbouwlocaties - bron: provincie Noord-Brabant, 2019.
- bedrijventerreinen
- gebied in eigendom van defensie

1.3 Landschappelijk raamwerk

In deze kaart zijn de waardevolle structuren, elementen en aanknopingspunten voor het landschapskwaliteitsplan ingetekend. Dit zijn bijvoorbeeld historische stedenbouwkundige structuren, maar ook groenstructuren zoals linten, lanen, singels, hagen en kerkenpaden. Sommige elementen zijn tegenwoordig niet meer zichtbaar met het blote oog, maar daarom niet minder waardevol. Denk bijvoorbeeld aan de vele militaire relictten rondom de Oirschotse en Landschotse Heide of de archeologische vindplaatsen bij de Oude Toren, Straten en Spoordonk. Gezamenlijk vormen zij het groene casco, oftewel het landschappelijk raamwerk. Het landschapskwaliteitsplan zet in op het behouden, versterken en ontwikkelen van deze structuren.

Ook nieuwe aanknopingspunten, zoals de landbouwgronden die omgevormd worden naar natuur¹, zijn ingetekend in de kaart. Wellicht kunnen zij bijdragen aan het vergroten van de leesbaarheid van het landschap. De kaart is gebaseerd op beschikbare informatie en de belangrijkste conclusies uit de inventarisatie en analyse die is uitgevoerd. ■

1. Informatie 'nog om te vormen landbouwgronden' opgehaald uit het Natuurbeheerplan 2019. Bron: Provincie Noord-Brabant, 2019.

Overstroming in Spoordonk door hoog water in de Beerze rond 1965. De brug over de Beerze is links op de foto te zien, op de achtergrond de kerktoren van Spoordonk. Bron: ED, 2019.

2 De opgaven in het landschap

Het buitengebied is in verandering. De komende decennia zullen (nieuwe) ruimteclaims voor woningbouw, infrastructuur, nieuwe bedrijven, energietransitie, klimaatadaptatie, (kringloop)landbouw en natuurontwikkeling grote gevolgen hebben voor het landschap (Planbureau voor de Leefomgeving, 2019). In dit hoofdstuk komen de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven die impact hebben op de vorming van het Oirschots landschap aan bod.

Molen de Korenaar, een van de vele rijksmonumenten in Oirschot. Bron: www.visitwieke.nl, 2020.

Erfgoedontwikkeling

Oirschot is een erfgoedgemeente en trots op haar historische cultuurlandschappen. Het Oirschotse erfgoed is verbonden met en voortgekomen uit het landschap. Waardevolle en unieke karakteristieken willen we behouden en ontwikkelen, waaronder het afwisselende en kleinschalige karakter van het landschap. Met een kwaliteitsimpuls van het landschap vergroot Oirschot de leefbaarheid en aantrekkelijkheid als woonplaats. We zetten in op het versterken van onze landschappelijke topgebieden. Eén van de ontwikkelijnen voor erfgoed is het “landschap van bezinning”, waarmee we met name inzetten op de ontwikkeling van ons unieke agrarische, religieuze en militaire erfgoed en landschap.

Bloemenstroken langs akkers. Bron: Natuurmonumenten, 2017.

Natuurontwikkeling

De biodiversiteitscrisis en het veranderende klimaat

Onze biodiversiteit gaat achteruit en die achteruitgang gaat sneller dan ooit in de geschiedenis van de mensheid (Planbureau voor de Leefomgeving, 2017). Ook op het platteland staat de biodiversiteit onder druk. Veel insectsoorten en bodemdieren zijn verdwenen door het gebruik van gewasbescherming en kunstmest in de landbouw. Het verwijderen van landschapselementen, zoals begroeide erfafscheidingen als houtwallen en hagen, hebben de broedplaatsen van vele diersoorten vernietigd. Het biodiversiteitsverlies in Nederland is zelfs het hoogste ter wereld (Compendium voor de Leefomgeving, 2016).

Het landschapskwaliteitsplan dient in te zetten op het verrijken van de biodiversiteit, alsook het weerbaar maken van de natuur tegen een klimaat met toenemende extremen.

Zonnepanelen aan de rand van een natuurgebied. Bron: Trouw, 2015.

De energietransitie

In het nationaal Klimaatakkoord is opgenomen dat in 2030 een CO₂-reductie van 49% behaald moet zijn. Dit kan gerealiseerd worden door de huidige, sterk op fossiele brandstof gebaseerde energievoorziening grotendeels te vervangen door alternatieve energiesystemen. In de Energieagenda van de Provincie Noord-Brabant (Provincie Noord-Brabant, 2019) is het doel gesteld om in 2050 in Brabant 100% duurzame energie en een reductie van 90% van de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 te bereiken. Om deze doelstellingen te halen is er ruimte nodig voor het produceren van duurzame elektriciteit en warmte, zoals wind- en zonne-energie. Om zuinig om te gaan met schaarse ruimte en waardevolle landbouwgronden streven we ernaar om zoveel mogelijk combinatiegebruik mogelijk te maken. Voor zonne-energieprojecten wordt daarom gebruik gemaakt van de zonneladder. Die voorziet in Oirschot in een voorkeursvolgorde bij het toestaan van zonne-energieprojecten:

1. Daken (inclusief agrarische bebouwing);
2. Braakliggende grond/pauzelandschappen, (voormalige) stortplaatsen, parkeerplaatsen;
3. Langs grootschalige infrastructuur;
4. Agrarische gronden;
5. In natuurgebieden.

Het landschapskwaliteitsplan streeft ernaar om energieprojecten zoveel mogelijk te combineren met andere functies.

Fietsen in Oirschot. Bron: TIP Oirschot, 2019.

Recreatie

De vrijetijdseconomie is belangrijk voor de Oirschotse economie. Het landschapskwaliteitsplan heeft als uitgangspunt de recreatief-toeristische potentie van zowel het buitengebied als de kernen optimaal te benutten. Dit kan door enerzijds in te zetten op sterke waarden als landschap, natuur en cultuurhistorie, gastvrijheid en beleving, anderzijds op het stimuleren van kwalitatief hoogwaardige verblijfsrecreatie (Gemeente Oirschot, 2017). Daarnaast zijn onze routenetwerken (wandelen, fietsen, paardrijden en mountainbiken) van belang voor een goede ontsluiting van onze hierboven beschreven waarden.

Om de vitaliteit van de sector te borgen en te versterken verdienen drie opgaven aandacht (Provincie Noord-Brabant, 2018):

1. Er zorg voor dragen dat nieuw aanbod nu en in de toekomst vitaal is;
2. Kwaliteit van het bestaande aanbod behouden of versterken. Dit kan door in te zetten op innovatie en door duidelijke keuzes te maken;
3. Niet-vitaal aanbod nieuwe waarde geven, al dan niet in de recreatie.

Constructie van een (massief houten) woning. Bron: Trouw, 2019.

De woningbouwopgave

Nederland staat de komende tien jaar voor een bouwopgave van ongeveer één miljoen woningen. Een aanzienlijk deel van deze opgave wordt in Brabant verwacht. Tot 2030 zal hier de woningvoorraad met 120.000 woningen moeten toenemen, oftewel 12.000 woningen per jaar. Dit is voor een deel binnenstedelijk te realiseren. Bouwen aan de randen van stad en dorp en in het landschap lijkt onvermijdelijk (College van Rijksadviseurs, 2018).

In Oirschot wordt de woningbouwopgave geschat op 1.250 tot 1.500 nieuwe woningen tot 2030. Ook van deze opgave zal een deel buiten de bestaande dorpscontouren gerealiseerd worden. Het landschapskwaliteitsplan heeft als uitgangspunt om woningbouw zoveel mogelijk te realiseren in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging, en versterking van de cultuurhistorische beleving.

Zonnepanelen op het dak van DPD op bedrijventerrein Westfields in Oirschot. Bron: Solarmagazine, 2020.

Bedrijvigheid

Het landschap biedt ook ruimte voor verschillende economische activiteiten, waaronder bedrijventerreinen. De laatste jaren speelt er een discussie over de *verdozing* van het landschap, met name in Brabant (College van Rijksadviseurs, 2019). De enorme schaal van deze anonieme hallen, bepalen meer en meer ons landschap, vooral omdat ze vaak aan de hoofdinfrastructuur geplaatst zijn waardoor de zichtbaarheid enorm is. Met de ontwikkeling van nieuwe - of revitalisering van bestaande - bedrijventerreinen worden kaders gesteld voor vergroening van bedrijventerreinen.

Uitgangspunt in het landschapskwaliteitsplan is het voorkomen dat een bedrijventerrein een optelsom van losse gebouwen zonder samenhang wordt en het landschap verrommelt.

Biologisch boeren; de familie Oomen rijdt bokashi uit over haar land bij Oirschot. Bron: Trouw, 2020.

Landbouw, landschap en identiteit

De landbouw is al eeuwen een belangrijke beeldbepaler van het Nederlandse landschap. Grofweg tweederde van Nederland bestaat uit landbouwgrond. De opgaven waar de landbouw voor staat op het gebied van milieu en dierenwelzijn zijn groot. Voor aanpak van thema's als uitstoot van fijnstof, emissies van ammoniak en de uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen is een regio specifieke aanpak van cruciaal belang, temeer om zo de lokale kennis van aanwezige agrariërs ten volste te kunnen benutten.

Het opzetten van een gebiedsgerichte aanpak (GGA) voor onder andere de Natura-2000 gebieden Kampina en Kempenland-West kan hierbij kunnen helpen. Door middel van een integrale gebiedsgerichte aanpak wil de provincie samen met waterschappen, terreinbeheerders, gemeenten, inwoners, (agrarische) bedrijven en andere betrokkenen in gezamenlijkheid werken aan het verbeteren van de eigen leefomgeving.

Droogte in het heidelandschap Bron: Volkskrant, 2020.

Wateropgave

Een veranderend klimaat heeft invloed op de waterhuishouding en maakt het landschap kwetsbaar. Met name op de hoge zandgronden is dit het geval. In de afgelopen jaren heeft klimaatverandering zich niet alleen doen gelden door een tijdelijk teveel aan water maar juist ook door het ontstaan van structurele zoetwatertekorten. De beekdalen en rivieren zijn nu ingericht op het zo snel en efficiënt mogelijk afvoeren van water vanuit het oogpunt van waterveiligheid en landbouwproductiviteit, maar niet op het vasthouden van water om erover te kunnen beschikken als we het nodig hebben. Het weerbaar maken van het landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering, waaronder perioden van droogte en wateroverlast, is een belangrijk uitgangspunt voor het landschapskwaliteitsplan.

Het weerbaar maken van het watersysteem kan een hefboom zijn om het landschapskwaliteitsplan te realiseren en het landschap aantrekkelijker en robuuster te maken. De watergerelateerde kwetsbaarheden zijn te verdelen in te droog, te warm (o.a. hittestress) of te nat. Deze uitdagingen komen in de hele gemeente voor. Grofweg beperkt de tijdelijke wateroverlast zich tot bepaalde delen van het beekdal, en zijn vooral de naaldbossen en heidegebieden in het zuiden, en sommige landbouwgronden, het meest kwetsbaar voor droogte. ■

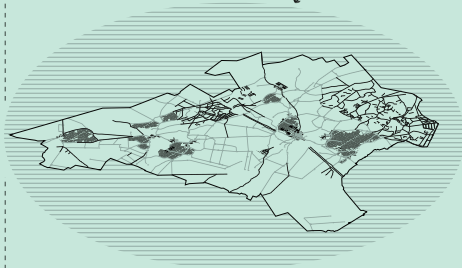
Ruimte voor wonen

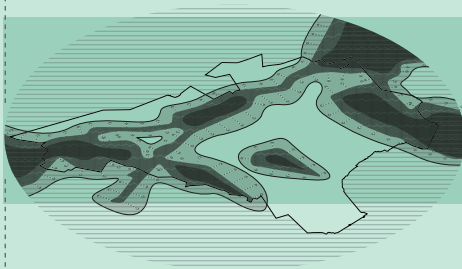
Vrijtijdslandschap van formaat

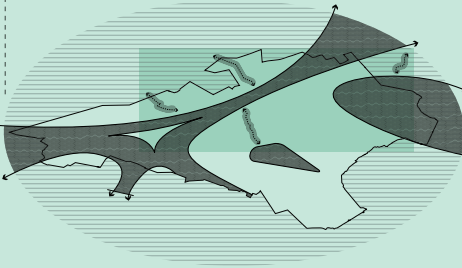
Een ondernemend landschap

Gekoesterd historisch cultuurlandschap

Robuust landschap

Veerkrachtige natuur

*Zes deelkaarten van de landschapsvisie.
Bron: SMV, 2020.*

3 Landschapsvisie

In dit hoofdstuk wordt de visie op het toekomstige landschap door middel van zes deelkaarten opgebouwd. Deze zes deelkaarten vormen samen de landschapsvisiekaart die aan het eind van dit hoofdstuk aan bod komt.

3. Landschapsvisie

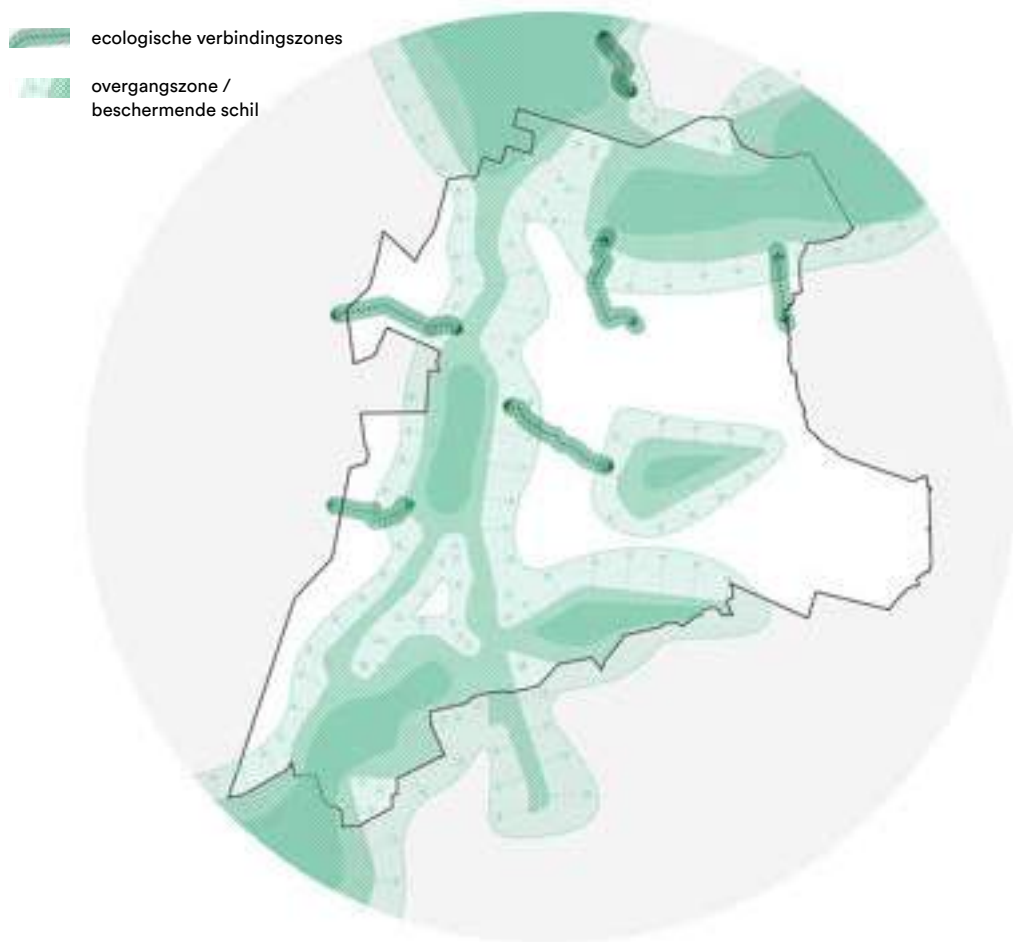

3.1 Visie op hoofdlijnen

1. Veerkrachtige natuur

Door klimaatverandering en grotere weersextremen is het van belang dat de landschappelijke en ecologische hoofdstructuur veerkrachtig ingericht is. Dit betekent dat het systeem zich na een verstoring weer snel kan herstellen. Het bodem- en watersysteem zijn hierin ordenende principes¹. Hierbij kan gedacht worden aan het vergroten van het waterbergend vermogen van het beekdal om bij pieken te kunnen bufferen, maar ook om zoetwater te bergen zodat het te gebruiken is in tijden van droogte. De bodem kan een positieve bijdrage leveren aan het ecosysteem en een veerkrachtige natuur. Een gezonde bodem bevordert de bodemvruchtbaarheid, is bestendiger tegen ziekten en plagen en legt meer CO₂ vast. Het bodemleven in de omliggende landbouwgebieden is te verbeteren door middel van kringlooplandbouw. In het landschapskwaliteitsplan definiëren we kringlooplandbouw als een vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is en in balans met het water- en bodemsysteem.

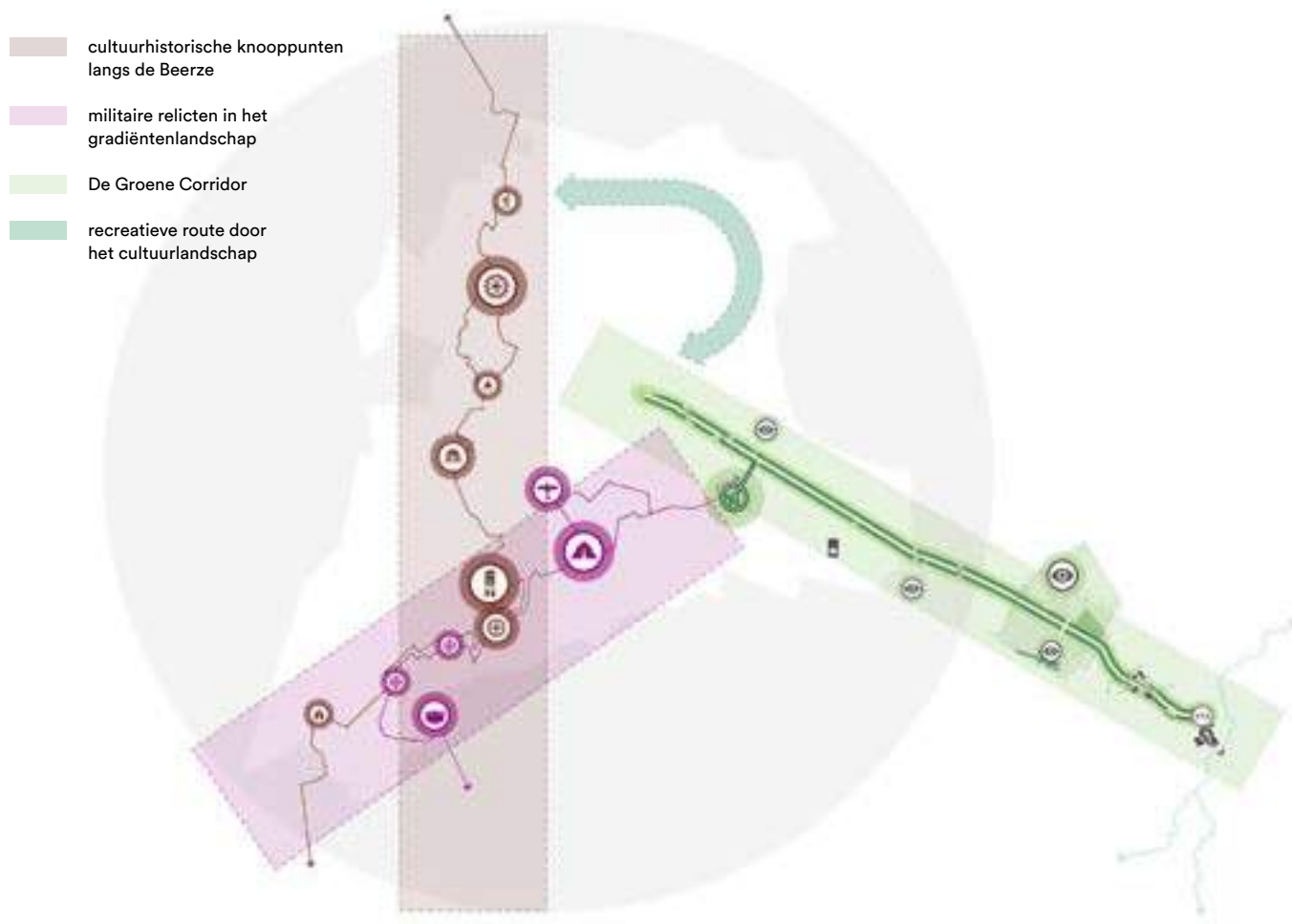
1. Mede gebaseerd op uitgangspunten uit 'Masterplan Van Gogh Nationaal Park. Schetsboek voor het landschap van de 21e eeuw, 2020.

2. Robuust landschap

Het beekdal is de belangrijkste ecologische verbinding tussen twee waardenvolle Natura 2000 gebieden, Kampina & Oisterwijkse Vennen in het noorden en Kempenland-West in het zuiden. Op een aantal locaties in het beekdal is het Natuur Netwerk Brabant krap begrensd, bijvoorbeeld bij de Beerze ten noorden van Spoordonk of bij de Grote Beerze. Bij de Kleine Beerze heeft de provincie Noord-Brabant in 2019 een uitbreiding van het Natuur Netwerk Brabant goedgekeurd. Het beekdal als hoofdstructuur willen we versterken door natuurontwikkeling in en rondom het beekdal en door het aanleggen van ecologische verbindingzones tussen het beekdal en de aangrenzende natuurgebieden. Verder kunnen overgangszones ontwikkeld worden, bijvoorbeeld door in te zetten op natuurinclusieve landbouw, zodat de natuur minder kwetsbaar wordt en er een beschermende schil ontstaat rondom het natuurnetwerk. Onder natuurinclusieve landbouw verstaan we landbouw met ecologische en landschappelijke meerwaarde.

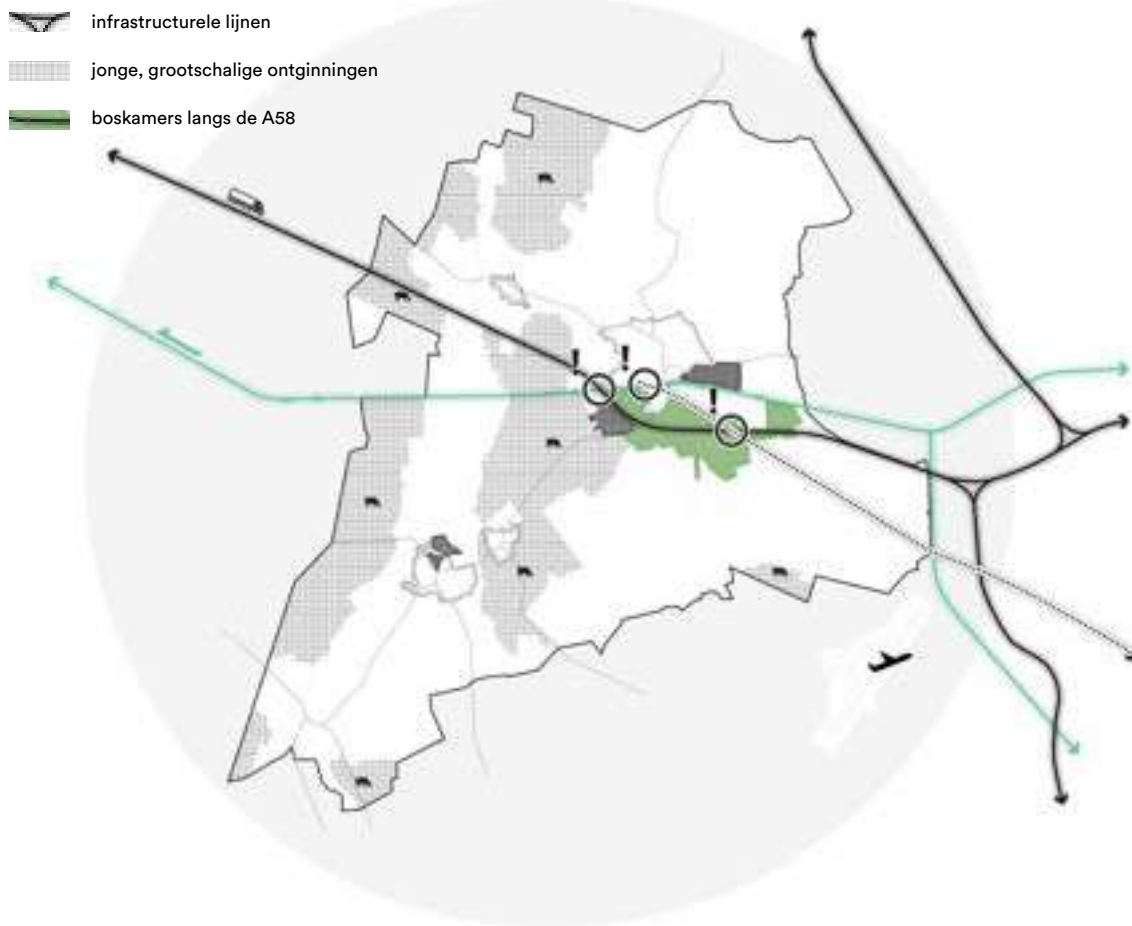
3. Landschapvisie

3. Vrijtijdslandschap van formaat

Oirschot beschikt over een divers recreatief landschap. Hier bouwen we op voort. We onderscheiden daarbij twee belangrijke dragers, namelijk het beekdallandschap van de Beerze en de Eindhovensedijk. Deze dragers willen we recreatief versterken. De Eindhovensedijk kan uitgroeien tot een belangrijke recreatieve verbinding tussen de Eindhovense kenniseconomie en het Oirschotse landschap. In het beekdallandschap willen we de recreatieve potentie van de cultuurhistorische iconen verder ontwikkelen. Sommige iconen, zoals de Spoordonkse watermolen, zijn al startpunten vanwaar je het omliggende landschap kunt ontdekken en beleven. Andere iconen, zoals het Landgoed Baest, de Heilige Eik of de Oude Toren, hebben de potentie om dit ook te worden.

Het kleinschalige landschap tussen de dorpskern van Oirschot, Straten, de Mortelen en de Kampina is erg aantrekkelijk en de recreatieve potentie hiervan willen we optimaal benutten. Dit geldt ook voor de landschappelijke gradiënten en overgangen in het zuiden van de gemeente. Het versterken van de recreatieve routes door de heidelandschappen en beekdalen, grofweg van de Grootte Beerze via de Landschotse Heide en de Kleine Beerze naar de Oirschotse Heide, zorgt voor een afwisselend recreatielandschap. Daarnaast heeft het aanwezige water veel recreatieve potentie.

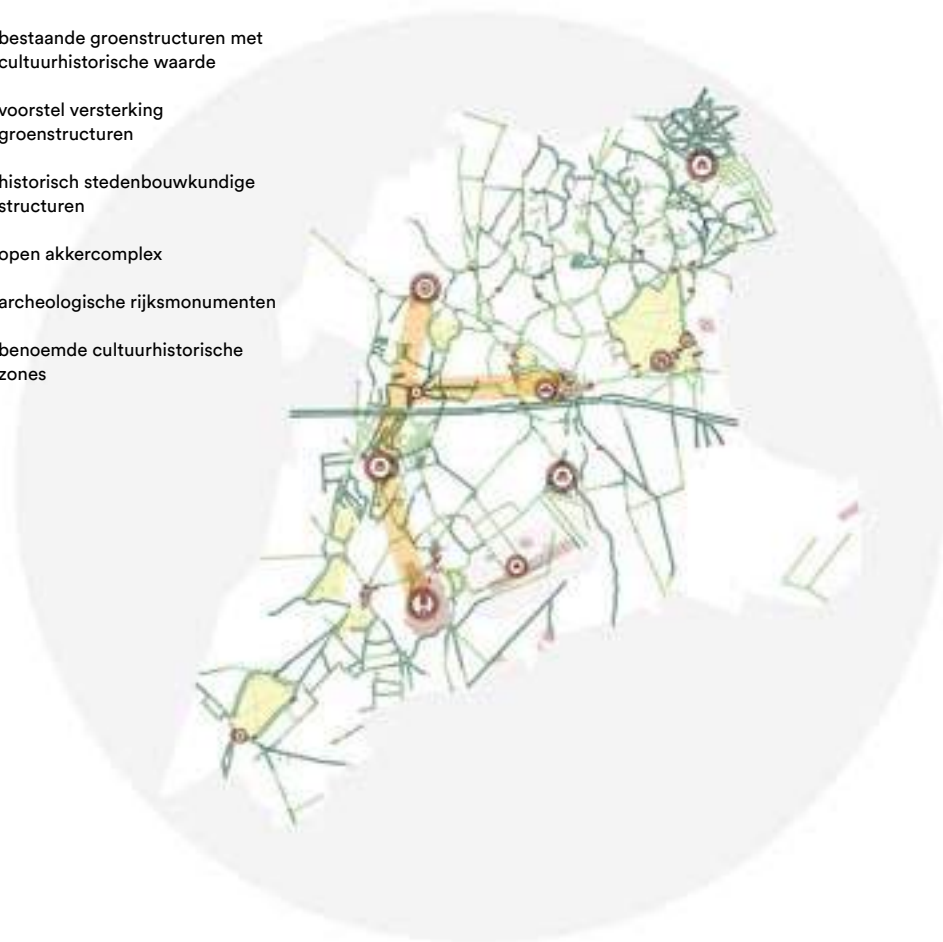
4. Een ondernemend landschap

Grote delen van het Oirschotse landschap zijn toebedeeld aan de landbouw en deze sector krijgt duurzame ontwikkelkansen in het toekomstige landschap. Dit kunnen zowel kleinschalige landbouwwormen zijn, alsook grootschalige landbouw die leidt tot circulaire systemen in goede samenhang met het landschap. Verder zien we kansen voor energieprojecten op de jonge, grootschalige ontginningen, mits er sprake is van meervoudig ruimtegebruik en zonder waardevolle landbouwgronden in te leveren. Ook dit kunnen zowel kleinschalige als grootschalige energieprojecten zijn, al naar gelang het landschappelijk laadvermogen.

Heeft het landschap een besloten karakter, bijvoorbeeld door een dichte rand bomen en struweel, dan is het laadvermogen groot en kunnen daar meerdere functies landen zonder het omliggende gebied te verstoren. De boskamers langs de A58 lenen zich, door hun grote landschappelijk laadvermogen, voor verschillende economische ontwikkelingen die per locatie afgewogen kunnen worden.

3. Landschapvisie

- bestaande groenstructuren met cultuurhistorische waarde
- voorstel versterking groenstructuren
- historisch stedenbouwkundige structuren
- open akkercomplex
- archeologische rijksmonumenten
- benoemde cultuurhistorische zones

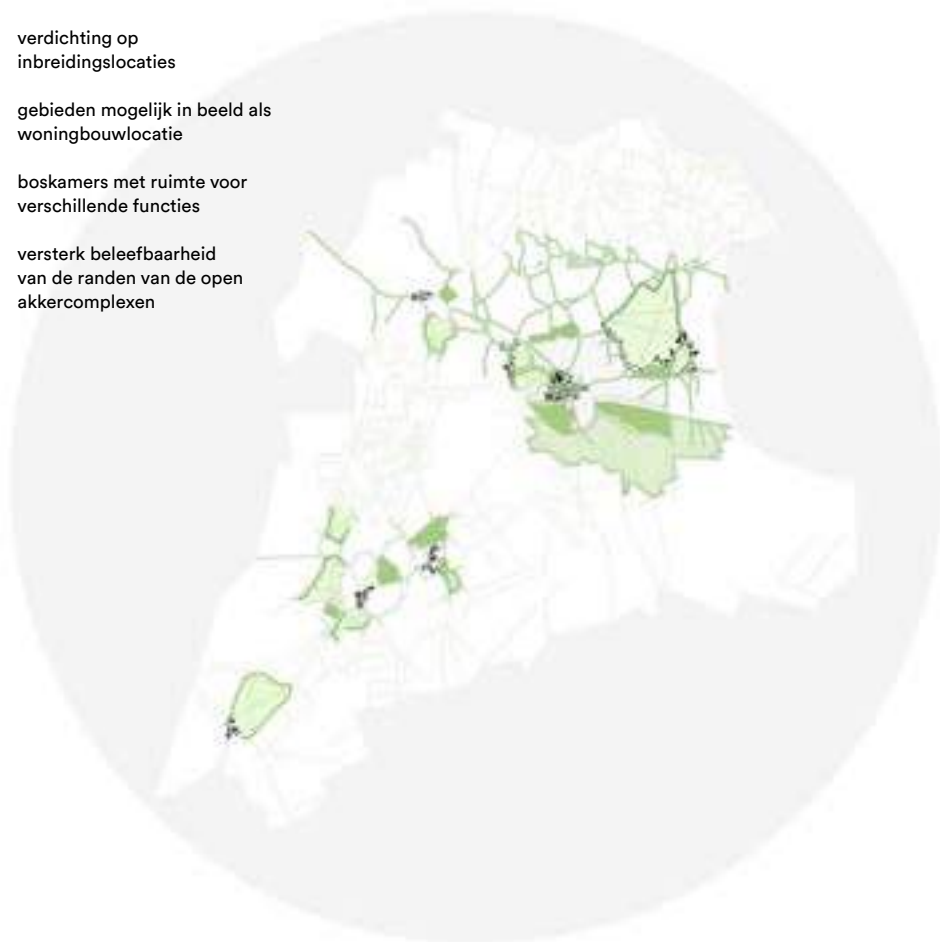

5. Gekoesterd historisch cultuurlandschap

Versterking van de erfgoedwaarden draagt bij aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van het buitengebied. Karakteristiek voor Oirschot zijn de genoemde verschillende landschapstypen. Bij toekomstige ontwikkelingen is het streven om de typen beter leesbaar te maken en de eigen, historische structuren te versterken. Dit kan door landschapselementen terug te brengen, bijvoorbeeld door de aanplant van elementen als elzensingels, houtwallen, populierenrijen, poelen, bloemrijke graslanden en rabattenbossen. Deze karakteristieke elementen maken het landschap aantrekkelijk en dragen bij aan de waardering en de herkenbaarheid van het landschap.

Een aantal cultuurhistorisch waardevolle gebieden heeft een beschermde status in het kader van de Erfgoedwet. Dit zijn de beschermde landgoederen en de zes archeologische rijksmonumenten. Verspreid in het buitengebied liggen verschillende monumentale boerderijen en boerderijenclusters, waarvan een aantal in historische akkercomplexen. Dit zijn de landschappelijke parels. Versterken van erfgoed en natuurontwikkeling kunnen hier samen op gaan, bijvoorbeeld door deze gebieden en erfgoedlocaties aan elkaar te verbinden door cultuurhistorische zones te ontwikkelen. Bij het beschermde dorpsgezicht van Oirschot en het landgoed Baest met de Kapel van de Heilige Eik, kan een historisch kerkenpad de basis vormen van een cultuurhistorische zone. Bij de verbinding tussen Landgoed Baest en het historisch akkercomplex bij de Oude Toren in Oostelbeers, fungeert de Kleine Beerze als cultuurhistorische

- verdichting op inbreidingslocaties
- gebieden mogelijk in beeld als woningbouwlocatie
- boskamers met ruimte voor verschillende functies
- versterk beleefbaarheid van de randen van de open akkercomplexen

zone. Voor de versterking van het historisch cultuurlandschap zoeken we naar slimme combinaties met de opgaves benoemd in hoofdstuk 2, waarbij cultuurhistorische waarde uitgangspunt is voor ontwikkelingen.

6. Ruimte voor wonen

Oirschot heeft de ambitie om 1.250 tot 1.500 woningen tot 2030 te realiseren. Dat is een toename van ongeveer 20% van het huidige aantal woningen. Deze opgave kan deels ingevuld worden door het bestaande bebouwd gebied te verdichten op inbreidingslocaties. We zien kansen voor dorpsontwikkeling door (grotere) nieuwe woningbouwlocaties aan randen van bestaande dorpskernen en kleinschalige ontwikkelingen in het buitengebied (bijvoorbeeld Ruimte voor Ruimte en erftransformaties)¹.

Woningbouw ontwikkelen we daarbij vanuit de Oirschotse monumentale identiteit en in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging, en versterking van lokale erfgoedwaarden. Er dient zoveel mogelijk landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarde te worden gerealiseerd, ook bij nieuwe woonlocaties.

1. De gemeente stelt volgens planning in december 2020 het Actieplan Woningbouw vast. Daarin worden onder andere de keuzen voor de gewenste ontwikkelrichting per kern vastgelegd.

3.2 Landschapsvisiekaart

Op de landschapsvisiekaart zijn vier hoofdstructuren van Oirschot te herkennen: het beekdal van de Beerze, de oude cultuurgronden, de heidelandschappen en de jonge en grootschalige landbouwgronden. Daarnaast komen de zes benoemde speerpunten, een veerkrachtige natuur, een robuust landschap, een gekoesterd historisch cultuurlandschap, een ondernemend landschap, een vrijetijdslandschap van formaat, en ruimte voor wonen gezamenlijk terug in deze kaart. ■

Legenda:

- monumentale boerderijen
- bestaande groenstructuren met cultuurhistorische waarde
- voorstel versterking groenstructuren
- historisch stedenbouwkundige structuren
- loofbos
- naaldbos
- heidelandschappen
- Natura 2000
- archeologisch beschermd terrein
- militaire relicten
- eigendom van defensie

1. Bron: Provincie Noord-Brabant, 2020. Interim Omgevingsverordening, Groenblauwe mantel.

Maak de natuur veerkrachtig en creëer een robuust beekdalsysteem:

Het weerbaar maken van het beekdal tegen de gevolgen van klimaatverandering door herstel van het bodem- en watersysteem.

Ontsnipperen van het beekdal, versterken van de ecologische verbindingen bij de A58 en het Wilhelminakanaal

Klimaatadaptatiestrategie: zet in op beschermde functies rondom kwetsbare natuur

Verbindt het beekdal met het omliggende landschap, ook recreatief

Ontwikkel ecologische verbindingzones

Vrijtijdlandschap van formaat:

Militaire relictten in het landschap beleefbaar maken

Indicatieve recreatieve route langs militair erfgoed

Erfgoedontwikkeling: benut de recreatieve potentie van cultuurhistorische knooppunten

Indicatieve recreatieve route langs het beekdal en de cultuurhistorische knooppunten

Ontwikkel verschillende landschapsobservatoria langs de Groene Corridor

Versterk de recreatieve verbinding tussen Eindhoven en Oirschot

Een ondernemend landschap:

Stimuleer natuur inclusieve landbouw: met name op plekken waar veel meerwaarde gecreëerd kan worden¹

Ruimte voor grootschalige energie en voedselproductie. Eén blok op de kaart staat voor 10 ha, de afmeting voor zonne-energieproductie in dit gebied

Gekoesterd historisch cultuurlandschap:

Versterking van de cultuurhistorische landschapselementen om de biodiversiteit en waardering van het landschap te vergroten.

Versterk het kleinschalig karakter van het coulissenlandschap om verschillende landschappen recreatief, ecologisch en landschappelijk te verbinden

Behoud de openheid van de bolle akkers en versterk de beleefbaarheid van de randen

Versterk de beleefbaarheid van de kerkenpaden

Ruimte voor wonen:

Woningbouw in de kernen of aan stads- en dorpsranden in combinatie met natuurontwikkeling en waterberging. Kleinschalige woningbouw ontwikkelingen in het buitengebied zijn ook mogelijk, mits landschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd.

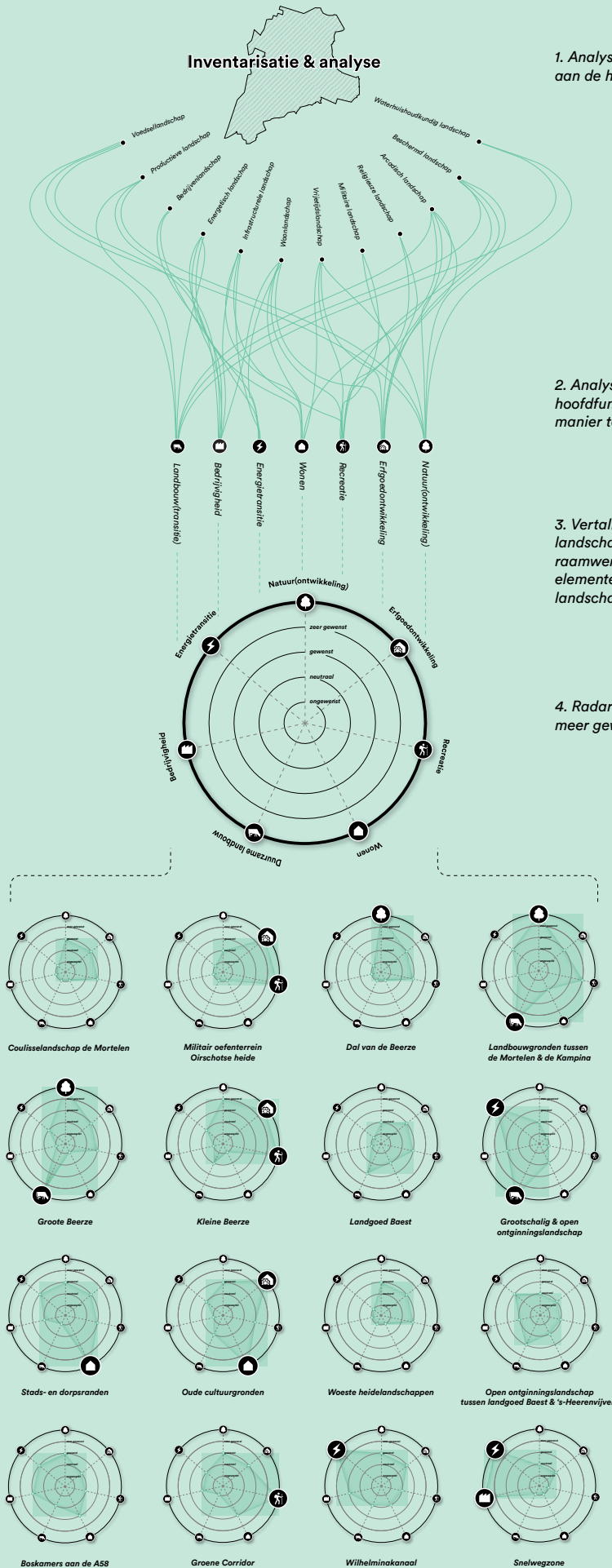

Gebieden mogelijk in beeld als woningbouwlocatie

Boskamers met ruimte voor verschillende functies

Inventarisatie & analyse

4 Gewenste ontwikkelingen in het landschap

Wat betekent deze visie voor de deelgebieden?

In dit hoofdstuk wordt per deelgebied aangegeven welke functies meer of minder wenselijk zijn of zelfs ongewenst. Welke initiatieven zijn waar kansrijk? Waar kunnen welke functies in het landschap gestimuleerd worden? Waar ligt behoud van het bestaande juist meer voor de hand?

In een radardiagram is per (deel)gebied aangegeven welke functies in de toekomst meer of minder wenselijk zijn. Daarbij geldt dat functies die als neutraal worden beoordeeld mogelijk zijn, mits ondersteunend of ondergeschikt aan de gewenste hoofdfunctie(s) in een gebied. Per (deel)gebied kunnen vervolgens op basis van het radardiagram afwegingen worden gemaakt om de functieverandering in het landschap tot stand te laten komen. Het laat initiatiefnemers zien welke functies waar gewenst zijn en welk eindbeeld de gemeente nastreeft met haar beleid.

4.1 Zeven functies in het landschap

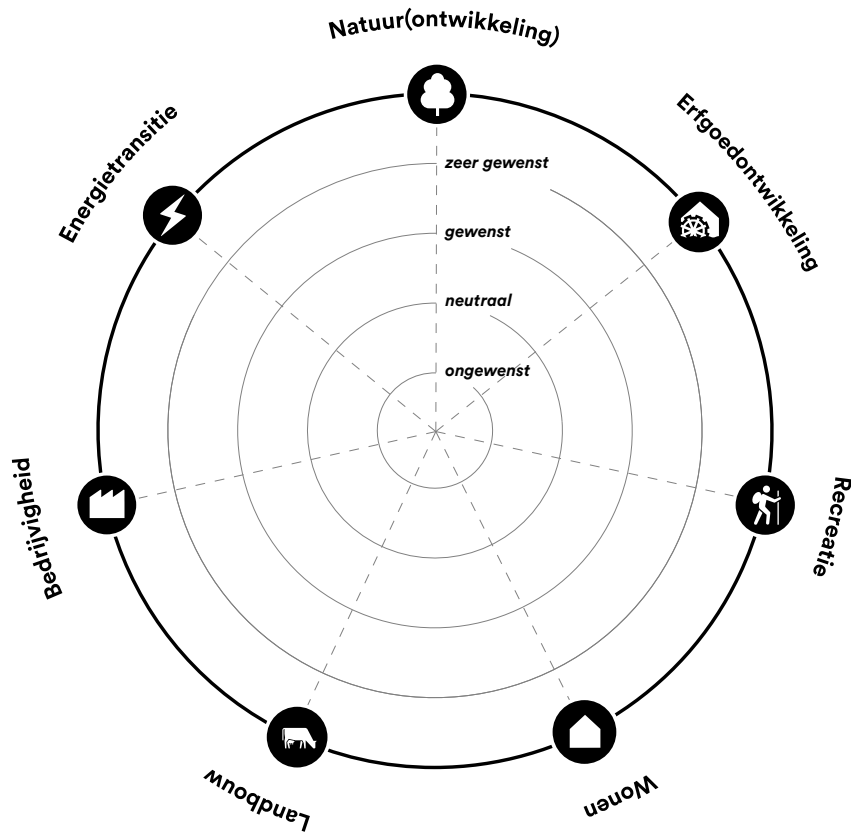
Op basis van de in hoofdstuk 2 geformuleerde opgaven en de in hoofdstuk 3 beschreven landschapsvisie zijnde functies in zeven categorieën verdeeld;

- **erfgoedontwikkeling:** behoud en ontwikkeling van erfgoed;
- **natuurontwikkeling:** het veerkrachtig en robuust maken van de natuur en het verrijken van de biodiversiteit;
- **recreatie:** recreatief-toeristische potentie van het buitengebied optimaliseren en het stimuleren van kwalitatief hoogwaardige verblijfsrecreatie;
- **bedrijvigheid:** bedrijventerreinen of andere vormen van economische activiteit inpassen in het landschap;
- **duurzame landbouw:** Het stimuleren van innovatieve en duurzame (vormen van) (kringloop) landbouw en het perspectief bieden voor een verantwoorde (voedsel)productie. Hierbij wordt bij de veehouderij ingezet op het verminderen van emissies en het voorkomen en oplossen van normoverschrijdingen;
- **energietransitie:** zowel kleinschalige als grootschalige duurzame energieprojecten, zoveel mogelijk combineren met andere functies. Hierbij geldt dat projecten waar sprake is van trede 1 of 2 op de zonne-ladder deze in ieder gebied mogelijk zijn. In het diagram wordt ingegaan op de beoordeling of projecten die in de zonne-ladder bij trap 3 of hoger horen wel of niet wenselijk zijn;
- **wonen:** zoveel mogelijk in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging, en versterking van de cultuurhistorische beleving.

Watermolenlandschappen voor klimaatadaptatie

Erfgoed inzetten bij klimaatadaptatie, energietransitie en de omgang met stedelijke groei en krimp in een duurzamer Nederland. Dat is wat door overheden en maatschappelijke organisaties wordt gerealiseerd in de Erfgoed Deal. In oktober 2020 kreeg het project Watermolenlandschappen middelen toegekend om dit in de Dommelvlei te realiseren. Het project **'Watermolenlandschappen voor klimaatadaptatie'** gaat over het inzetten van de historische watermolenstructuren bij de opgaven van nu. Het project is gebaseerd op een samenwerking tussen de provincie Noord-Brabant, het waterschap de Dommel en verschillende gemeenten en maatschappelijke organisaties. Het gaat om watermolens in Opwetten (Gemeente Nuenen en Eindhoven), Venbergen (Gemeente Valkenswaard en Natuurgrenspark Groote Heide) en Spoordonk (gemeente Oirschot).

Boven: Overzicht radardiagram

Door in een radardiagram de verschillende functies op een assenkruis uiteen te zetten, is het in één oogopslag helder welke functie of mix van functies gewenst is. Daarbij geldt dat hoe groter de ster in het diagram is, hoe meer er sprake is van dynamiek en verandering in een gebied. Als een ster kleiner is, geldt dat hier vooral ingezet wordt op het behouden en herstellen van het bestaande landschap.

4.2 Principes bij tegenstrijdige belangen

Er is vaak sprake van meerdere ruimteclaims. Het landschapskwaliteitsplan helpt bij het zoeken naar de juiste balans in de afweging. De gemeente hanteert daarom de volgende drie principes¹ om bij conflicterende belangen een zorgvuldige afweging te kunnen maken:

- Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik, mits de kernwaarden in een gebied gewaarborgd blijven;
- Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal;
- Duurzaam ontwikkelen, afwentelen naar tijd en plaats voorkomen;
- Waar functies neutraal zijn geldt dat deze ondersteunend of ondergeschikt zijn aan de meest gewenste functie.

1. <https://novistukken.nl/nationale+belangen+en+opgaven+fysieke+leefomgeving/cultureel+erfgoed+landschap+en+natuur/default.aspx>

Beeld: Het rad van de Spoordonkse watermolen. Bron: Project Watermolenlandschap Noord-Brabant, 2020.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

- 1 Coulissen-landschap de Mortelen
- 2 Militair oefenterrein Oirschotse Heide
- 3 Dal van de Beerze (500m van Beerze)
- 4 Landbouwgronden tussen de Mortelen & de Kampina
- 5 Grootte Beerze (500m van Beerze)
- 6 Kleine Beerze (500m van Beerze)
- 7 Landgoederen Baest & 's-Heerenvijvers
- 8 Grootchalig en open ontginningslandschap
- 9 Randen van de dorpskernen
- 10 Oude cultuurgronden
- 11 Woeste heidelandschappen
- 12 Open ontginningslandschap tussen de landgoederen
- 13 Boskamers aan de A58
- 14 Groene Corridor (500m beide zijde)
- 15 Wilhelminakanaal (250m beide zijde)
- 16 Snelwegzone (250m beide zijde)

- beekdallandschap de Beerze
- coulissen-landschap de Mortelen
- boskamers
- landgoederenstructuren
- oude, kleinschalige cultuurgronden
- jonge, grootschalige ontginningen
- woeste heidelandschappen / bossen op zandgronden
- stads- en dorpsranden

- eigendom van defensie
- historisch waardenvolle open akkers
- archeologisch rijksmonument
- militaire relictten

4.3 Zestien deelgebieden

Door het over elkaar heen leggen van de landschapstypologieën in hoofdstuk 1, de opgaven uit hoofdstuk 2 en de landschapvisie uit hoofdstuk 3 ontstaan zestien deelgebieden. Deze deelgebieden hebben elk een eigen karakter en mogelijkheden voor transformatie. In deze paragraaf gaan we in op mogelijke functies die per deelgebied gestimuleerd kunnen worden en waar er juist ingezet moet worden op behoud en versterking van bestaande functies.

Coulissenlandschap de Mortelen

In dit waardevolle cultuurlandschap is weinig ruimte voor nieuwe functies. Hier wordt vooral ingezet op het behouden en versterken van de bestaande waarden (zie paragraaf 1.4). Vooral droogte bedreigt de kwaliteiten van dit gebied en verstoort de balans tussen bodem, landbouw en biodiversiteit. Het stimuleren van natuurinclusieve landbouw zorgt op termijn voor een betere (vitale) bodem waardoor de sponswerking van de bodem verbeterd en het gebied water langer vast kan houden en de biodiversiteit verbeterd. In dit gebied is het voorstel om bestaande veehouderijen te extensiveren. Ook zijn er mogelijkheden voor een recreatieve, ecologische en landschappelijke verbinding met het beekdal van de Beerze en Kampina.

Coulissenlandschap met houtwallen, singels en natte productiebossen.

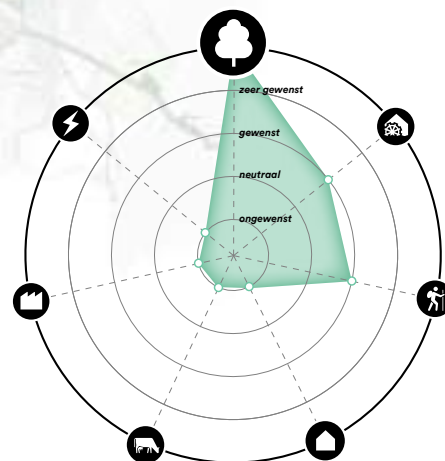
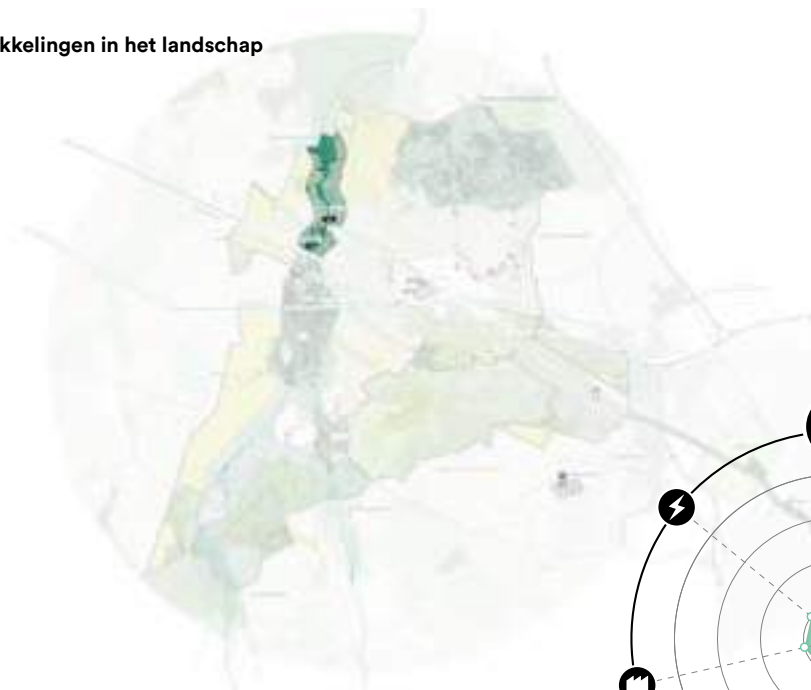

Militair oefenterrein Oirschotse Heide

Op de Oirschotse Heide komen veel gebruikers samen. Het gebied, 1.500 ha, wordt intensief gebruikt om te wandelen, te fietsen, paard te rijden, maar het overgrote deel is oefenterrein voor defensie. De functie als oefenterrein zorgt ervoor dat de Oirschotse Heide qua gebruik verregaande restricties kent. Het zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoedwaarden en het behoud en versterken van de natuurwaarden op de Oirschotse Heide is een belangrijk speerpunt. De Loopgraaf voor de Vrede, die eind 2020 is opgeleverd, is een voorbeeld van recreatief medegebruik van het oefenterrein. Er liggen ook concrete kansen voor het ontwikkelen van erfgoed, waaronder het beleefbaar maken van het historisch legerkamp van Willem I en een mogelijk nieuwe (horeca)functie in het Poortgebouw. Een verdere uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.1.

Huidig militair terrein Oirschotse heide. Dit 1.500 ha grote bos- en heidegebied fungeert als militair oefenterrein.

Dal van de Beerze

In dit deelgebied zien we kansen om het waardevolle landschapsstructuren te versterken en minder kansen om nieuwe functies toe te voegen. Met de realisatie van de waterberging en natuurherstel Logtse Baan draagt dit deel van de Beerze bij aan de waterveiligheid van de benedenstroomse gebieden. Bovenstrooms, bij Spoordonk, is nog wel sprake van enige kwetsbaarheid voor wateroverlast. Het herinrichten van het beekdal rondom de Spoordonkse watermolen kan hier uitkomst bieden. Mede door de verbreding en versterking van het natuurnetwerk rondom de A58 en de toekomstige realisatie van de beekpassage daar waar De Beerze de A58 kruist. Naast beekherstel biedt dit ook kansen voor recreatieve verbindingen parallel aan het beekdal en het versterken van het cultuurhistorische watermolenlandschap rondom de Spoordonkse Watermolen, bijvoorbeeld door herstel van vloeiwiden en het beleefbaar maken van het archeologisch rijksmonument van Huize ten Bergh.

Ook de landbouw rondom het beekdal kan ingezet worden om het watersysteem robuuster te maken, bijvoorbeeld door de bodem gezonder te maken. Een gezonde bodem fungeert als 'spons' en kan water bergen in geval van piekbuien en bufferen voor tijden van droogte. Door dit als gemeente te stimuleren kan wateroverlast én droogteschade voorkomen worden. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.2.

Tekening van Kasteel ten Bergh uit 1720.

Natuurpoort de Spoordonkse watermolen. Bron: Eindhovens Dagblad, 2018.

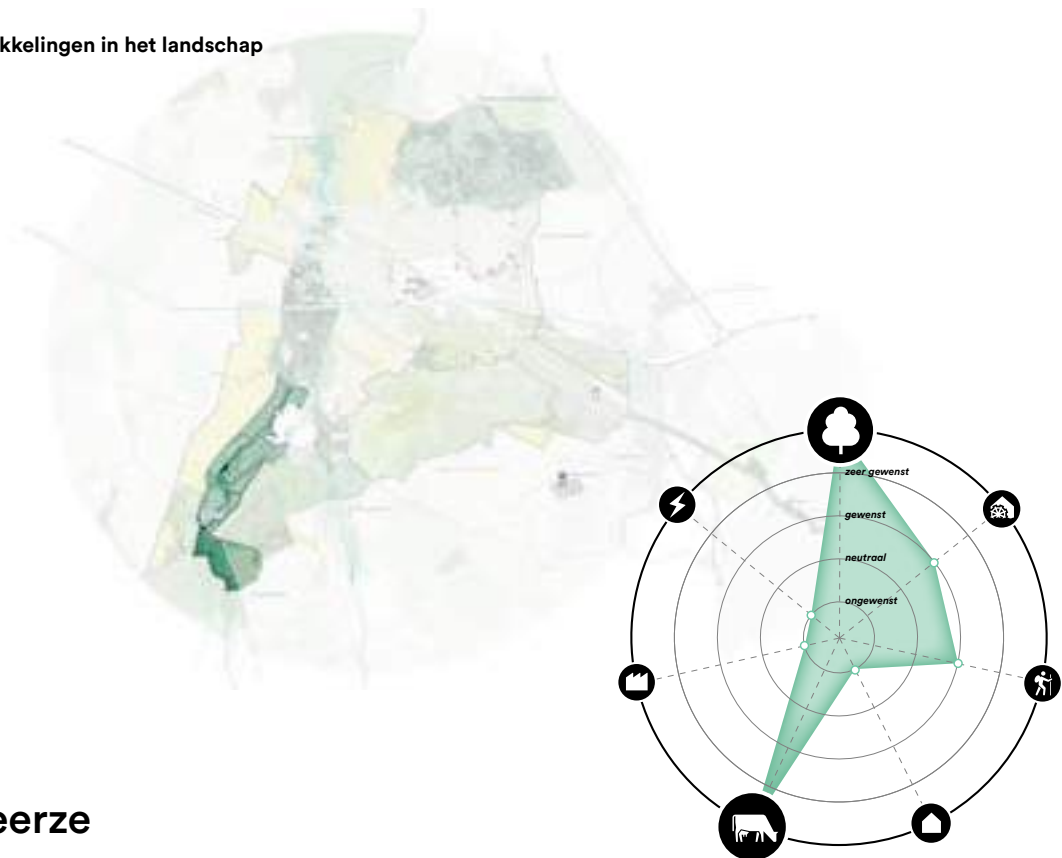
Landbouwgronden tussen de Mortelen & de Kampina

Er zijn veel grootschalige veehouderijen in het landbouwgebied tussen De Mortelen de De Kampina. De emissies in dit gebied zijn hoog (zie kaart 11 in bijlage). Gelegen tussen waardevolle natuurgebieden is het van belang schadelijke emissies tot een minimum te beperken. Op termijn zijn grootschalige veehouderijen hier niet gewenst. Dit betekent dat de bestaande intensieve sector deze emissies dient te verminderen en nieuwe veehouderijen alleen toegestaan worden onder strikte voorwaarden.

In dit gebied liggen kansen voor ondernemers die natuurinclusief willen boeren. Zij kunnen een bijdrage leveren aan een duurzame landbouwsector én aan landschapontwikkeling. Een omslag naar natuurinclusieve landbouw kan zorgen voor meer biodiversiteit, minder schadelijke emissies en robuuste natuurgebieden. Natuurinclusieve landbouw is geen blauwdruk, maar een zoektocht naar een nieuwe manier van produceren en een nieuw perspectief voor het verdienmodel/ bedrijfsmodel van de boer. Waardevolle landschapselementen kunnen worden versterkt en hersteld door middel van deze landbouwvorm. Op deze manier kan natuurinclusieve landbouw een bijdrage leveren aan de realisatie van een beschermde schil rondom het Natura 2000 gebied Kampina en de Beerze. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.3.

De Nieuwedijk, een weg met veel veehouderijen tussen de Kampina en de Mortelen.

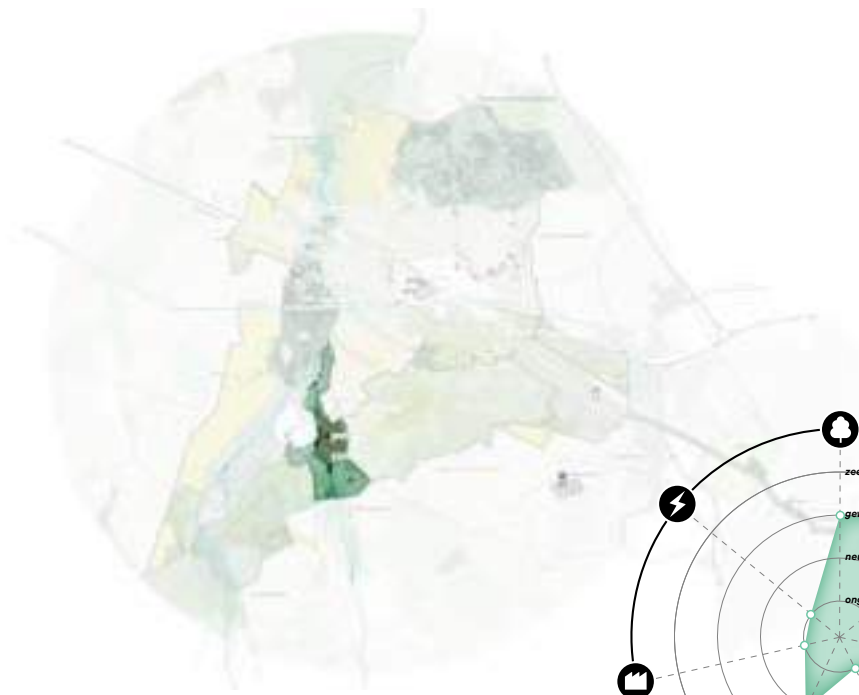
Groote Beerze

Bij de Groote Beerze, ten zuiden van Westelbeers, is van tijd tot tijd sprake van wateroverlast. Hier verdient beekherstel, berging en piekopvang de aandacht. Gelijktijdig is het beekdal een kansrijke omgeving voor de toepassing van kringlooplandbouw. In het landschapskwaliteitsplan definiëren we kringlooplandbouw als een vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is en in balans met het water- en bodemsysteem. Het inzetten op deze landbouwvorm kan de verdroging van de Landschotse Heide tegengaan en de belasting op het Natura 2000 gebied beperken. Ook hier proberen we de (geur)emissies te verminderen (zie kaart 11 in bijlage). Het stimuleren van kringlooplandbouw in de veehouderij kan hieraan bijdragen.

In dit gebied kunnen agrarische ondernemers de kansen van kringlooplandbouw verkennen en implementeren in de eigen bedrijfsvoering. Binnen de lopende gebiedsontwikkeling Levende Beerze worden hiervoor verschillende programma's en instrumenten ingezet om een 'aankpak op maat' samen te stellen. Doelstelling in dit gebied is dat er een significante verbetering optreedt in de kwaliteit van bodem, water, landschap en biodiversiteit en dat het economisch verdienmodel kansrijk is. Passend binnen de duurzaam ondernemen filosofie zullen ondernemers in samenspraak met overheden en stakeholders op maat gemaakte verdienmodellen ontwikkelen. Daarnaast biedt ook dit deel van het beekdal kansen voor nieuwe recreatieve verbindingen en beleving van landschappelijk erfgoed. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.4.

Landbouwgrond aan de Broekeindsedijk met de Landschote Heide op de achtergrond.

Kleine Beerze

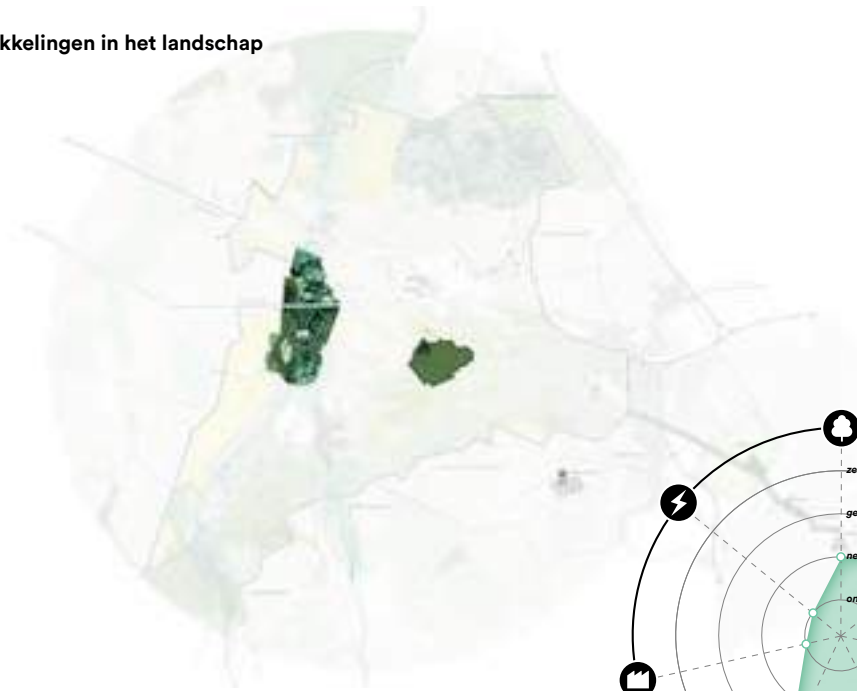
Rond de Kleine Beerze liggen veel kansen voor recreatie, natuur- en erfgoedontwikkeling. Het archeologisch rijksmonument 'de gronden rondom de Oude Toren', het rijksmonument de Oude Toren en de verdwenen watermolen de Muystermolen bieden aanknopingspunten om de historische gelaagdheid te beleven. Recreatief gezien zijn er kansen om voorzieningen te clusteren bij deze cultuurhistorisch waardevolle plekken langs het beekdal. Mits dit de ecologisch kwetsbare gebieden ontziet. Zij kunnen een mooi knooppunt vormen tussen het beekdal en de Landschotse en Oirschote Heide.

Net zoals bij de Grote Beerze, wordt ook hier ingezet op beekherstel, berging en piekopvang. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.5.

Kleine Beerze bij de Hillestraat.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

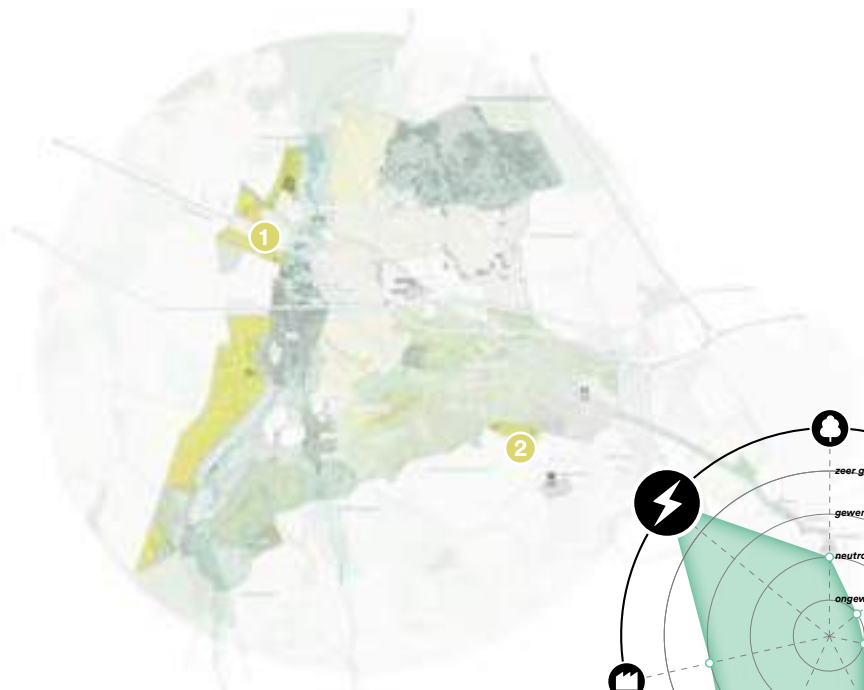

Landgoederen Baest en 's-Heerenwijvers

De landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit van de landgoederen Baest en 's-Heerenwijvers is hoog. Hier wordt vooral belang gehecht aan het behoud en de reconstructie van het bijzondere cultuurlandschap. Op en rondom landgoed Baest liggen kansen voor versterking van de biologisch-dynamische landbouw, verbetering van de biodiversiteit en landschapontwikkeling. Zo wordt voortgebouwd op het zelfvoorzienend karakter van de oorspronkelijke landgoederen. Ook het inzetten of uitbreiden van de historische rabattenbosbouw behoort tot de mogelijkheden. Op beide landgoederen liggen kansen voor versterking van wandelrecreatie en het zichtbaar en toegankelijk maken van de historie van deze landgoederen.

Landgoed Baest. Natte bossen, akkercomplexen en graslanden.

Grootschalig en open ontginningslandschap

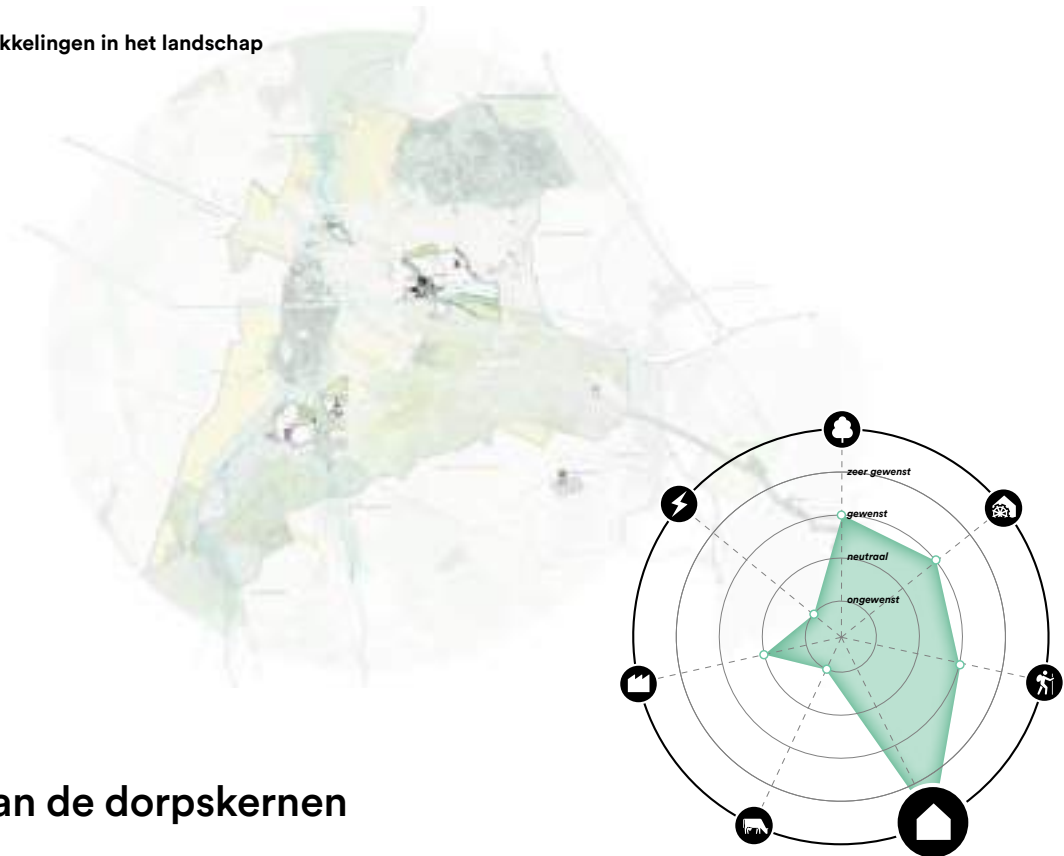
Gezien de schaal en het open karakter van dit landschap leent het zich goed voor zowel grootschalige voedselproductie, als wind- en zonne-energievelden. Duurzame energieprojecten dienen zoveel mogelijk meervoudig ruimtegebruik na te streven, zonder waardevolle landbouwgronden in te leveren. Ook in het planMER (zie kaartbeeld 12 in de bijlage) wordt dit gebied aangewezen als zoekgebied voor wind- en zonne-energievelden vanaf 10 hectare groot. Concreet is het gebied Kattenbergsesteeg / Bekersberg / Stille Wille (punt 1 op bovenstaande kaart) opengesteld voor de ontwikkeling van zonnevelden. Het gebied ten oosten van de Oirschotse Heide (punt 2 op bovenstaande kaart) wordt hierop onderzocht.

In de noord- en zuidzijde van dit gebied liggen kansen om twee ecologische verbindingzones te realiseren: een landschappelijke en recreatieve verbinding rondom de Bekersberg tussen Stille Wille – Landgoed Baest en de verbindingzone Landgoed Baest – Het Stuk in Hilvarenbeek. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.6.

Het omleidingskanaal ter hoogte van de N395, midden in het jonge, open ontginningslandschap.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

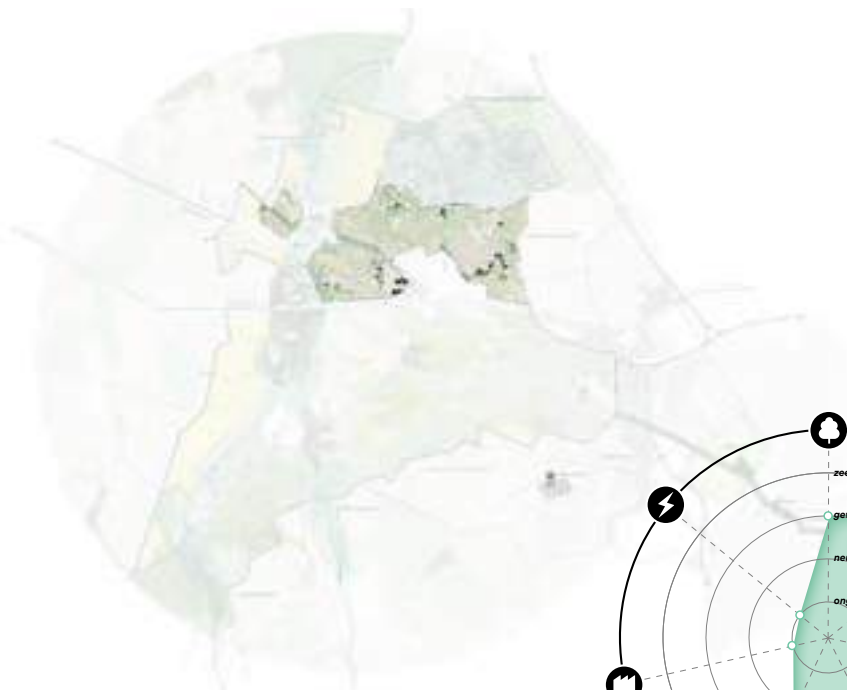
Randen van de dorpskernen

De dorpsranden zijn de meest geëigende locaties om een deel van de woningbouwopgave te realiseren. Woningbouw dient zo veel mogelijk in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging en versterking van de cultuurhistorische beleving gerealiseerd te worden. Zo kan nieuwbouw bijdragen aan een fraaie afronding van de dorpsranden en een natuurlijke overgang tussen landschap en dorp vormen. Zoals benoemd in de zonneladder (zie hoofdstuk 2) zullen de daken zoveel mogelijk voorzien worden van zonnepanelen. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.7.

De toren van de Sint-Petrusbasiliek in Oirschot.

Het buurtschap Straten

Oude cultuurgronden

In het kleinschalige cultuurlandschap rondom de oude kernen en bebouwingslinten is landschapsversterking belangrijk. Zichtbare historische lijnen worden versterkt en verdwenen elementen teruggebracht (zie voor een uitgebreide beschrijving van landschapselementen paragraaf 1.3). Het verkleinen en verfijnen van het landschap vergroot de recreatieve waarde én verbetert de biodiversiteit. Verder zien we ruimte voor kleinschalige woningbouw gekoppeld aan de transformatie of sloop van overtollige agrarische bebouwing (Ruimte voor Ruimte en erftransformaties). De oude cultuurgronden rond de kernen Oostelbeers en Middelbeers zijn niet ingetekend op bovenstaande kaart maar meegenomen bij de deelgebieden Kleine en Groote Beerze.

Kleinschalig cultuurlandschap bij het kruispunt Polsdonken en Hedel.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

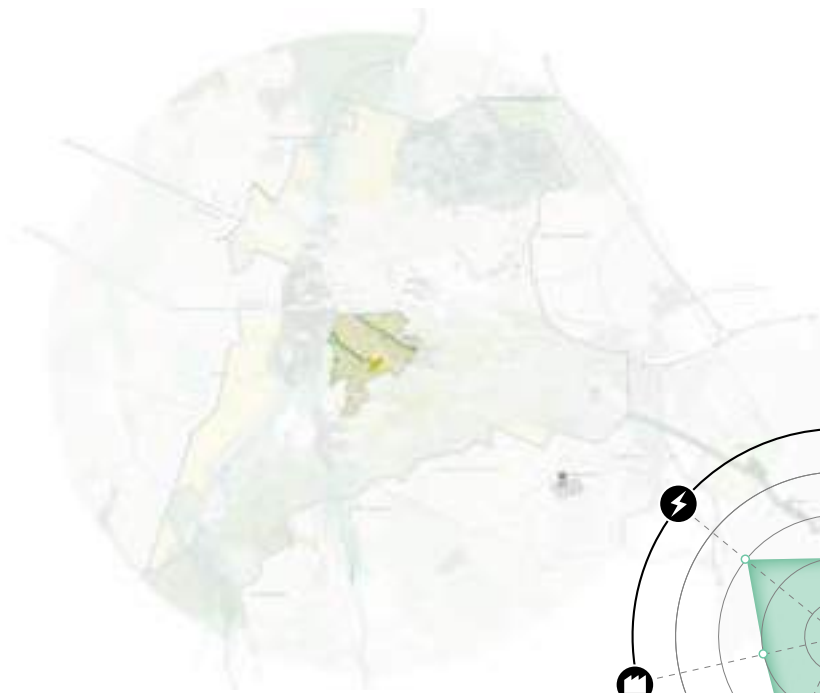

Woeste heidelandschappen

De heidelandschappen ten zuiden van Middelbeers zijn beschermde natuurgebieden. Hier willen wij vooral het bestaande landschap en ecologische waarden behouden en versterken. Bij het tegengaan van de verdroging van de Landschotse Heide, is realisatie van een groene buffer een belangrijk streven. In samenwerking met agrariërs liggen hier kansen voor duurzaam grondgebruik en versterking van de biodiversiteit door het stimuleren van kringlooplandbouw. Daarnaast liggen hier kansen voor versterking van recreatie en erfgoedwaarden in dit gebied, waaronder het beter beleefbaar maken van de rol die de Landschotse Heide heeft gespeeld in de Tweede Wereldoorlog met haar schijnhaven en schijnboten.

Vennen op de Landschotse Heide.

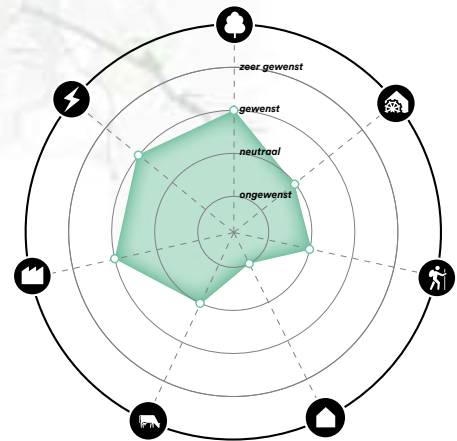
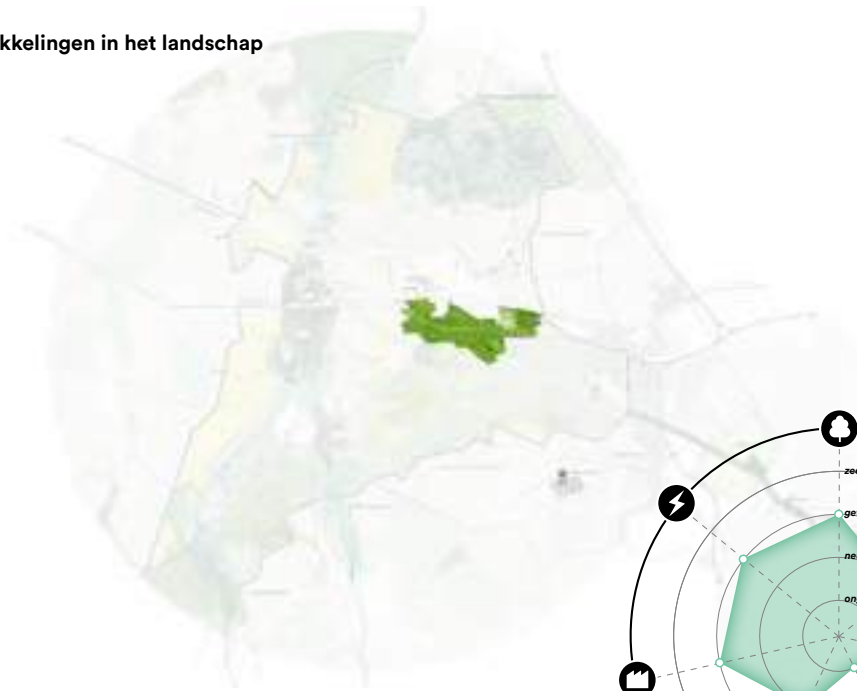
Open ontginningslandschap tussen de landgoederen

Het contrast tussen het open ontginningslandschap en de bosrijke landgoederen is een waardevolle kwaliteit die behouden dient te worden. De ecologische verbindingzone Beerzeloop doorkruist het open landschap, een deel van deze verbinding dient nog gerealiseerd te worden. In dit open landschap zien we kansen voor zowel (grootschalige) landbouw alsook duurzame energieproductie, mits het open karakter behouden blijft. Dit gebied wordt tevens in het planMER aangewezen als zoekgebied voor zonne-energievelden vanaf 10 hectare groot (zie kaartbeeld 12 in de bijlage). Gezien het karakter van dit gebied is deze functie hier mogelijk, zolang de zonneladder toegepast wordt om plannen te toetsen.

Zicht op het open landschap vanaf de Franse baan richting Langereijt.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

Boskamers aan de A58

Het landschap ten zuiden van het Wilhelminakanaal bij Oirschot bestaat uit een afwisseling van kleine bossen en lijnvormige landschapselementen zoals singels en bomenrijen. Door het besloten karakter en de goede ontsluiting biedt het gebied ruimte voor bedrijfslocaties (zijnde niet-industriële) of nieuwe vormen van verblijfs- en dagrecreatie welke passend zijn binnen het DNA van het gebied. Voorbeelden hierbij zijn; kleinschalige circulaire bedrijven, tiny-forests, (fruit)boomgaarden of voedselbossen.

Een vakantiepark in een van de boskamers.

Groene Corridor

De Eindhovensedijk is een historische lijn in het landschap die Oirschot en Eindhoven met elkaar verbindt. Als stad-landverbinding krijgt deze verbinding komende jaren een belangrijke recreatieve betekenis. Wij zien hier veel kansen om de aantrekkelijkheid van de route te vergroten door recreatieve functies toe te voegen en deze landschappelijk te versterken. Uitdaging zien we in het vergroenen van het bedrijventerrein Westfields, maar ook in het ontwikkelen van het gebied tussen het Beatrixkanaal en de Kazerne en het aangrenzende landschap van de Oirschotse Heide. Ook wordt er een snelfietsroute aangelegd tussen Eindhoven – Oirschot – Tilburg. Een uitwerking van dit deelgebied is te vinden in paragraaf 5.8.

Fiets- en voetgangersbrug over het kanaal. Bron: Wurck, 2020.

4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

Wilhelminakanaal

De kanaalzone is een landschap op zich en vormt zowel een barrière als een verbinding. Bomenrijen flankeren de waterloop in het buitengebied. Er zijn plannen voor een snelfietsroute tussen Tilburg, Oirschot en Eindhoven, langs het kanaal. Mogelijk kan deze ontwikkeling een aanjager zijn voor vormen van waterrecreatie, waaronder de doorontwikkeling van de passantenhaven, het aanleggen van zonnepanelen, of het benutten van het kanaal voor duurzame warmte door middel van aquathermie.

Brug over het Wilhelminakanaal.

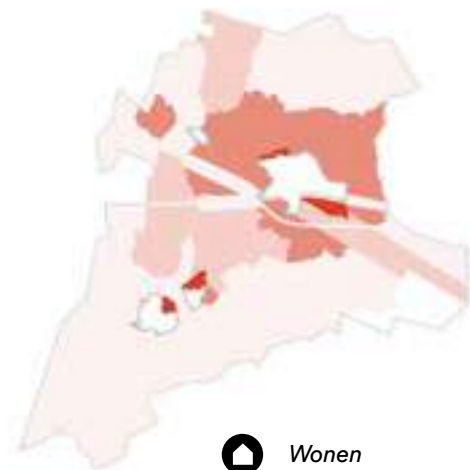
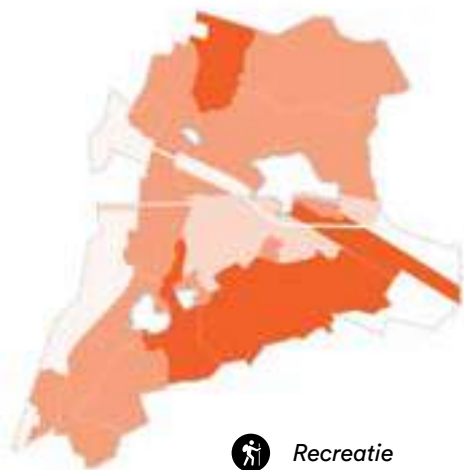
Snelwegzone

Vanaf de A58 kan Oirschot beleefd worden. Bij ontwikkeling nabij de A58 is het daarom van belang om rekening te houden met zichtrelaties naar het landschap. Het verbreden van de A58 vormt een aanleiding om de snelweg landschappelijk beter in te passen en het snelweglandschap zo in te richten dat zij ingezet kan worden voor grootschalige energieproductie: de Energiecorridor A58. Hierin worden de potenties en kansrijke locaties rond de A58 voor energiewinning, maar ook voor transport en opslag van duurzame energie en warmte, onderzocht. Het gaat om innovatieve projecten, zoals warmtewinning uit het asfalt en zonnepanelen op geluidsschermen en knooppunten. Zo wordt de A58 tussen Eindhoven en Breda een herkenbaar lint in het landschap waarlangs door wind, zon en warmte een deel van de enorme energieopgave van Brabant gerealiseerd kan worden.

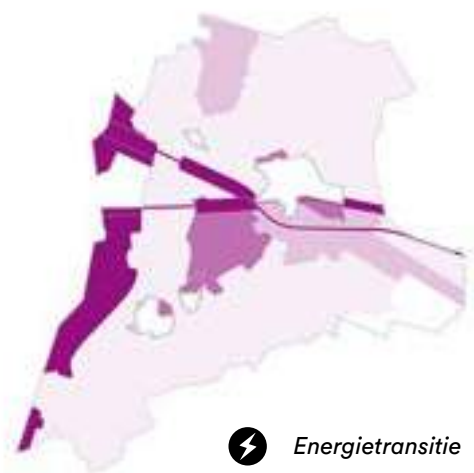
Het viaduct naast het centrum van Oirschot, de Boterwijk, en het kanaal.

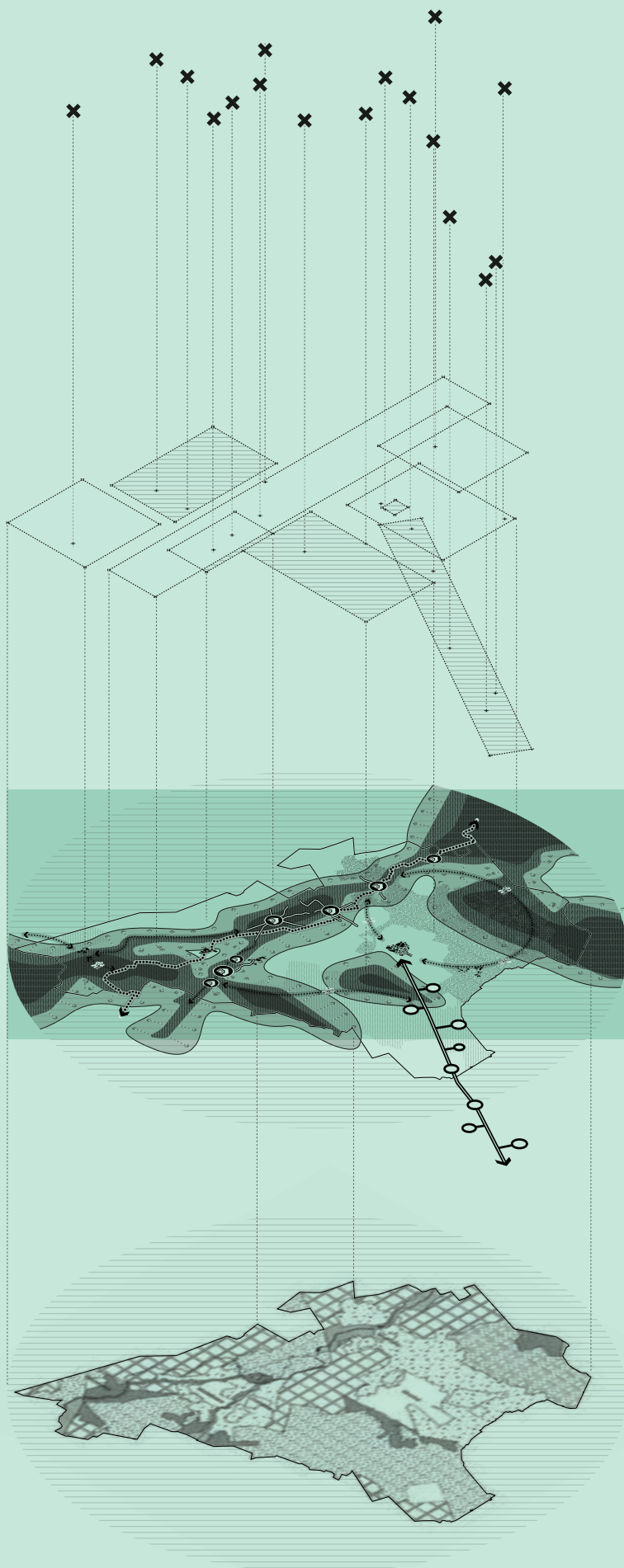
4. Gewenste ontwikkelingen in het landschap

4.4 Functieverdeling op de kaart

Zetten we de gewenste keuzes per deelgebied op de kaart, dan zien we verschillende zwaartepunten ontstaan. In het noorden en het zuiden van het beekdal van de Beerze is het inzetten op natuurontwikkeling zeer gewenst. Erfgoedontwikkeling en het verbeteren van de recreatieve kwaliteit komen samen rondom de Kleine Beerze en de Oirschotse Heide. Woningbouw is met name gewenst rondom de dorpskernen en buurtschappen. Op de flanken van het beekdal, in de jonge ontginningslandschappen, zien we ruimte voor zowel de landbouwsector als voor duurzame energieprojecten. Ook langs de snelweg en het Wilhelminakanaal is ruimte voor het opwekken van duurzame energie, zowel elektriciteit als warmte. ■

5. Integrale gebiedsopgaven met projecten

3. & 4. Visie en gewenste ontwikkelingen

1. & 2. Inventarisatie en analyse

Opbouw van het landschapskwaliteitsplan.
Bron: SMV, 2020.

5 Integrale gebiedsopgaven

Hoe kan de visie gerealiseerd worden?

De realisatie van de visie vraagt een gebiedsgerichte aanpak. Daarom is voor 8 van de 16 deelgebieden de gebiedsopgave uitgewerkt. Dit zijn de gebieden waar meerdere opgaven samenkomen en de dynamiek hoog is. Hier wil de gemeente samen met de inwoners en gebiedspartners toewerken naar de realisatie van de visie. Per deelgebied is naast een beschrijving van de gebiedsopgave een verbeelding ter inspiratie gemaakt. Daarnaast zijn één of meerdere projecten benoemd die als aanjager van de gebiedsontwikkeling kunnen fungeren.

Projecten

Binnen elke integrale gebiedsopgave zijn projecten benoemd die bijdragen aan de realisatie ervan. Deze projecten kunnen meerdere doelen dienen. Zij kunnen bijvoorbeeld als aanjager dienen voor de genoemde opgaven. Een project kan ook een concreet beleidsdoel dienen, zoals het verminderen van stikstof. Of als testlocatie fungeren, bijvoorbeeld voor kringlooplandbouw.

Overzichtskaart gebiedsopgaven & projecten

Legenda:

- globale begrenzing van de gebiedsopgave
- projecten horende bij getoonde gebiedsopgave
- cultuurhistorische knooppunten
- militaire relictten
- landschapsobservatoria
- monumentale boerderijen
- bestaande groenstructuren met cultuurhistorische waarde
- voorstel versterking groenstructuren
- historisch stedenbouwkundige structuren
- klimaatadaptatiestrategie: beschermende functies
- ecologische verbindingzones
- loofbos
- naaldbos
- heidellandschappen
- Natura 2000
- archeologisch rijksmonument
- militaire relictten
- eigendom van defensie

	globale begrenzing van de gebiedsopgave
	projecten horende bij getoonde gebiedsopgave
	cultuurhistorische knooppunten
	militaire relictten
	landschapsobservatoria
	monumentale boerderijen
	bestaande groenstructuren met cultuurhistorische waarde
	voorstel versterking groenstructuren
	historisch stedenbouwkundige structuren
	klimaatadaptatiestrategie: beschermende functies rondom natuur
	ecologische verbindingzones
	loofbos
	naaldbos
	heidellandschappen
	Natura 2000
	archeologisch rijksmonument
	militaire relictten
	eigendom van defensie

5.1 Het militaire heden en verleden in het gradiëntenlandschap

Doel van de gebiedsopgave:

Het militair gebruik en de landschappelijke en cultuurhistorische waarde beleefbaar maken.

De Oirschotse Heide heeft al bijna twee eeuwen een militaire functie. Van oudsher werden militaire terreinen vooral gevestigd op dit soort 'woeste gronden'. De resten van het kamp van Willem I in Oirschot zijn uitermate waardevol; er zijn maar twee kampen uit deze periode in Nederland (Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot, 2018). In 1834 werd het kamp nabij Oirschot ontruimd en van heide omgevormd tot bos en akkerland. In de vorige eeuw vestigde defensie er de legerplaats Oirschot, tegenwoordig de generaal majoor De Ruyter van Steveninck kazerne.

In ons erfgoedbeleid 'erfgoed als identiteit' hebben we aangegeven dat we het belangrijk vinden dat ons erfgoed zichtbaar en beleefbaar is. Op deze manier kunnen we erfgoed duurzaam ontwikkelen en behouden voor toekomstige generaties. Onze erfgoedstrategie voor de komende jaren is om verschillende erfgoedprojecten onder de paraplu van 'landschap van bezinning' te ontwikkelen. Deze erfgoedlocatie past daar naadloos in. We zien kansen om productiebossen om te vormen naar heidevelden die de contouren van het historisch legerkamp inzichtelijk maken (zie RCE, 2017. Kroonluchter op de hei) en om het gebied van de Landschotse Heide en de Groene Corridor te verbinden door heide stepping stones .

Project:

- **Historisch legerkamp Willem I.** Op het eerste oog lijkt er weinig te herinneren aan het kamp, maar onder de grond is dat anders. Ondanks het tijdelijke karakter van het kamp (het bestond vooral uit tenten) en grondverstoringen door latere akkerbouw zijn veel 'zachte' sporen goed bewaard gebleven. Het is historisch uniek en recreatief waardevol om deze 'Linnen Stad' weer beleefbaar te maken en om te vormen tot een recreatieve knoop.
- **Fietsverbinding.** Realisatie van een fietsverbinding vanaf de Groene Corridor (Eindhovensedijk) door het oefenterrein van defensie, langs het historisch legerkamp richting het beekdal van de Kleine Beerze.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

***‘Voortbouwen op het karakter
van de woeste gronden.’***

*Wandelpaden doorkuisen
de heidelandschappen.*

*Houten uitzichttoren over
het heidelandschap.*

*Met virtual reality kan het
verleden tot leven komen.*

Toekomstbeeld van het heidelandschap waar ooit het legerkamp van Willem I gesitueerd was.

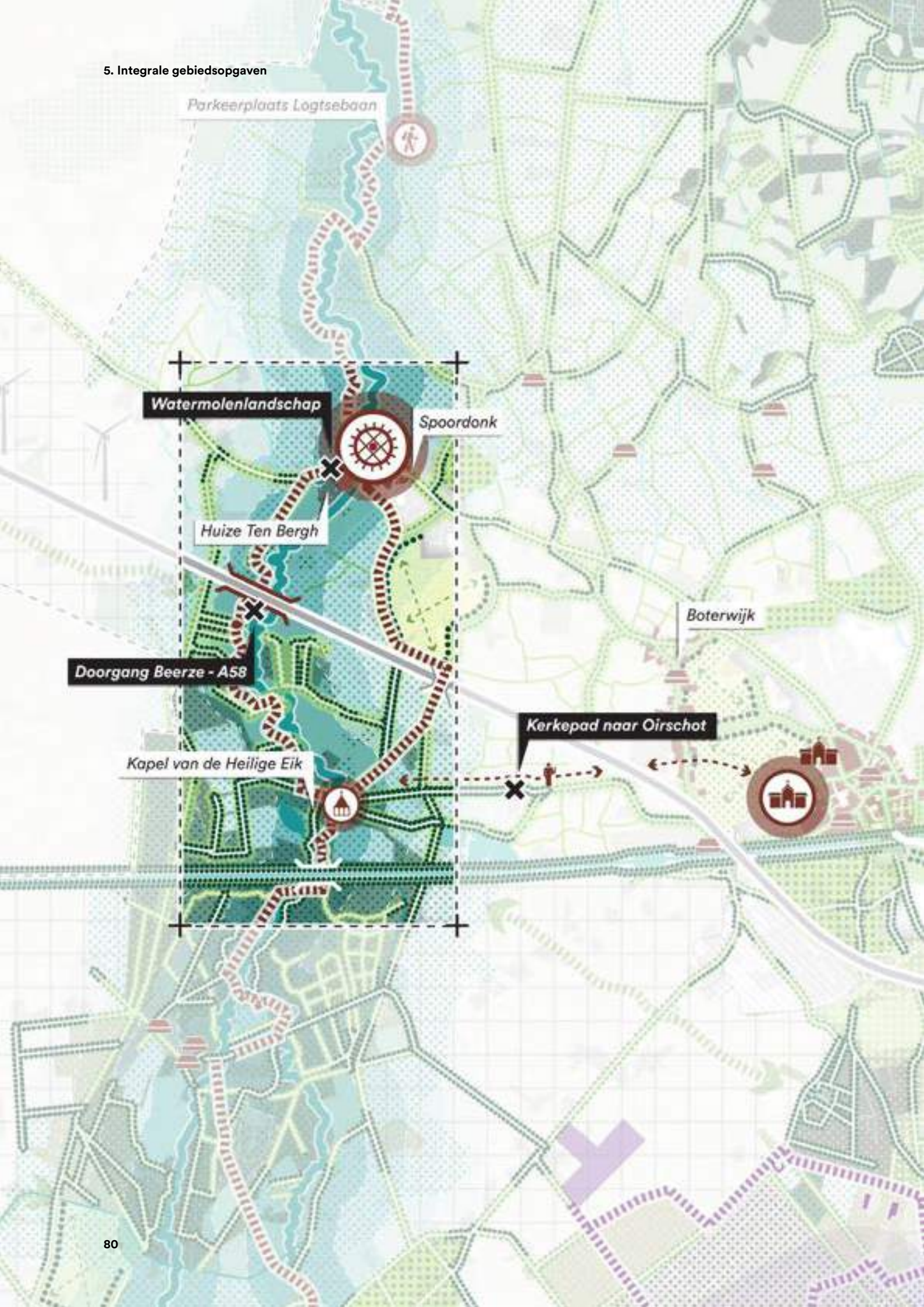
‘Het militaire heden en verleden hoort bij de identiteit van Oirschot, het inzichtelijk maken van dit hoofdstuk in de geschiedenis draagt bij aan een waardenvol landschap.’

Waar mogelijk (en toelaatbaar m.b.t. de archeologische waarde) kunnen delen van het monotone naaldbos wordt getransformeerd naar vennen en loofbossen.

Met augmented reality kunnen historische beelden over de echte wereld toegevoegd worden.

5. Integrale gebiedsopgaven

5.2 Het Spoordonks watermolenlandschap

Doel van de gebiedsopgave:

Erfgoed inzetten voor de (klimaat)opgaven van nu.

Bewoners van Oirschot hebben altijd dankbaar gebruik gemaakt van de Beerze voor onder meer watervoorziening (irrigatie). Er zijn kansen om de historische wisselwerking tussen cultuur (boeren en watermolens) en natuur (oorspronkelijke beekloop met opgestuwde delen met overstromingsgebieden) beleefbaar te maken.

De Beerze is een van de belangrijkste landschapsbepalende elementen in de gemeente Oirschot. Landschapselementen definiëren de beekloop en vormen de scheiding tussen het natte beekdal en de droge akkers (VGNP, 2020). Dit dynamische landschap willen we herstellen, zodat het beekdal klimaat adaptief ingezet kan worden. Verder wordt ingezet op functies die passen bij het systeem van een beekdal, hedendaagse combinaties van agrarisch bedrijf, waterberging en natuurontwikkeling.

Projecten:

- **Watermolenbiotoop Spoordonkse watermolen.** In lijn met de toegekende subsidie (zie paragraaf 4.2) kan de watermolen en het omliggende gebied ingezet worden voor klimaatadaptatie door het herstellen en gebruiken van het historische landschap van de watermolens om het waterbergende vermogen van het gebied te vergroten. Zo worden historische structuren gebruikt voor de opgave van de toekomst. Mogelijk kan ook het verdwenen Huize ten Bergh, een omgracht kasteeltje waar de watermolen toe behoorde, zichtbaar en beleefbaar gemaakt worden. Het terrein met de resten van Huize ten Bergh is een archeologisch rijksmonument.
- **Verbreden doorgang Beerze – A58.** Om het beekdal robuust te maken is het gewenst om de doorgang te verbreden. Zo kan ook een recreatieve verbinding langs het beekdal gemaakt worden.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

Toekomstbeeld van het watermolenlandschap bij de Spoordonkse watermolen.

“Het beekdal en de watermolenlandschappen kunnen aan de hand van historische elementen worden ingericht zodat zij het water kunnen bufferen, vasthouden én infiltreren. Hierdoor is in droge zomers meer water beschikbaar voor de natuur en de boeren.”

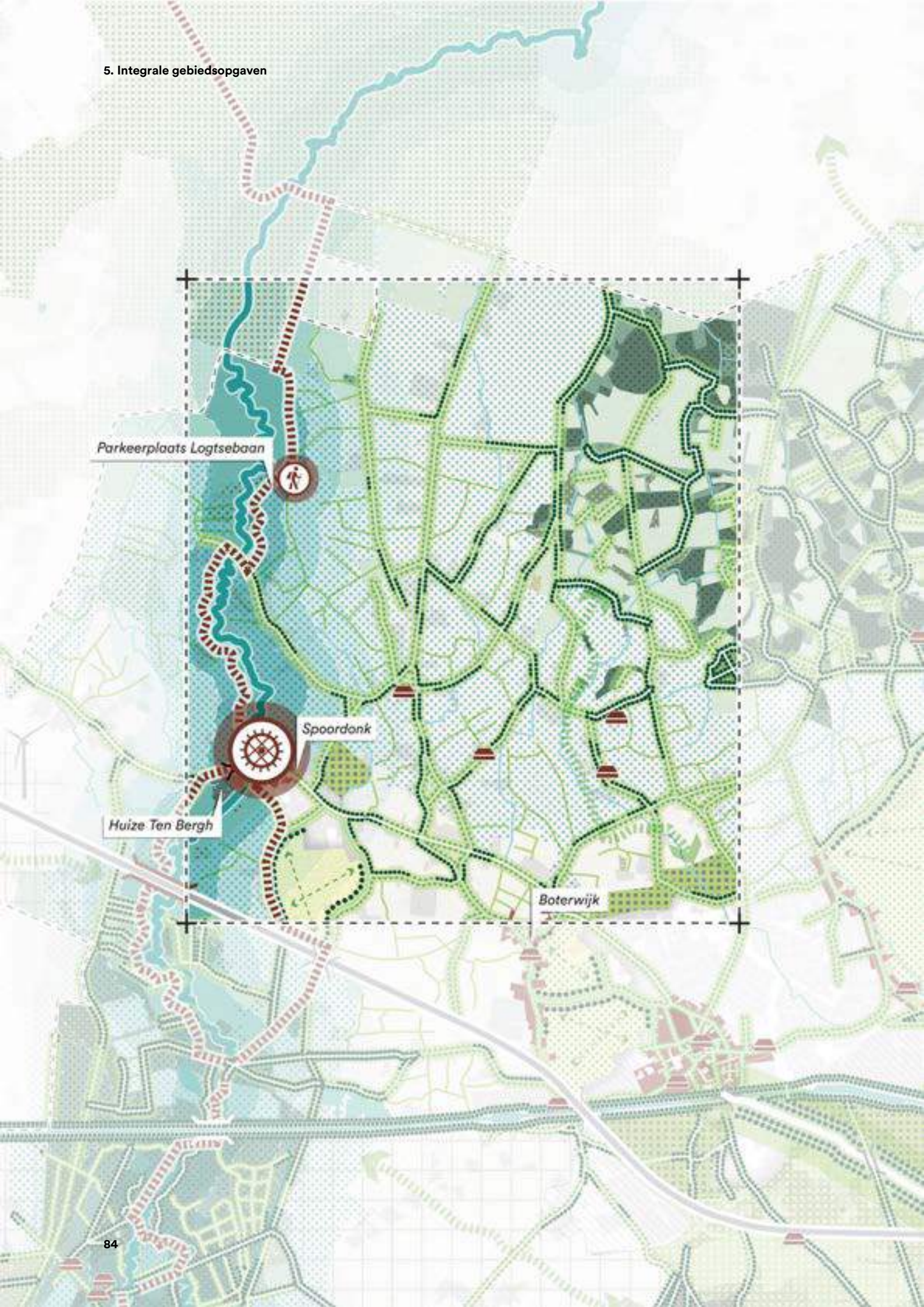
Benut de recreatieve potentie van het water.

Zet het watermolenlandschap in om water op te slaan en te bufferen.

Maak de ecologische en recreatieve verbinding onder de A58 robuust.

Dit beeld is een collage van het masterplan Ringkøbing K, Effekt, 2013.

5.3 Landschapsbeleving en -ontwikkeling tussen de Mortelen en de Beerze

Doel van de gebiedsopgave:

De realisatie van een ecologische, landschappelijke en recreatieve verbinding tussen de Mortelen, de Beerze en de Kampina.

Het gebied tussen de Mortelen, de Kampina en het beekdal van de Beerze is een ideale locatie om ruimte te bieden aan natuurinclusieve landbouw en aan het extensiveren van de bestaande veehouderijen. Het gebied kan geleidelijk toegroeien naar een circulair voedselproducerend landschap dat een ecologische, landschappelijke en recreatieve verbinding maakt tussen de Mortelen, de Beerze en de Kampina. Oirschot kan een voortrekkersrol vervullen in de transitie naar een emissiearme en natuurinclusieve landbouw en het verder verduurzamen van de landbouw en veehouderij.

Het toekomstige agrarisch productielandschap wordt diverser en kleinschaliger en zal onder andere bestaan uit voedselbossen, boslandbouw en pixellandbouw. Het kleinschalige cultuurlandschap van de Mortelen wordt uitgebreid door de aanplant van populierenkamers en iepen met kleine akkers en weilanden, omringd door houtwallen. Er is een duidelijke samenhang tussen de bodem, het watersysteem en de biodiversiteit. Deze nieuwe landschappen creëren een diverse en aantrekkelijke omgeving voor flora en fauna. Het uitbreiden van de kenmerkende landschapselementen zoals houtwallen, hagen en populierenlanen, levert nieuwe broedplaatsen voor vele diersoorten zoals vogels en veldmuizen. Het bodemleven verbetert waardoor ook de sponswerking van de bodem vergroot en het gebied beter bestand is tegen weersextremen.

Project:

- **Gebiedsdialog met ondernemers en terreinbeheerders.** In dit gebied zoeken we naar een sterke positie van de landbouw en de boer, meer waardering voor voedsel, een gezonde bodem als basis, voorkomen van verspilling van grondstoffen en samenwerking tussen natuur en landbouw. Het is daarom van belang om ondernemers en de terreinbeheerders met elkaar te verbinden.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

“De landbouw vormt een kringloop met het landschap, de bodem, en het watersysteem en vormt de verbinding tussen twee identiteitsdragers van het Oirschotse landschap, de Mortelen en het beekdal van de Beerze.”

Het beekdallandschap van de Beerze.

Stimuleren grondgebonden (melk)veehouderijen.

Blauwgraslanden, hooilanden langs het beekdal.

Houten uitzichttoren over het coulissenlandschap.

Toekomstbeeld van het landschap tussen de Beerze en de Mortelen.

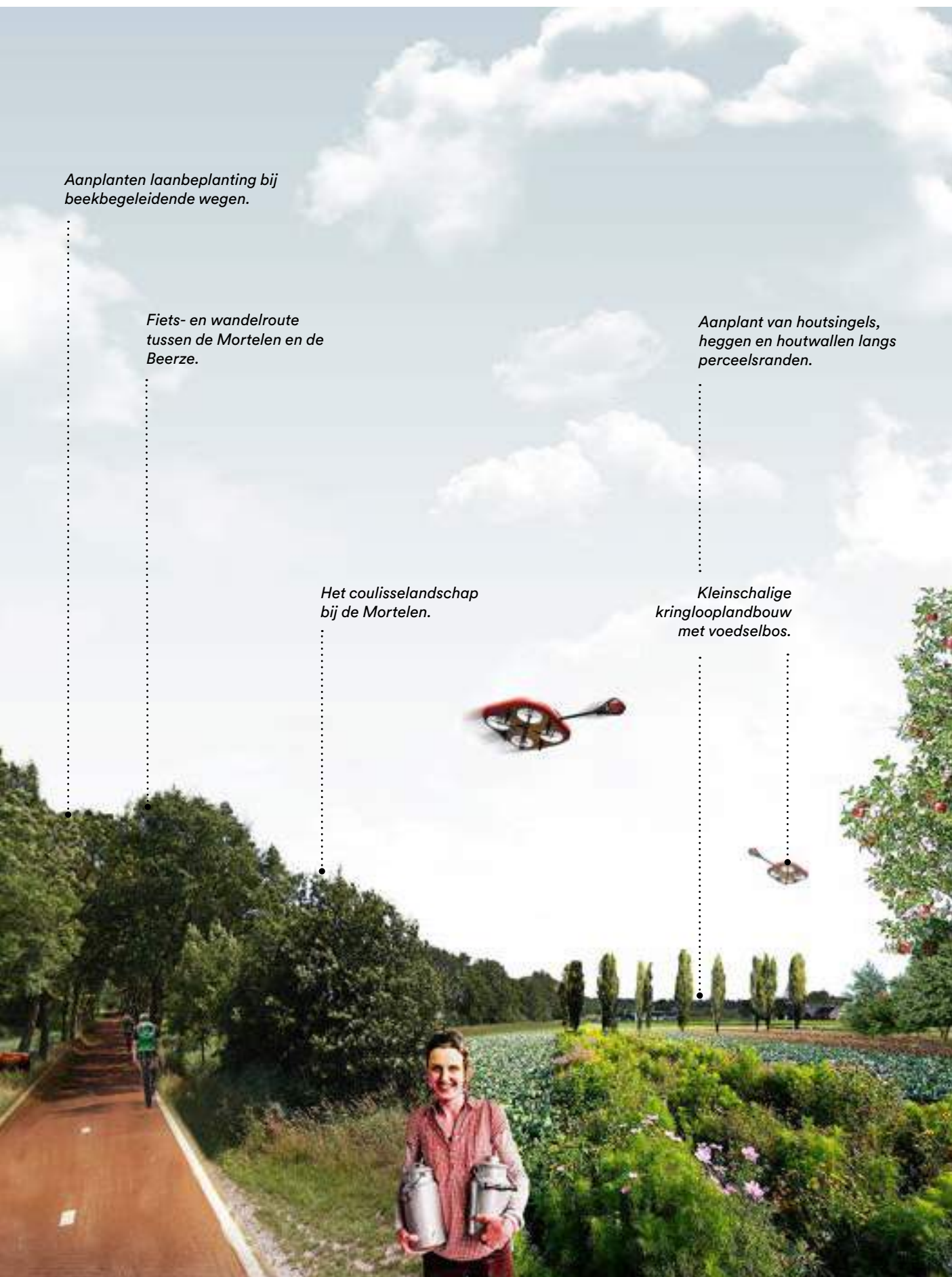
*Aanplanten laanbeplanting bij
beekbegeleidende wegen.*

*Fiets- en wandelroute
tussen de Mortelen en de
Beerze.*

*Het coulisselandschap
bij de Mortelen.*

*Aanplant van houtsingels,
heggen en houtwallen langs
perceelsranden.*

*Kleinschalige
kringlooplandbouw
met voedselbos.*

5. Integrale gebiedsopgaven

5.4 Op zoek naar een nieuwe balans bij de Groote Beerze

Doel van de gebiedsopgave:

Herstel van het natuurlijke beekdalsysteem van de Groote Beerze.

De landbouwgronden op de flanken van het beekdal, rondom Westelbeers en de Groote Beerze, zijn de aangewezen locatie voor herstel van het beekdalsysteem en een levende bodem. Het beekdal wordt zo een klimaatbestendige buffer. Een levende bodem, rijk aan organismen, is cruciaal voor de gewasopbrengst en een hoge biodiversiteit. Organische stof zorgt ervoor dat de bodem verandert in een spons, waardoor water beter infiltreert en ook vastgehouden wordt. Ook zorgt een bodem in goede conditie voor minder uitspoeling van meststoffen in het oppervlaktewater en grondwater. Dit verbetert de natuur stroomafwaarts bij landgoed Baest, kwelnatuur kan zo herstellen. Daarnaast draagt het bij aan een goede bodemvruchtbaarheid, wat goed is voor de voedselproductie en de biodiversiteit.

In de toekomst volgt de functie het waterpeil en niet andersom. Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan. Dit is een van de uitgangspunten van de watertransitie. De landbouw vormt een belangrijke schakel voor de verbetering van de kwaliteit van bodem, water, landschap en biodiversiteit. Tegelijkertijd is dit een mooie kans om de recreatieve verbinding tussen heidelandschap en beekdal te versterken. Mogelijk kan extra bosaanplant op de dekzandruggen als schil dienen om de Natura2000 gebieden te beschermen tegen stikstof.

Project:

- **Flanken van het beekdal.** In het beekdal kunnen agrarische ondernemers de kansen van kringlooplandbouw verkennen en implementeren in de eigen bedrijfsvoering. Hiervoor worden verschillende programma's en instrumenten ingezet om een 'aanpak op maat' samen te stellen. Drijfveer en het perspectief van de ondernemer staan centraal.
- **Recreatieve route.** Het (recreatief) verbinden van het beekdal met de grote bos- en heide gebieden.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

‘Landbouw dat zowel de mens als de bodem voedt.’

*Verbeteren van de sponswerking
van de landbouwgronden.*

Groote Beerze

*Een levende bodem, rijk aan
organismen, is cruciaal voor de
gewasopbrengst en een hoge
biodiversiteit.*

Westelbeers

Toekomstbeeld van het landschap langs de Groote Beerze.

‘Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan.’

Gekapte bomen door duurzaam bosbeheer kunnen ingezet worden als lokaal bouw materiaal voor de woningbouw.

Verrijken van naaldbossen met loofbomen en heide om verdroging tegen te gaan.

De aanplant van extra houtwallen gaat droogte tegen en verbetert de biodiversiteit.

Graslanden langs het beekdal leveren hooi aan de omliggende veehouderijen.

5. Integrale gebiedsopgaven

5.5 Lagen door de tijd rond de Kleine Beerze

Doel van de gebiedsopgave:

De historische gelaagdheid van dit gebied beleefbaar maken.

Het gebied tussen de Landschotse en Oirschotse Heide en de kernen Oostel- en Middelbeers is historisch gezien ontzettend rijk. Door middel van erfgoedontwikkeling kan deze gelaagdheid tot leven komen. Denk bijvoorbeeld aan het kerkenpad tussen de Oude Toren en de kern van Oostelbeers of de verdwenen wind- en watermolen. De Kleine Beerze verbindt deze hoofdstukken in de geschiedenis. Stroomopwaarts de Kleine Beerze stond ooit, van de 14e tot de 19e eeuw, de watermolen de Muystermolen. Het op een hedendaagse manier interpreteren en inzetten van dit oude watermolenlandschap draagt bij aan de beleefbaarheid en de historische gelaagdheid van het gebied en tevens aan de klimaatrobustheid van het beekdal van de Beerze. In natte perioden kan de molenbiotoop gebruikt worden als waterberging om overlast stroomafwaarts te voorkomen. In droge tijden kan deze waterbuffer gebruikt worden om uitdroging van de omliggende heide- en landbouwgronden te beperken. Zo zetten we erfgoed klimaat adaptief in.

Veel wegen in dit gebied zijn onverhard, wat extra bijdraagt aan de ervaring van een historisch landschap. Tevens vormt dit gebied een belangrijk kruispunt tussen de heidelandschappen en het beekdalgebied. De ooit aanwezige houten brug kan gereconstrueerd worden om de recreatieve verbinding te herstellen.

Project:

- **Oude Toren.** In het komend jaar wordt de Oude Toren getransformeerd tot een grote periscoop die uitzicht biedt over het landschap. Bezoekers kunnen via twee grote spiegels vanaf maaiveld genieten van het uitzicht over de bomen. De toren ligt ver van de dorpsbebouwing in de weilanden, verscholen in het groen van oude linden en eiken op een klein kavel, maar word door deze ingreep een recreatief knooppunt aan de Beerze.
- **Muystermolen.** Het op een hedendaags manier interpreteren van het voormalige watermolenlandschap en deze inzetten voor de transitieopgaven.
- **Verbeteren beleving kerkenpaden.** Tussen de Oude Toren en Oostelbeers en de Heilige Eik en Oirschot.
- **Tegengaan droogte Landschotse Heide.** Realisatie van groene buffer rondom het Natura 2000 gebied de Landschotse Heide voor het tegengaan van verdrogingsproblematiek van dit heidegebied.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

**‘Maak gebruik van
watermolenlandschappen om
andere ruimtelijke opgaven rond
water(berging), klimaat, natuur,
landschap en energie op te lossen.’**

Verbeter de
recreatieve verbinding
langs het beekdal.

Een abstracte
watermolen refereert
aan de voormalige
Muystermolen.

Abstrakte verbeelding van de Muystermolen en het bijbehorende watermolenlandschap.

**‘Recreatief knooppunt tussen het
beekdal en het heidelandschap.’**

*Houten brug over de
Kleine Beerze door het
beekdal en tussen de
heidelandschappen.*

De Oude Toren

*Het kerkenpad
tussen de Oude Toren
en Oostelbeers.*

*De Beerze wordt
ingericht als een
zelfregulerend
watersysteem,
stuwen worden
verwijderd.*

*Zandpaden worden
dragers van een recreatie
netwerk tussen de
historische relictten.*

Oostelbeers

5.6 Een weids energie- en voedsellandschap

Doel van de gebiedsopgave:

Meerlaags ruimtegebruik voor zowel duurzame energie als landbouw.

De jonge en grootschalige landbouwgronden liggen aan de flanken van het beekdal. (Historische) groenstructuren, zoals lanen, doorsnijden deze landschappen. De realisatie van enkele nieuwe ecologische verbindingzones zullen dit landschap doorkruisen. Het is een open en grootschalig landschap, een belangrijke kwaliteit om te behouden. Het laadvermogen van dit landschap leent zich voor grootschalige productie van voedsel en energie. Voor de landbouw betekent dit bijvoorbeeld de grootschalige inzet van kringlooplandbouw om de biodiversiteit en de bodem te verbeteren.

De schaal van het landschap leent zich voor zowel wind- als zonne-energie. Hierbij streven we naar zoveel mogelijk meervoudig ruimtegebruik en een voorkeursvolgorde voor de realisatie van zonneparken. Zonnepanelen worden gestimuleerd op daken en gevels, vervolgens op onbenut terrein en pas dan op landbouwgronden. Idealiter worden deze velden alleen gerealiseerd op locaties waar de grond minder geschikt is voor voedselproductie. Gronden met een gezond bodemleven dienen behouden te blijven voor de landbouw.

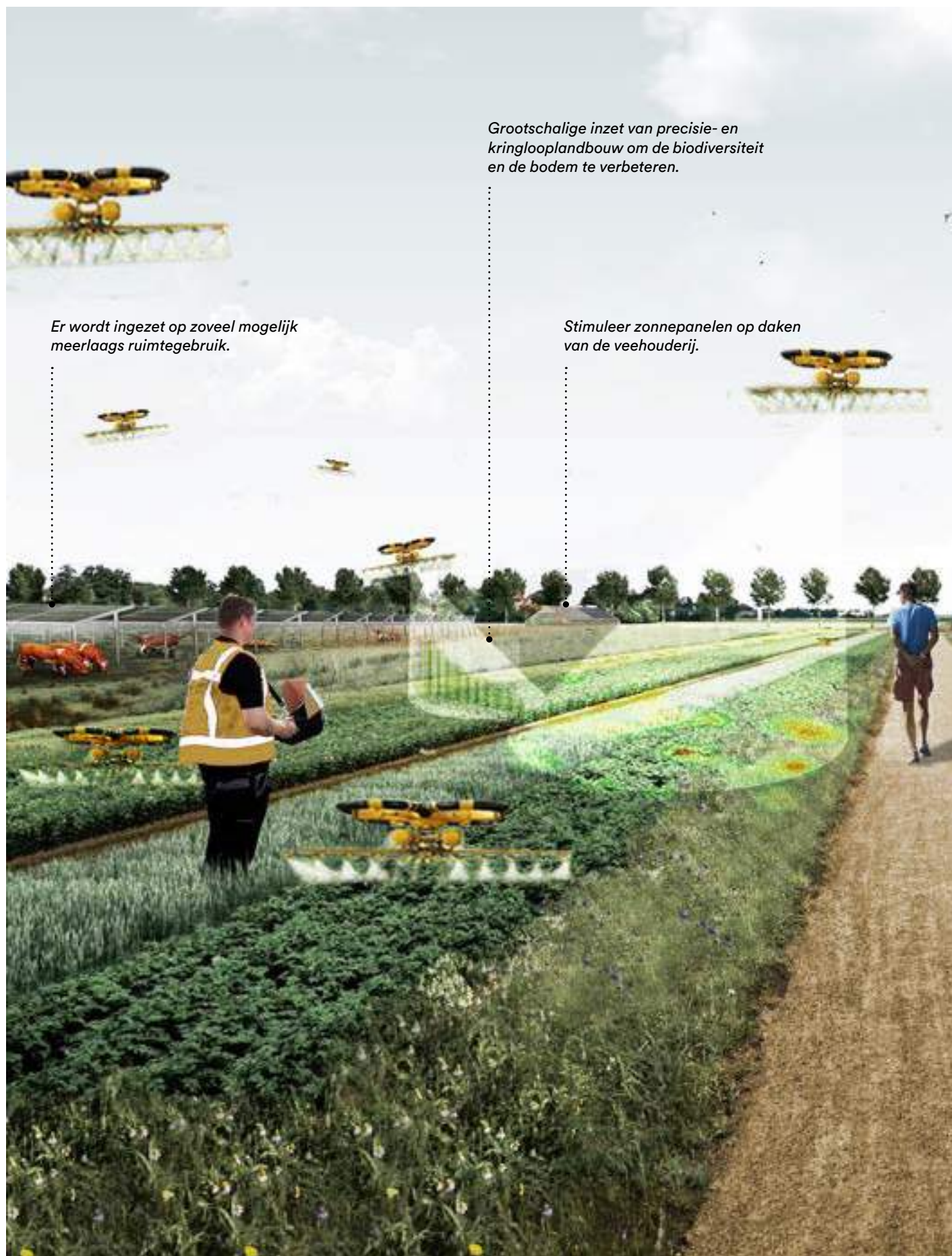
Project:

- **Realiseren van ecologische verbindingzones (evz).** Ontwikkeling van twee verbindingzones, één tussen Baest - Het stuk en één tussen Stille Wille en Landgoed Baest.
- **Zoeklocatie zonnepark Oirschot West.** Op 30 juni 2020 wees de gemeenteraad van Oirschot het gebied Kattenbergsesteeg / Bekersberg / Stille Wille aan voor de ontwikkeling van zonnevelden. Dit zoekgebied is opengesteld van september 2020 tot en met februari 2021. In deze periode kunnen inwoners, coöperaties of (commerciële) instellingen hun projectvoorstel voor een zonneveld indienen. Na deze sluitingsdatum beoordeelt de gemeente de plannen.

- globale begrenzing van de gebiedsopgave
- projecten horende bij getoonde gebiedsopgave
- zoekgebied zonnepark Oirschot West

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

5. Integrale gebiedsopgaven

Toekomstbeeld van het landbouw en energielandschap op de jonge ontginningen.

*De schaal van het landschap leent
zich voor zowel windenergie als
zonne-energie.*

***‘Door opgaven met elkaar
te verbinden kunnen we tot
slimme, kosteneffectieve
oplossingen komen.’***

*Ecologische verbindingszones
doorkruisen dit landschap.*

*Bloemrijke akkerranden
verbeteren de biodiversiteit.*

Middelbeers

5. Integrale gebiedsopgaven

5.7 Oirschotse woonlandschappen;

Doel van de gebiedsopgave:

Woningbouw in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging en landschapsbeleving.

We streven ernaar om woningbouwprojecten te realiseren die meerwaarde creëren voor meerdere thema's. Dit vraagt om een ruimtelijke onderbouwing waarom bepaalde gebieden een goede optie zijn en onder welke ruimtelijke voorwaarden hier gebouwd zou mogen worden. Daarbij spelen cultuurhistorische waarden (bijvoorbeeld kransakkerdorpen zoals Straten), landschappelijke waarden (bijvoorbeeld bolle akkers in bij de Boterwijk), de vervlechting van dorp en landschap (nieuwe dorpsranden langs de beekdalen) en klimaatadaptatie (waterretentie en groen) een belangrijke rol.

Woningbouw in combinatie met landschapsontwikkeling kan de landschappelijke structuur van de oude cultuurgronden richting de Mortelen versterken. Op de oude cultuurgronden en het coulissenlandschap herstellen en versterken we historische landschapselementen. Een eigentijdse vorm van landinrichting, waaronder erf- en wegbeplanting van de woningbouw, draagt bij aan de landschappelijke structuur (VGNP, 2020.). Het regenwatersysteem in deze nieuwbouwlocaties zal afgekoppeld worden en water wordt gebufferd in regentonnen, wadi's, singels en groene daken. Bovendien draagt oppervlaktewater bij aan het tegengaan van het hitte-eiland effect in het centrum Oirschot en centrum Middelbeers.

Nieuwe woningen worden energiezuinig gebouwd en wekken zelf energie op zodat gedurende het hele jaar evenveel elektriciteit verbruikt als opwekt wordt : een nul-op-de-meter-woning.

Houtbouw

Er is steeds meer aandacht voor de toepassing van biobased materialen, zoals hout, in de (woning) bouw. Dat moet ook, want dit is één van de manieren om bij te dragen aan het verlagen van CO₂ uitstoot én aan het opslaan van CO₂. Oirschot kan, met zijn historie in de hout- en meubelindustrie en gebruik van gemeentelijke gronden (zie hoofdstuk 1), dé plek zijn om lokale bosbouw in de zetten voor de woningbouwopgave (College van Rijksadviseurs, 2020). Mogelijk kan het hout dat vrijkomt bij het transformeren van de monotone naaldbossen tot gemengde bossen hiervoor gebruikt worden.

Projecten:

- **Landschappelijk wonen.** In de boskamers, aan de Groene Corridor en het Wilhelminakanaal, zijn kansen voor hoogwaardige woonlandschappen, nul-op-de-meter woningen, gebouwd met biobased materialen.
- **Afronding dorps- en stadsranden.** Met name langs de beekdalen bij Oostelbeers en Middelbeers zien we kansen om door middel van woningbouw de connectie tussen dorp en beek te versterken. In combinatie met natuurontwikkeling en waterretentie kan dit zorgen voor een soepele overgang tussen dorp en omliggend landschap.
- **Vrijgekomen agrarische bebouwing.** Deze locaties kunnen geschikt zijn om te transformeren tot woonerven. Hierdoor kan de historische structuur, zoals die van de kransakkerdorpen, worden versterkt.
- **Herontwikkeling Den Heuvel.** Transformatie van bedrijventerrein, herontwikkeling van kloosters, versterken van cultuurhistorische waarden, wonen op 5 minuten van centrum. Tevens vormt het een belangrijke verbinding tussen de kern en het landschap.

globale begrenzing van de gebiedsopgave

projecten horende bij getoonde gebiedsopgave

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

“Woningbouw zoveel mogelijk in combinatie met natuurontwikkeling, waterberging, en versterking van de cultuurhistorische beleving.”

Nieuwe woonwijken vormen een natuurlijke overgang tussen kern en landschap.

Nieuwe woonwijken worden gebouwd uit (lokale) biobased materialen. Door minerale bouwmaterialen te vervangen door biobased bouwmaterialen wordt de uitstoot van CO2 geminimaliseerd.

Nul-op-de-meterwoningen.

Kerktoeren Oirschot.

Toekomstbeeld dorpsstedelijk wonen bij Oirschot.

***‘Populierenkamers, houtwallen,
lanen en elzensingels versterken
de schaalverkleining van het
landschap, de biodiversiteit én
het beleefbaar maken van het
landschap en natuur.’***

Het Wilhelminakanaal.

*Wadi's in de nieuwe woonwijken
dragen bij aan het bergen en
infiltreren van regenwater.*

Dit beeld is een collage van meerdere ontwerpen door Effekt, onder andere het ontwerp van Helsing Haveby, 2016 & Regen Villages, 2016.

5. Integrale gebiedsopgaven

Voor de legenda zie de kansenkaart op bladzijde 46 - 47.

5.8 De Groene Corridor

Doel van de gebiedsopgave:

Versterken van de recreatieve verbinding tussen Oirschot en Eindhoven.

Een topeconomie kan niet zonder een toplandschap, want talentvolle makers en denkers hechten aan een aantrekkelijke werk- en leefomgeving. De Groene Corridor bevindt zich tussen Strijp S in Eindhoven en de markt in Oirschot en verbindt de kenniseconomie met het arcadische landschap. Natuur en landschap wordt zo het hart van Eindhoven in getrokken. Het is een 14 km lange recreatieve verbinding die tegelijkertijd vele weg, water en luchtwegen kruist en een grote diversiteit aan functies en bedrijven aaneenrijgt. Het ontwikkelen van meerdere landschapsobservatoria activeren dit gebied en dragen bij aan de aantrekkelijkheid van deze route. Met de realisatie van het landschappelijk kunstwerk Loopgraaf voor de Vrede wordt de eerste recreatieve knoop toegevoegd. ■

Projecten:

- **Luchtvaartobservatieligweide.** Op Eindhoven's grondgebied, gelegen aan de 'Groene Corridor' tussen Strijp S en Oirschot, onderzoeken de gemeenten Eindhoven en Oirschot en het Brabants Landschap de ontwikkeling van een luchtvaartobservatieligweide.

‘Verschillende landschapsobservatoria langs de Groene Corridor activeren het gebied en binden de bezoeker met het landschap.’

Impressie van de Loopgraaf voor de Vrede, onderdeel van de Groene Corridor. Bron: SMV, 2019.

Impressie van de Luchtvaartobservatieligweide, onderdeel van de Groene Corridor. Bron: SMV, 2019.

Luchtfoto van Oirschot, gemaakt tussen 1920 en 1940. Bron: Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Bijlagen

Bijlage 1. Inventarisatie en analyse van het bestaande landschap

Deelkaarten:

- 1.** RES Metropoolregio Eindhoven
- 2.** Het cultuurhistorische landschap
- 3.** Het religieuze landschap
- 4.** Het militaire landschap
- 5.** Het waterhuishoudkundig landschap
- 6.** Beschermde natuur
- 7.** Het vrijetijdslandschap
- 8.** Het infrastructurele landschap
- 9.** Het bedrijvenlandschap
- 10.** Het productieve landschap
- 11.** Het voedsellandschap
- 12.** Het energetisch landschap
- 13.** Het woonlandschap
- 14.** Kwetsbaarheden in het watersysteem

1. RES Metropoolregio Eindhoven

- **2030:** CO₂-uitstoot vermindert met 49% ten opzichte van 1990
- **2050:** CO₂-uitstoot vermindert met 95% ten opzichte van 1990

RES Gemeenten (21):

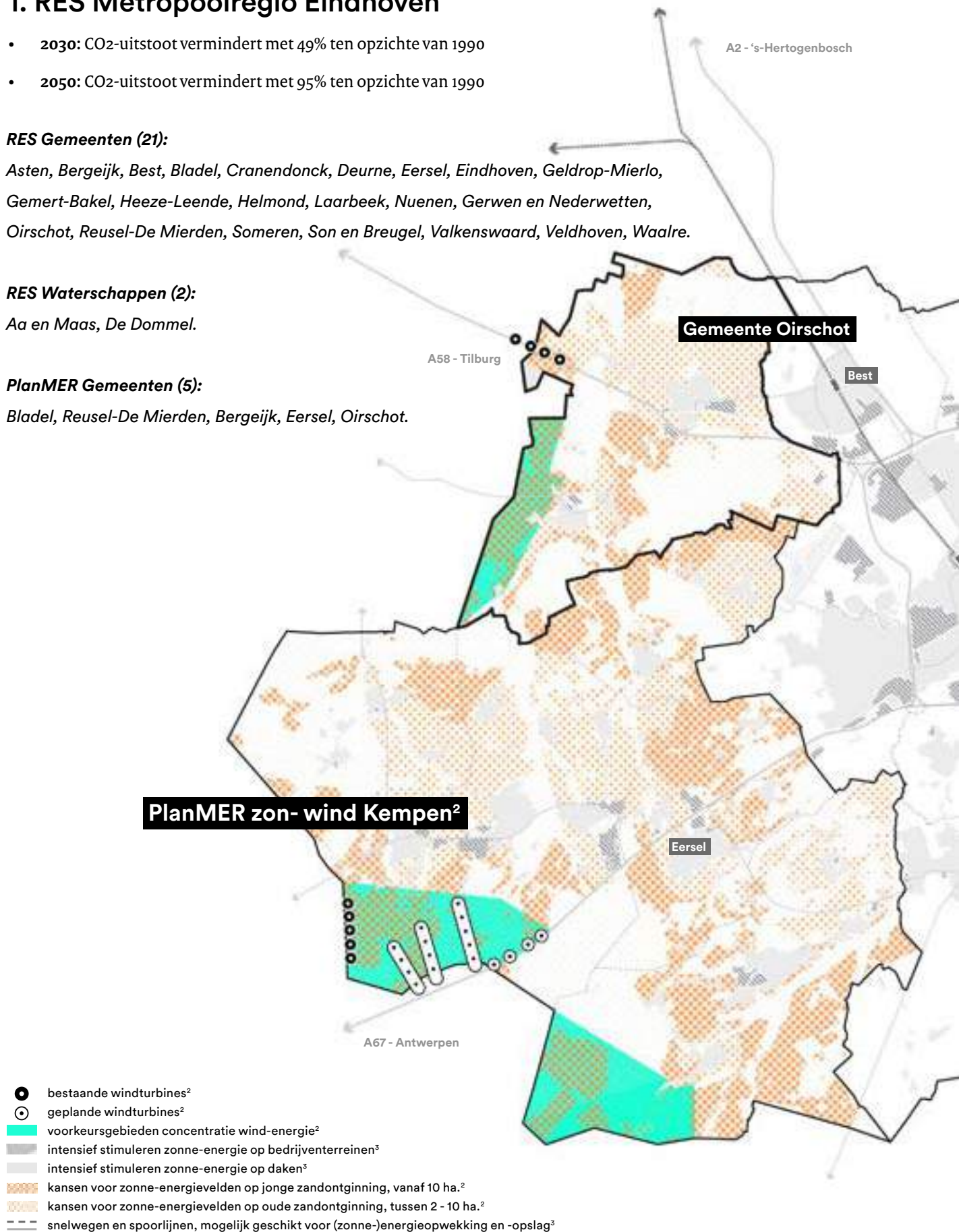
Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen, Gerwen en Nederwetten, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre.

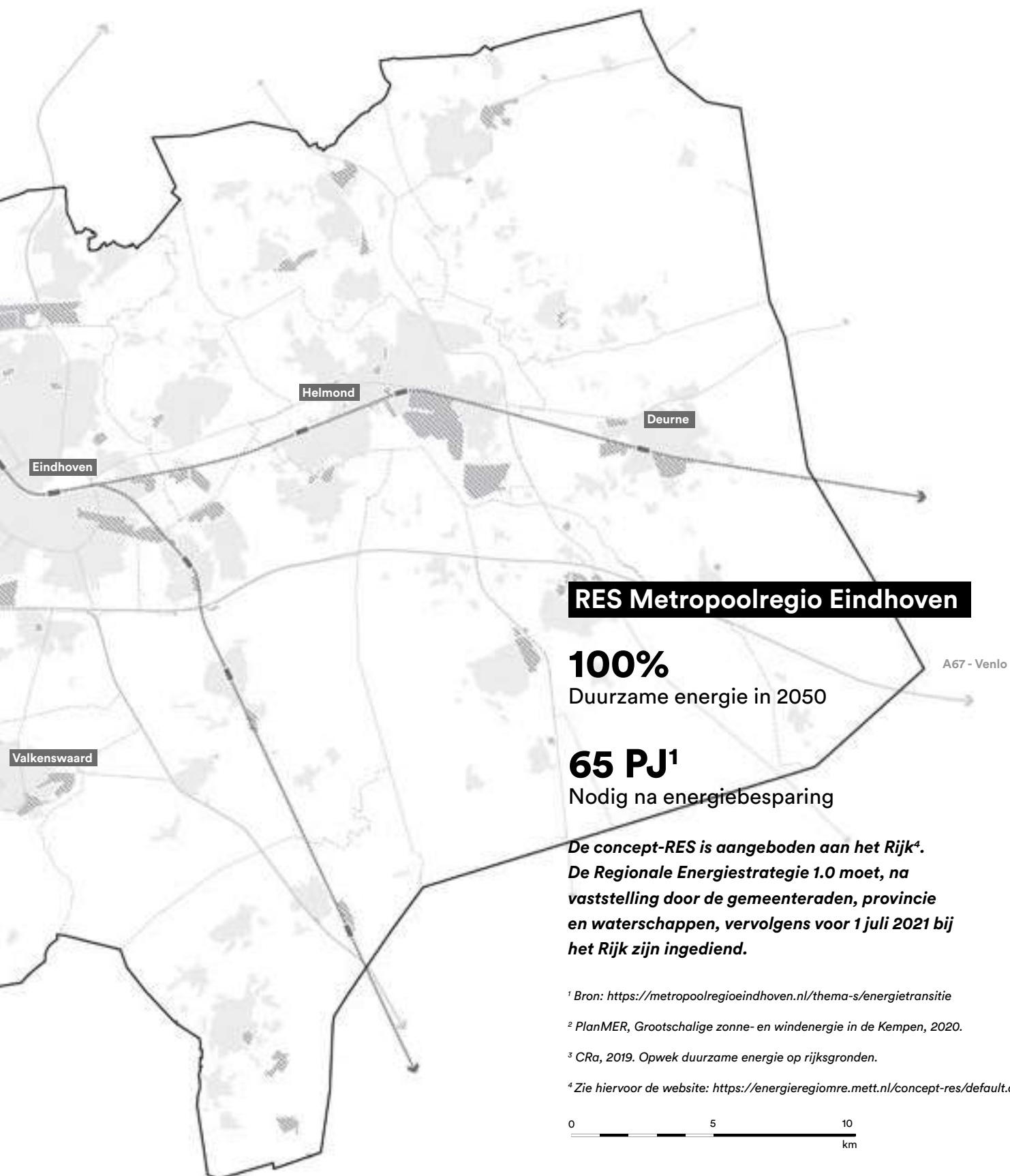
RES Waterschappen (2):

Aa en Maas, De Dommel.

PlanMER Gemeenten (5):

Bladel, Reusel-De Mierden, Bergeijk, Eersel, Oirschot.

Rijksmonumenten

- landgoederen
- boerderijen
- windmolens
- watermolens
- relict watermolen - geen rijksmonument
- archeologische rijksmonumenten

Waardenvolle structuren

- stedenbouwkundige structuur - zeer hoog
- stedenbouwkundige structuur - redelijk hoog
- overige kernen - geen gedefinieerde waarde
- lintbebouwing - redelijk hoog

Waardevolle landschapselementen

- singels, lanen - cultuurhistorisch hoge waarde
- overige waardevolle structuren²

Historische landschapstructuren

- historische bolle akkers - waardevolle akkerlandschap
- historische bosbouw - nu nog zichtbaar
- beekdallandschap - nu nog zichtbaar
- Beerze

Landgoed Baest

Natte bossen, akkercomplexen
en graslanden.

De Mortelen

Een kleinschalig landschap met een afwisseling van houtwallen, bossen, akkers en weilanden.

Buurtschap Straten

Ensemble van rijksmonumentale boerderijen, landgoederen en een windmolen rondom een open akkerlandschap.

2. Het cultuurhistorische landschap, bevindingen:

- Vijf wezenlijk andere cultuurhistorische landschapsvormen (Landgoederen, coulissen, heide, beekdal en open akkerlandschap)
- Rond historische kernen veel bolle akkers.

Kenmerkende landschapsstructuren:

1. Landgoed Heerenbeek - Heerenbeek is een oud landgoed dat bestaat uit bossen en landbouwgronden. De aanleg dateert van het eind van de negentiende eeuw, waarbij gebruik is gemaakt van oudere elementen. Een sterrenbos is aangelegd in de jaren '30 van de vorige eeuw.
2. De Mortelen - De Mortelen is een cultuurlandschap waar vroeger leem of mortel werd gewonnen, nu is het een kleinschalig landschap met een afwisseling van bossen, akkers en weilanden. Dankzij de stevige grondlaag zakte het regenwater niet zo gemakkelijk weg als op het zand. Hierdoor bleef het gespaard voor grootschalige ontginningen en ruilverkavelingen. Bomen verwijzen naar de houtindustrie in deze streek. Iepen werden gebruikt voor stoelzittingen, van populieren werden klompen gemaakt.
3. Open akkerlandschap bij Straten - Het akkercomplex van Straten en Notel is een van de weinige gaaf bewaard gebleven kransakkers, een akkercomplex met een krans van boerderijen eromheen. Boomteelt in deze oude akkercomplexen vermindert het open karakter van deze waardevolle landschapselementen.
4. Open akkerlandschap Boterwijk - Het gebied is een oud akkercomplex tussen Oirschot en het bebouwingslint van de buurschap Boterwijk, tegenwoordig is het ook in gebruik als grasland en bouwland.
5. Landgoed Baest - Baest is een ca 500 ha groot landgoed, bestaande uit bossen, akkercomplexen en graslanden. De Kleine en Groote Beerze stromen door het landgoed en komen ten noorden van het landhuis bij elkaar. Het landgoed is een rijksmonument.
6. Landgoed 's-Heerenvijvers - droog naaldbos met open veldjes en enkele waterpartijen.
7. Landschotse Heide & Neterselse Heide- Ten zuiden van Oostelbeers en Middelbeers liggen heidevelden met vennen en bebossing.
8. Het archeologisch complex rondom de Oude Toren - Dit is een waardevol cultuurlandschap. Het is met meer dan 90 ha het grootste archeologisch rijksmonument van Brabant.
9. Meerdere open akkerlandschappen - waaronder het akkerlandschap bij Westelbeers. Dit is een waardevol kransakkerdorp. Het akkercomplex wordt doorsneden door de Groote Beerze.
10. Beekdallandschap Beerze - Het beekdal kenmerkt zich door een kleinschalig, (half)open beekdallandschap. Natte graslanden en akkers worden van elkaar gescheiden door greppels en (resten van) houtwallen en houtkanten¹. Naast de Spoordonkse watermolen lag ooit het Kasteel Ten Bergh. Dit terrein is nu een archeologisch rijksmonument.

1. RAAP, 2019. Rapport 3727 Plangebied
Herstel Natte Natuurparel Groote Beerze.

2. Structuren met redelijk hoge waarde, gebaseerd op de Cultuur
Historische Waardenkaart van de Provincie Noord-Brabant.

(Rijks)monumenten

- kerken
- kloosters
- kapellen
- pastorie
- mogelijke herbestemming van rijksmonument
- overige religieuze gebouwen en plekken

Historische verbindingen*

- kerkenpaden - zeer hoge waarde
- historische lijnen - hoge waarde
- historische lijnen - redelijk hoge waarde
- historische kernen - redelijk hoog tot beschermd
- beekdal
- begraafplaatsen

*Kerkenpad tussen Oirschot en Heilige Eik
Waardevol cultuurhistorisch landschapselement*

*Archeologisch akkercomplex rondom de Oude Toren is met meer dan
90 ha het grootste archeologisch monument van Brabant.*

*Kerkstoren domineren het landschap.
Oude H. Andreas en Antonius van Padua, Oostelbeers*

3. Het religieuze landschap, bevindingen:

- Kappellen en dorpen verbonden met kerkenpaden
- Kerken aan randen van de kernen
- Religieus erfgoed geclusterd per kern
- Kloosters bevinden zich aan de dorpsranden

Monumenten / religieuze gebouwen en plekken:

1. Huize Blijendaal / Karmel St. Jozef
2. Pastorie Sint-Petrusbasiliek
3. Onze Lieve Vrouwekapel, Boterkerkje
4. Sint Petrusbasiliek
5. Franciscanessenklooster
6. R.K. Antoniuskapel
7. Pastorie Bernadettekerk
8. Sint-Bernadettekerk
9. Onse Lieve Vrouwe ende Sint Job kapel
10. R.K.Pastorie
11. Kerkstoren van de oude H. Andreas en Antonius van Padua
12. Voormalige R.K. kerk
13. Oude Toren van Oostelbeers
14. Nieuwe Sint-Willibrorduskerk
15. Pastorie Sint-Willibrorduskerk
16. Oude Sint-Willibrorduskerk
17. Kapel Heilige Eik
18. Voormalig klooster Groot Bijstervelt
19. Kapel 's-Heerenvijvers
20. Kapel H. Theresia, Baest
21. Schansmuur, restant schuurkerk
22. Joodse begraafplaats
23. Begraafplaats van De Girard de Mielet van Coehoorn (1895)**

Kapel van de Heilige Eik

Een bedevaartsoord ten westen van Oirschot in het dal van de Beerze, ten noorden van landgoed Baest.

**Historische verbindingen in relatie tot religieus erfgoed.*

*** Nazaat van vestingbouwer Menno van Coehoorn.*

Kazerne Oirschot

- Generaal Majoor de Ruyter van Steveninckkazerne
- eigendom van defensie / De Staat
- eigendom van de gemeente Oirschot

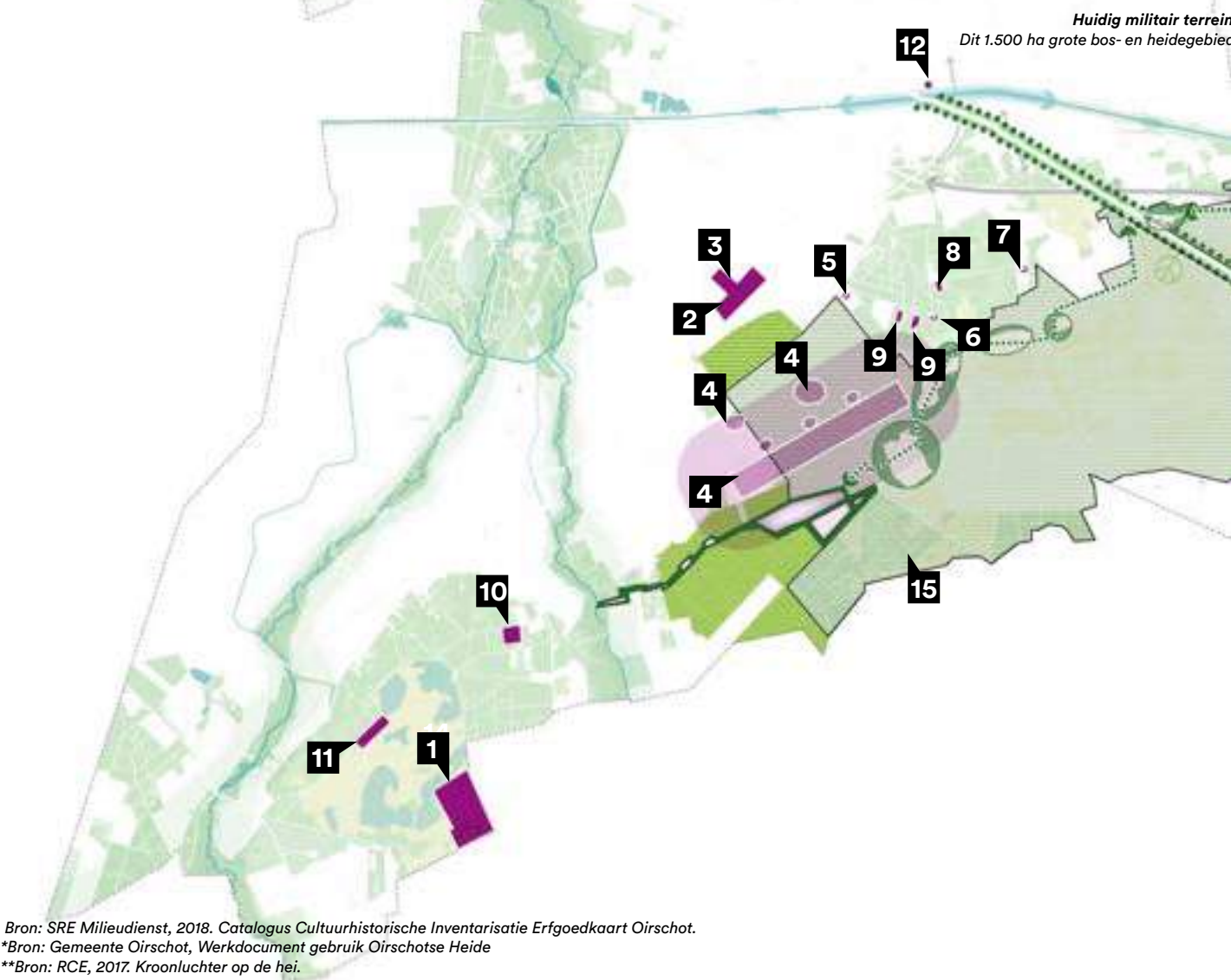
- militaire relictten
- bestaande bossen en/of natuur

Voormalig oefenkamp Willem I*

- archeologische vindplaats oefenkamp / tentenzone
- ligging van de activiteitszone bij het oefenkamp

Ontwikkelingen rondom Oirschotse Heide**

- Beleefbaar maken van het historisch legerkamp Willem I
- Groene Corridor
- Poortgebouw
- Heide stepping stones
- Doortrekken heide corridor tussen archeologische vindplaats oefenkamp en Groene Corridor*

Bron: SRE Milieudienst, 2018. Catalogus Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

*Bron: Gemeente Oirschot, Werkdocument gebruik Oirschotse Heide

**Bron: RCE, 2017. Kroonluchter op de hei.

Oirschotse heide
fungeert als militair oefenterrein.

4. Het militaire landschap, bevindingen:

- Twee dominante plekken, historisch en huidig militair oefenterrein
- Voornamelijk zuidoost zijde gemeente
- Relicten meestal verscholen in het bos

Relicten:

1. Oefenschepen
2. Schijnvliegveld
3. Bunker Langereijt
4. Kamp bij Oirschot
5. Redoute 's Heerenvijvers
6. Redoute Hemelrijk
7. Redoute Zwanenburg
8. Zwarte Berg of Schietberg
9. Tankgaten
10. Schietveld Wit Hollandweg
11. Liebrechtsberg of Schietberg
12. Luchtwachttorenen
13. Poortgebouw

Huidig militair gebruik:

14. Generaal Majoor de Ruyter van Steveninckkazerne
15. Militair oefenterrein Oirschot
16. Militair vliegveld Welschap
17. Eindhoven Airport

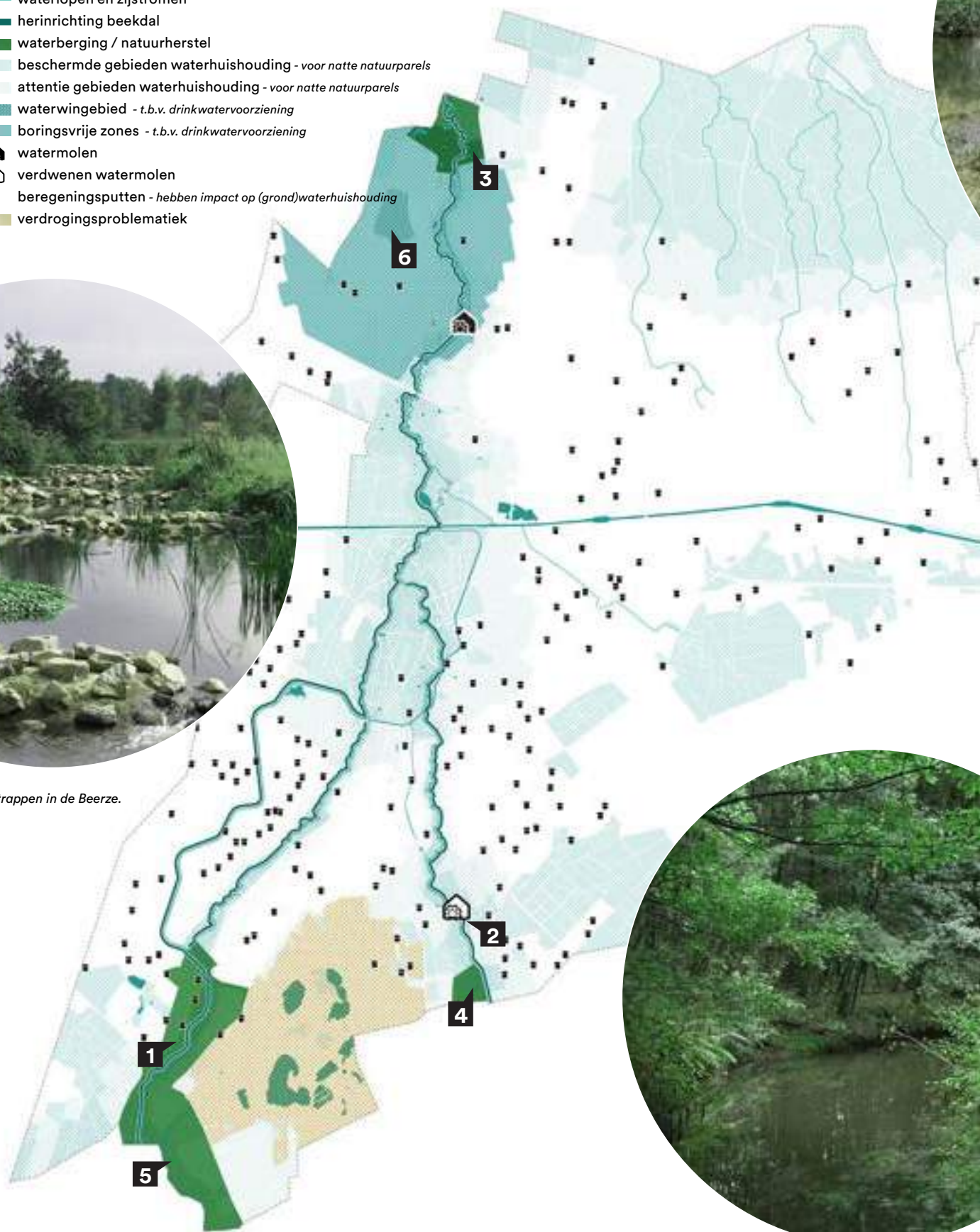

Veel kleine historische relictten verborgen in het landschap
O.a. oefenschepen, schietbergen en een schijnvliegveld

- hoofdwaterlopen
- waterlopen en zijstroom**
- herinrichting beekdal
- waterberging / natuurherstel
- beschermde gebieden waterhuishouding - voor natte natuurparels
- attentie gebieden waterhuishouding - voor natte natuurparels
- waterwingebied - t.b.v. drinkwatervoorziening
- boringsvrije zones - t.b.v. drinkwatervoorziening
- watermolen
- verdwenen watermolen
- beregeningsputten - hebben impact op (grond)waterhuishouding
- verdrogingsproblematiek

Vistrappen in de Beerze.

0 2 5
km

Retentiegebied Logtse Baan

Hier krijgt de Beerze haar natuurlijke beekstelsel deels weer terug. Er komt meer ruimte voor water en daarmee wordt niet alleen natuur hersteld, maar dragen de maatregelen ook bij aan de waterveiligheid, omdat er in extreem natte periodes water langer vastgehouden kan worden in het gebied.

Kleine Beerze

Een Robuuste Kleine Beerze Waterberging Molenbroek i.c.m. beekherstel Herinrichting 8 km watergang, opheffen 5 barrières vismigratie

5. Het waterhuishoudkundig landschap, bevindingen:

- Nadruk op herinrichting en waterberging van het beekdal om: verdroging tegen te gaan, kwetsbare natuur te versterken en wateroverlast te beperken.
- Merendeel van de beregeningsputten op de hogere zandgronden (ten zuiden van het Wilhelminakanaal).
- Verdroging vennen Landschotse Heide tussen Kleine en Groote Beerze.
- In Natura 2000 gebieden is de natuur afhankelijk van een goede grondwaterstand en waterkwaliteit.

Ontwikkelingen:

1. Herinrichting beekdal Groote Beerze, 8,7 km
2. Herinrichting beekdal Kleine Beerze, 8,0 km
3. Waterberging en natuurherstel Logtse Baan
4. Waterberging en natuurherstel Molenbroek en Spekdonken*
5. Waterberging en natuurherstel Groote Beerze
6. Waterwingebied

* Gemeente Eersel.

Bron: Waterschap de Dommel, 2016. Waterbeheerplan 2016 - 2021.

** Niet alle waterlopen, sloten en greppels zijn afgebeeld op de kaart. Dit zijn waterlopen en zijstromen belangrijk voor het waterhuishoudkundig systeem. Bron: Bodem en wateratlas Provincie Noord-Brabant.

Groote Beerze

Waterschap De Dommel gaat het beekdal van de Groote Beerze herinrichten. Doel is verdroging tegen te gaan, kwetsbare natuur te versterken en wateroverlast te beperken.

Beschermde natuur

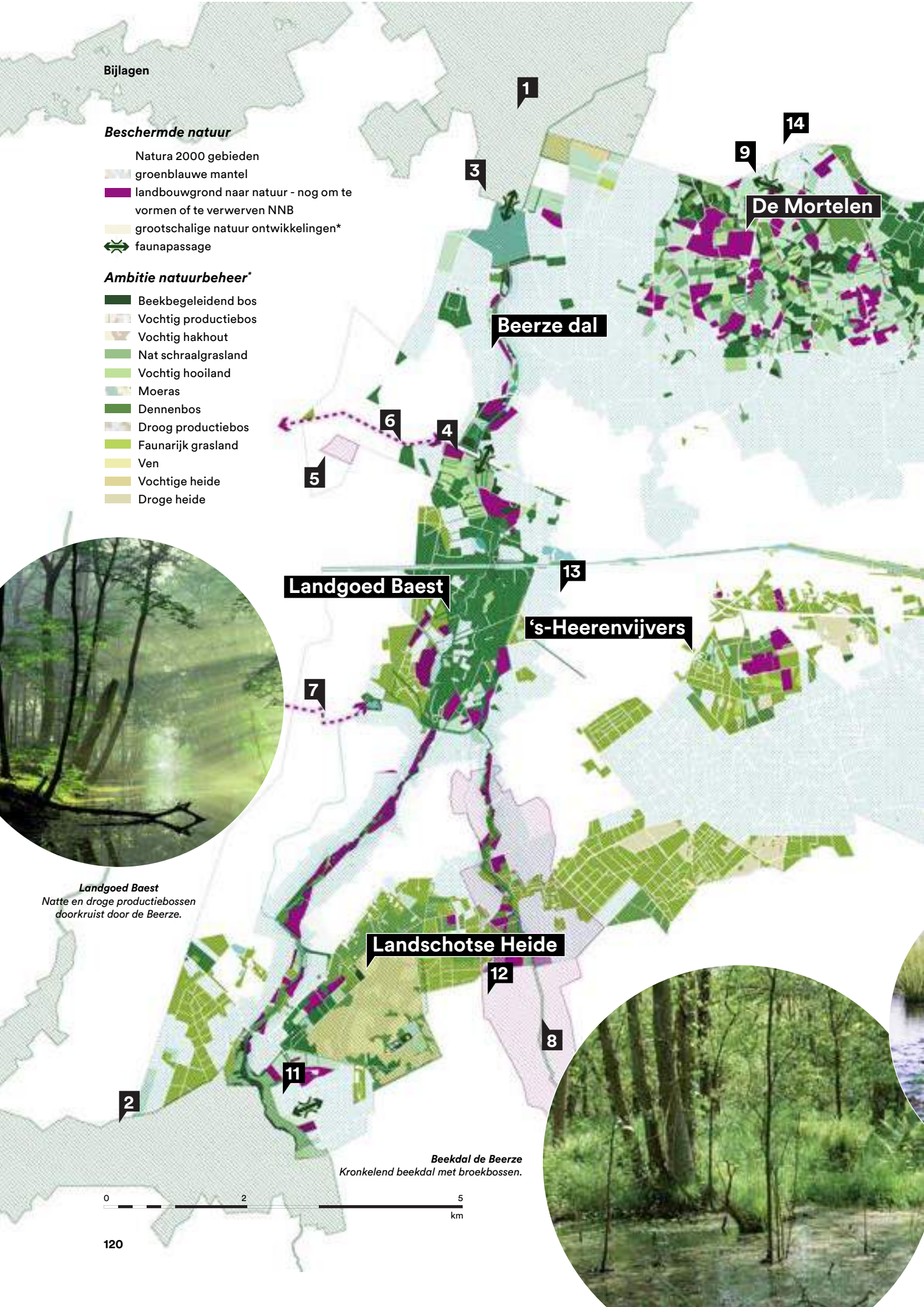
- Natura 2000 gebieden
- groenblauwe mantel
- landbouwgrond naar natuur - nog om te vormen of te verwerven NNB
- grootschalige natuur ontwikkelingen*
- faunapassage

Ambitie natuurbeheer*

- Beekbegeleidend bos
- Vochtig productiebos
- Vochtig hakhout
- Nat schraalgrasland
- Vochtig hooiland
- Moeras
- Dennenbos
- Droog productiebos
- Faunarijk grasland
- Ven
- Vochtige heide
- Droge heide

Landgoed Baest
Natte en droge productiebossen
doorkruist door de Beerze.

Landschotse Heide

Beekdal de Beerze
Kronkelend beekdal met broekbossen.

10

Landgoed 's-Heerenvijvers
Droog naaldbos met open velden.

De Mortelen
Coulissenlandschap met houtwallen, singels en natte productiebossen.

6. Beschermde natuur, bevindingen:

- Meeste plannen concentreren zich rond de Beerze.
- Beerze belangrijke schakel tussen twee grote Natura 2000 gebieden, Kampina en Kempenland-West.
- **Vijf verschillende (beheer)gebieden:**

De Mortelen, natte productiebossen, houtwallen en singels in het coulisselandschap.

Landgoed Baest, doorkruist door de Beerze, natte en droge productiebossen.

Landgoed 's-Heerenvijvers, droog naaldbos met open veldjes.

Landschotse Heide, vochtige heidevelden met vennen.

Beekdal de Beerze, kronkelend beekdal met broekbossen.

Natuurontwikkelingen:

1. Kampina en Oisterwijkse vennen
2. Kempenland-West
3. Faunapassage Logtsebaan. Hier komen nog zeer zeldzame blauwgraslanden voor.
4. Faunapassage A58
5. Stille Wille landschapsversterking
6. Versterken groenstructuur Bekersberg
7. Verbindingszone Landgoed Baest - Het Stuk
8. Ontwikkelplan Levende Beerze
9. Faunapassage Oude Grintweg
10. Ecoduct Spoorweg
11. Faunapassage Broekeindsedijk
12. Ecologische verbindingzones Ellenbroek en Meervan
13. Ecologische verbindingzone Beerzeloop
14. Ecologische verbindingzone Heerenbeekloop

Landschotse Heide
Vochtige heidevelden met vennen.

**Alle opgetekende natuur is onderdeel van NNB.
Bron: Landschapsinvestering Oirschot . BRO, 2017.*

- Natuurpoort
- Toeristenpoorten² - plekken waar wandelaars en fietsers informatie vergaren en waarvandaan ze het omliggende gebied gaan verkennen.
- Groene Corridor
- langeafstandswandelpaden (LAW)
- knooppunten
- fietsknooppunten netwerk¹
- versterken fietsroutes
- militair terrein / eigendom defensie
- recreatief aantrekkelijke kernen
- overige kernen
- (verblijfs)recreatieparken
- parken
- sportvelden

Het LAW Pelgrimspad langs landgoed Baest
Foto: google.maps.nl

0 2 5
km

De Natuurpoort de Spoordonkse Watermolen.

7. Het vrijetijdslandschap, bevindingen:

- Meerdere toeristenpoorten specifiek per landschapstype.
- Verblijfsrecreatie aan natuur verbonden.
- Dichtheid aan recreatie aan de westzijde gemeente, gekoppeld aan de Beerze.
- Twee recreatieve assen: Eindhoven-Oirschot (Groene Corridor) en het Beekdal van de Beerze.

Ontwikkelingen:

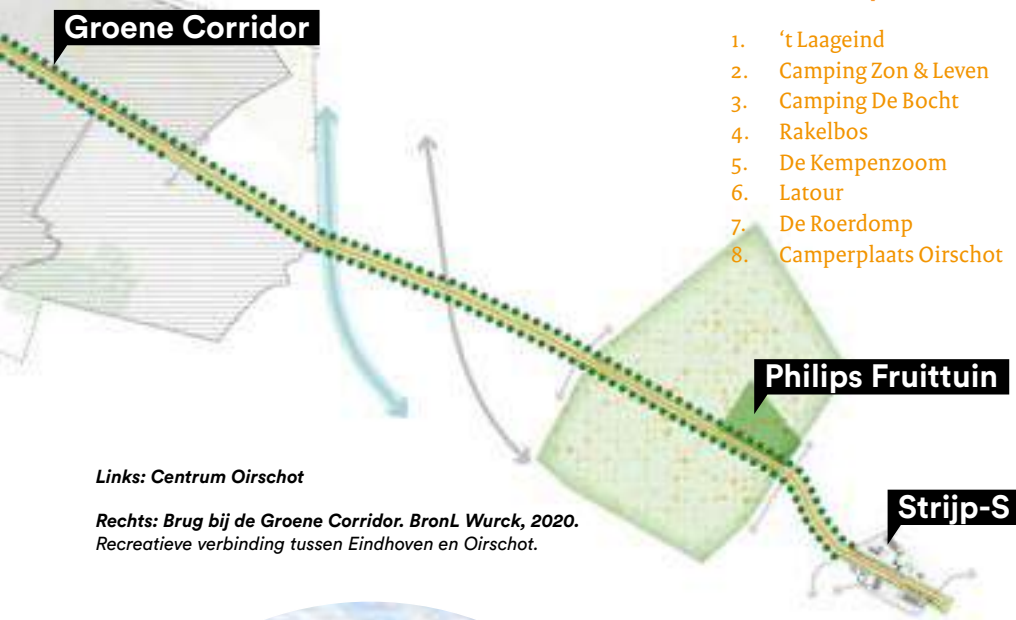
1. Groene corridor; loopgraaf voor de vrede
2. fietspad tussen Oirschotse Heide, de Landschotse heide en de Groene Corridor*
3. recreatieve verbinding A58 iem faunapassage*
4. recreatieve ontsluiting Landgoed Baest*

Toeristenpoorten²:

1. Natuurpoort Spoordonkse Watermolen
2. Eigentijdserf
3. Doe-boerderij en camping De Steenuil
4. Viskwekerij De Stroom
5. Herberg de Schutskuil
6. Boerderijterras De Schelft
7. Arbeid Adelt

Recreatieparken & campings³:

1. 't Laageind
2. Camping Zon & Leven
3. Camping De Bocht
4. Rakelbos
5. De Kempenzoom
6. Latour
7. De Roerdomp
8. Camperplaats Oirschot

Links: Centrum Oirschot

Rechts: Brug bij de Groene Corridor. Bron: L. Wurck, 2020.
Recreatieve verbinding tussen Eindhoven en Oirschot.

1. Voor de leesbaarheid van de kaart is alleen het fietsknooppuntennetwerk aangegeven. Uiteraard zijn er meerdere fietspaden en fietsroutes in de gemeente Oirschot.

2. Dit zijn recreatieve knooppunten waar wandelaars en fietsers informatie vergaren en waarvandaan ze het omliggende gebied gaan verkennen. Bron: Land van Oirschot, 2020: www.landvanoirschot.nl/?page=categorie&s=32

3. Voor de leesbaarheid van de kaart zijn alleen de grote recreatieparken en campings ingetekend en is de kaart niet volledig in het weergeven van het verblijfsaccommodatie aanbod.

*Bron: BRO, 2017, Landschapsinvestering Oirschot.

Ontwikkelingen

- verbreding snelweg - A58
- aanleg verbindingsweg - Kempenweg en Eindhovensedijk & Challengevariant
- herinrichting van de N395
- Groene Corridor - aanleg deel snelfietsroute F58
- versterken fietsroutes
- veiligheidszones - o.a. spoor, water, vliegveld, defensie, kV-lijnen
- aandachtszones - o.a. spoor, water, vliegveld, defensie, kV-lijnen
- indicatief tracé - mogelijk toekomstige ondergrondse hoogspanningsverbinding
- Bestaande te verwijderen 150 kV verbinding
- snelweg
- n-weg
- fietspaden
- hoogspanningslijnen
- bedrijventerrein

Verbreden A58
I.c.m. viaduct en faunapassages.

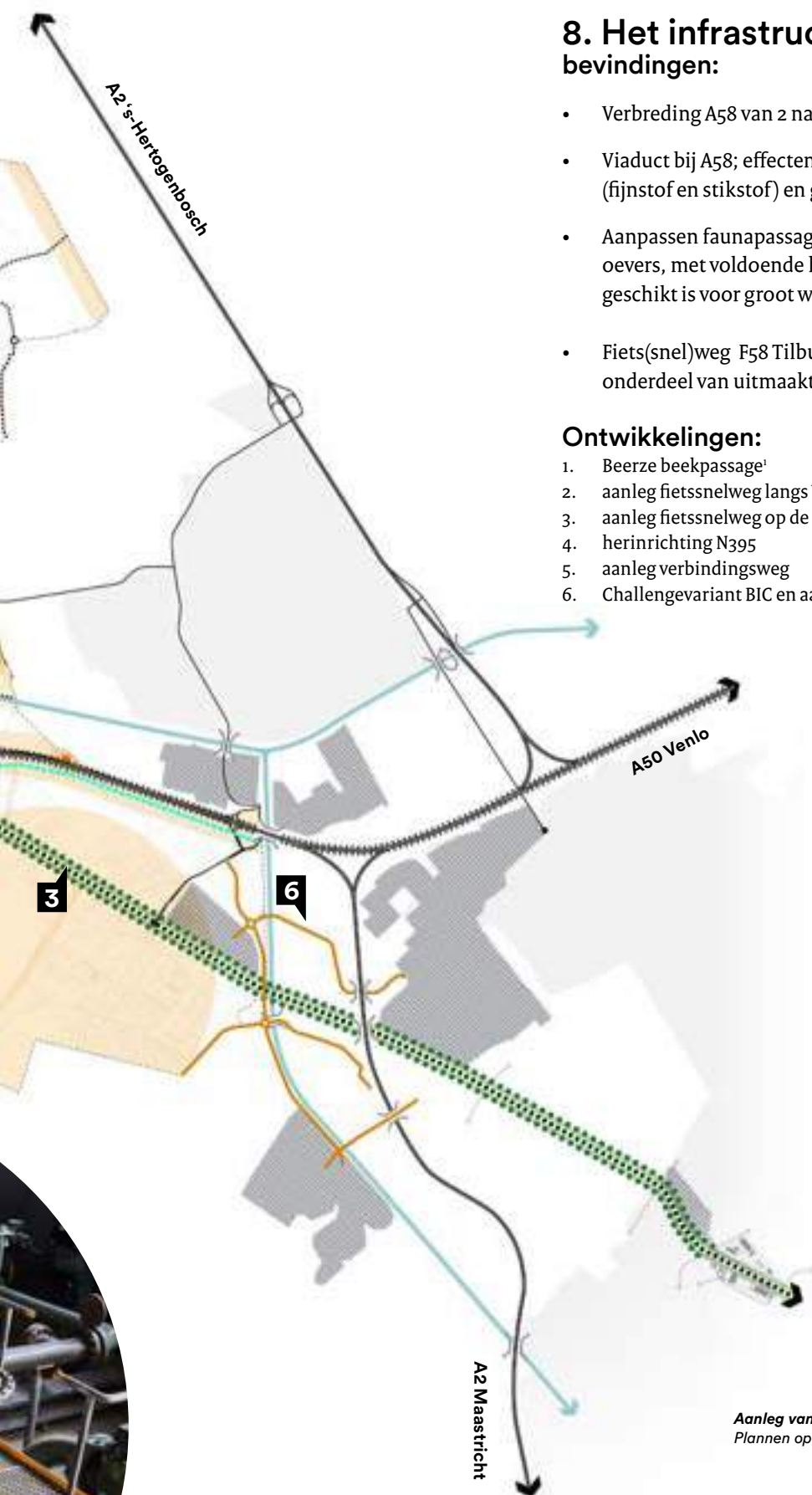

8. Het infrastructurele landschap, bevindingen:

- Verbreding A58 van 2 naar 3 rijstroken.
- Viaduct bij A58; effecten van de verbreding op de luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof) en geluidsoverlast onbekend.
- Aanpassen faunapassage A58 met doorlopende ecologische oevers, met voldoende hoogte en breedte zodat de passage geschikt is voor groot wild.
- Fiets(snel)weg F58 Tilburg - Eindhoven, waar de Groene Corridor onderdeel van uitmaakt.

Ontwikkelingen:

1. Beerze beekpassage¹
2. aanleg fietssnelweg langs Wilhelminakanaal
3. aanleg fietssnelweg op de Groene Corridor
4. herinrichting N395
5. aanleg verbindingsweg
6. Challengevariant BIC en aansluiting Westfields^{2,3}

Aanleg van fietssnelwegen
Plannen op de Groene Corridor en langs het Wilhelminakanaal.

Bron: SRE Milieudienst, Ministerie I&W, 2019.

¹Bron: H+N+S Rapport beekpassages, 2017.

²Bron: Team Oirschot, 2017. Ambities InnovA58

³Bron: Gemeente Best, 2019.

Hoge dichtheid ondergrondse infrastructuur
Aardgasleidingen, brandstoffen en fossiele grondstoffen.

9. Het bedrijvenlandschap, bevindingen:

- Groene corridor verbindt bedrijventerreinen.
- Kansen op as Oirschot - Eindhoven, Groene Corridor, A58 en Wilhelminakanaal.
- Kansen door transformatie bedrijventerrein Den Heuvel.

Bedrijventerreinen in Oirschot:

1. De Stad
2. De Scheper
3. Steenfort
4. Westfields
5. Den Heuvel

High-tech bedrijven* :

6. Ishida Europe
7. Philips Medical Systems Int.
8. Brabant Engineering
9. Meuleman electronics
10. Topic Embedded systems
11. Thermo Fisher Scientific
12. Flight Forum

Ontwikkelingen

- uitbreiding Brainport Industries Campus & ontwikkeling bedrijventerrein P + R Meerhoven
- groene corridor
- bedrijventerreinen - binnen gemeente Oirschot
- bestaande bedrijventerreinen - buiten gemeente Oirschot
- transformatie bedrijventerrein
- snelweg
- n-weg
- kanaal

Mogelijke sanering Den Heuvel
Mogelijke sanering van zowel het bedrijventerrein als de melkveehouderij.

*DPD Pakketservice
Naast de Groene Corridor.*

** Bedrijven buiten gemeente Oirschot.
Bron: West8, 2017. 'Van Gogh National Park = Brainport'. Bedrijvigheid in de regio Eindhoven.*

10. Het productieve landschap, bevindingen:

- Het merendeel van de bossen heeft een dubbelfunctie
1. Historische houtproductie - rabattenbossen

- boomkwekerijen
- dubbelfunctie nat bos - natuur en houtproductie
- dubbelfunctie droog bos - natuur en houtproductie
- biomassa door natuurbeheer - snoeiafval
- biomassa uit reststromen landbouw
- bedrijventerreinen

Historisch rabattenbos

Nat productiebos bij landgoed Baest. De komende jaren zal het monotoon populieren productiebos op verschillende plekken, ook in de Scheeken en Mortelen worden omgevormd naar een meer gevarieerd natuurbos.

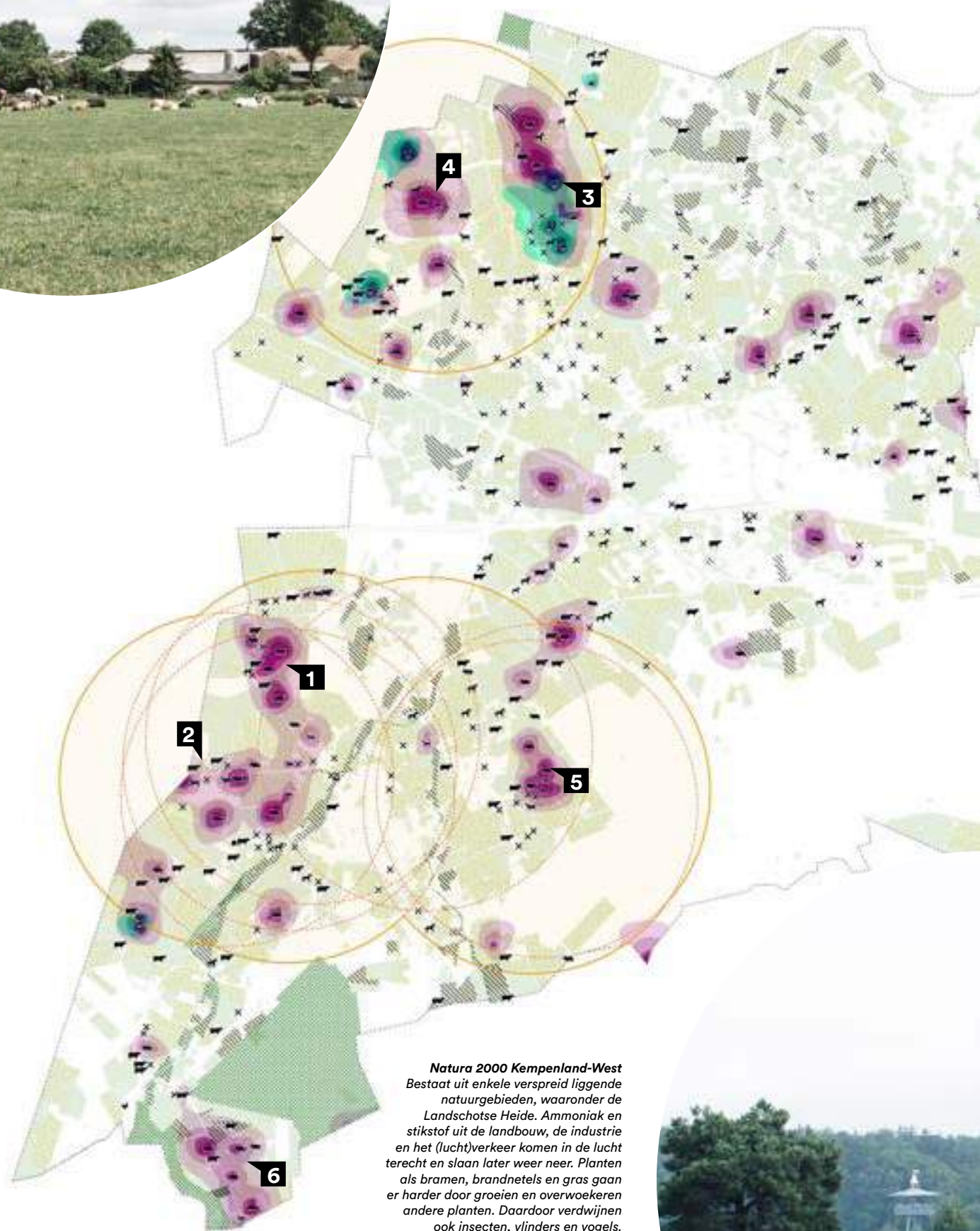
Naaldproductiebossen

Bij de Dennendijk ten zuiden van Oostelbeers.

Huidige boomkwekerijen

Intensieve veehouderij

Natura 2000 Kempenland-West
Bestaat uit enkele verspreid liggende natuurgebieden, waaronder de Landschotse Heide. Ammoniak en stikstof uit de landbouw, de industrie en het (lucht)verkeer komen in de lucht terecht en slaan later weer neer. Planten als bramen, brandnetels en gras gaan er harder door groeien en overwoekeren andere planten. Daardoor verdwijnen ook insecten, vlinders en vogels.

11. Het voedsellandschap, bevindingen:

Voedselproductie is verbonden met het landschap en de instandhouding daarvan. We zien dat veel bedrijven stoppen en verwachten dat deze beweging doorzet. Daarmee ontstaat een noodzakelijke zoektocht naar nieuwe economische dragers.

- 40% veehouderijen zijn gestopt sinds 2010. Het aantal dieren blijft echter ongeveer gelijk, alleen het aantal bedrijven wordt minder.
- Grootste fijnstof uitstoot wordt veroorzaakt door de pluimveehouderij.
- Grootste geurbelasting komt voornamelijk van varkenshouderijen.
- Veel geitenhouderijen binnen 2km van de woonkernen Middel- en Oostelbeers.
- Natura 2000 gebieden Kempenland-West en Kampina kampen met een overschot aan stikstofdepositie.

Belaste gebieden:

1. Omgeving Heikant
2. Omgeving Voorteindseweg
3. Omgeving Achterbundersdijk en Nieuwedijk
4. Omgeving Heybloemdijk en Langendonksdijk
5. Omgeving De Maneschijn
6. Omgeving Broekeindsdijk

Veehouderijen (aantal)

- ✕ gestopte veehouderijen in laatste tien jaar¹ (150)
- 🐷 varkenshouderijen (49)
- 🐔 pluimveehouderijen (15)
- 🐮 rundveehouderijen (105)
- 🐐 geitenhouderijen (16)
- 🐎 overig veehouderijen (37)

Geurbelasting*

- extreem slecht
- zeer slecht
- slecht
- matig

Fijnstofbelasting**

- extreem hoog (>14)
- zeer hoog (13-14)
- hoog (12-13)

Overig

- endotoxinen contour geiten (2 km)
- graslanden
- landbouwgronden
- natura 2000 gebieden
- landbouwgrond naar natuur
- nog om te vormen of te verwerven bij NNB

¹ Bron: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, 2019.

* gebaseerd op achtergrond geurbelasting in ouE/m³

** gebaseerd op overschrijdingsdagen, 24-uurgemiddelde grenswaarde

Zonnepanelen op het dak van een zorginstelling in Oirschot.

ZonPV in combinatie met infrastructuur
Bron: FABRICations, 2018.

1. CRa, 20

2. Consult

3. Bron: G

4. Omgev

5. Potenti

* Er ligge

is ruimte

- Elementen:**

- ## Denkrichtungen

- 1 C Ra, 2019. Opwek duurzame energie op rijksgronden.
2 Consult, 2019. Plan-m.e.r. grootschalige zonne- en windenergie in de Kempen.
3 Bron: GenerationEnergy, 2017. Kansenkaart voor Energie RES
4 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, 2019.
5 Potential recoverable heat [GJ/m²] www.thermogis.nl/mapviewer, 2019.
* Er liggen ook kansen voor zonne-energievelden op oude zandontginningen, hier is ruimte voor velden tussen de 2 en 10 ha.

VINEX Referentie
 Dichtheid: 35 woningen / ha
 Nieuwbouwwijken jaren '90 en '00
 Beeld: Pijnacker-Nootdorp

De Notel
 Dichtheid: 19 woningen / ha Nieuwbouwwijk gebouwd in de jaren '70.
 Aantal woningen: 1.560. Oppervlakte: 81 ha

Woningbouwproject Ekerschot Noord
Dichtheid: 12 woningen / ha
Aantal woningen: 130. Oppervlakte: 10,5 ha

13. Het woonlandschap, bevindingen:

Opgave: Circa 1.250 tot 1.500 woningen tot 2030

- Toekomstige opgave is een combinatie van inbreidings- en transformatieopgaven in de kernen, nieuwe woningbouwlocaties aan randen van bestaande kernen en kleinschalige ontwikkelingen in het buitengebied (bijvoorbeeld Ruimte voor Ruimte).
- Inclusief Woondeal Stedelijk Gebied Eindhoven (2019)
- Toename aantal woningen ongeveer: **+20%**

Kernen gemeente Oirschot:

1. Oirschot
2. Middelbeers
3. Oostelbeers
4. Spoordonk
5. Westelbeers
6. Straten

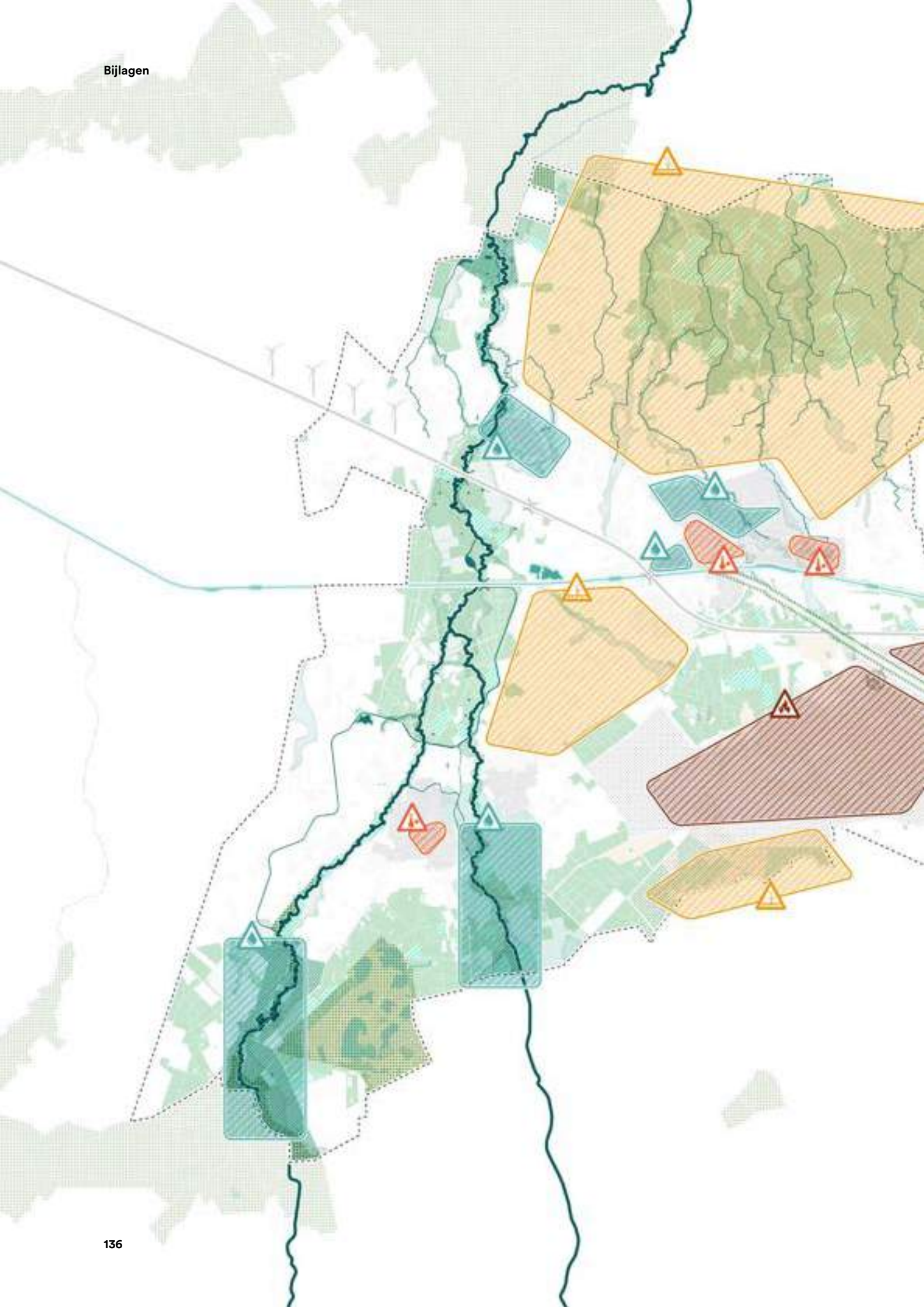
Aantal benodigde woningen: 1.250 - 1.5500
Oppervlakte woningbouwlocaties: 100 hectare

Als alle locaties met een gemiddelde dichtheid van 13 tot 15 woningen per hectare worden ontwikkeld is er ongeveer 100 hectare nodig. Dat is 1 km².

Woningbouwlocaties¹

- stedelijk gebied
- verstedelijking afweegbaar, deze gebieden komen mogelijk ook in beeld als nieuwe woningbouwlocaties.
- bestaande woongebieden
- snelweg
- n-weg
- historische kernen
- bedrijventerrein

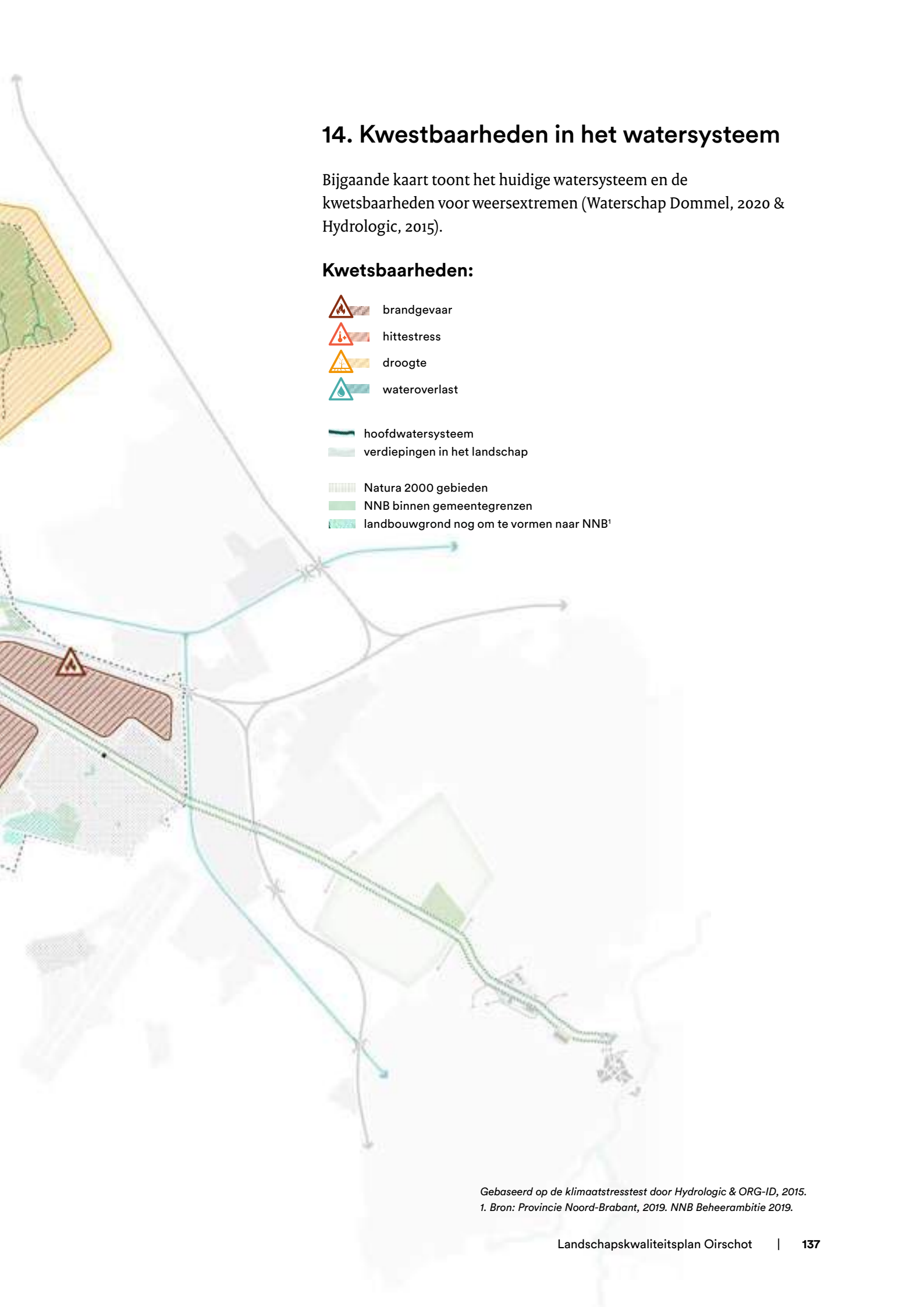
¹ Bron: Provincie Noord-Brabant, 2019. Interim omgevingsverordening.

14. Kwetsbaarheden in het watersysteem

Bijgaande kaart toont het huidige watersysteem en de kwetsbaarheden voor weersextremen (Waterschap Dommel, 2020 & Hydrologic, 2015).

Kwetsbaarheden:

-
- The map displays the water system of Oirschot, including the main water system (hoofdwatersysteem) and landscape depressions (verdiepingen in het landschap). It also shows Natura 2000 areas, NNB within municipal boundaries, and agricultural land that can be converted to NNB. Vulnerabilities for extreme weather events are indicated by colored triangles: fire hazard (brandgevaar), heat stress (hittestress), drought (droogte), and waterlogging (wateroverlast). The map shows a network of waterways and depressions, with various areas marked for different types of vulnerabilities and land use.
- brandgevaar
 - hittestress
 - droogte
 - wateroverlast
 - hoofdwatersysteem
 - verdiepingen in het landschap
 - Natura 2000 gebieden
 - NNB binnen gemeentegrenzen
 - landbouwgrond nog om te vormen naar NNB¹

Gebaseerd op de klimaatstresstest door Hydrologic & ORG-ID, 2015.
1. Bron: Provincie Noord-Brabant, 2019. NNB Beheerambitie 2019.

Bijlage 2. Raadsinformatiebrief 'Aanvullende vragen Landschapskwaliteitsplan definitief' - 5 oktober 2021

21.I002618

Oirschot

Raadsinformatiebrief

Onderwerp

Landschapskwaliteitsplan n.a.v. opiniërende raadsvergadering 21 september 2021

Geachte raadsleden,

Inleiding / aanleiding

Op 21 september was een opiniërende raadsvergadering over het Landschapskwaliteitsplan. Ter voorbereiding op de besluitvorming op 19 oktober 2021 ontvangt u hierbij aanvullende informatie en/of antwoorden op de gestelde vragen. Verder ontvangt u via de griffie een versie van het Landschapskwaliteitsplan in een hoge resolutie.

Samenvatting / toelichting

Het landschapskwaliteitsplan is een visie op de toekomst van het buitengebied van Oirschot. Daarnaast zal het gebruikt gaan worden als toetsingskader. Daarbij is de aard van het toetsingskader strategisch, globaal en richtinggevend. Uitwerkingen waar nodig volgen in later in concrete regelingen. Een voorbeeld. Het landschapskwaliteitsplan geeft aan of functie in een bepaald gebied, bijvoorbeeld woningbouw, meer of minder wenselijk is. De regels voor het omschakelen van een agrarische bedrijfswoning naar een burgerwoning zijn opgenomen in het bestemmingsplan Buitengebied. Eén van de voorwaarden bij omschakeling naar wonen is dat er geen sprake van een onevenredige aantasting van of beperking voor nabijgelegen woon- en werkfuncties mag zijn. We houden er bij concrete ontwikkelingen dus al rekening met het belang van de omliggende agrarische bedrijven. Bij het opstellen van het beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing (VAB-beleid) houden we de huidige regels nog eens tegen het licht en passen we de regels zo nodig aan.

Het landschapskwaliteitsplan is een visie die 20 jaar vooruit kijkt. Dat is een lange periode. Wij zijn net als u van mening dat het nodig is tussentijds te monitoren en het landschapskwaliteitsplan periodiek te monitoren. Een termijn van 5 jaar lijkt daarbij passend.

Met betrekking tot de concrete vragen gesteld in de opiniërende raad hierbij onze reactie.

Kunnen de voorgestelde aanpassingen uit de Nota van Zienswijzen worden verwerkt in het concept Landschapskwaliteitsplan?

De nu gekozen procedure, namelijk aanpassingen in het plan dat het college vrijgaf voor inspraak pas na de besluitvorming door voeren, is gangbaar. Wij begrijpen evenwel uw verzoek. Het is helaas niet mogelijk de wijzigingen in dit stadium door te voeren omdat de capaciteit daarvoor op dit moment bij het betrokken adviesbureau niet beschikbaar is. Helaas kunnen we dus niet aan uw verzoek voldoen. Om u een beter

21.I002618

Oirschot

inzicht te geven in de voorgestelde wijzigingen, hebben wij deze voor u uit de nota van zienswijzen gedestilleerd en in bijlage 1 achter elkaar gezet.

Klopt het dat zonneparken niet mogen worden gerealiseerd ten koste van agrarische grond?

Nee dit klopt niet. Om zuinig om te gaan met schaarse ruimte en waardevolle landbouwgronden streven we ernaar om zoveel mogelijk combinatiegebruik mogelijk te maken. Voor zonne-energieprojecten wordt daarom gebruik gemaakt van de zonneladder. Die voorziet in Oirschot in een voorkeursvolgorde bij het toestaan van zonne-energieprojecten. Zo hebben zonnepanelen op daken de voorkeur boven zonnepanelen op agrarische gronden. Dit geeft echter een voorkeur aan en we weten uit eerder onderzoek dat we met zon op dak ongeveer een kwart van de energiebehoefte kan worden voorzien. Wel wordt er met het landschapskwaliteitsplan naar gestreefd om energieprojecten zoveel mogelijk te combineren met andere functies. Daarnaast is het zo dat voor de ontwikkelingen van zonneparken volgens het huidige beleid eerst zoekgebieden aangewezen moeten worden. De inzet van landbouwgronden is dus mogelijk, maar is stap 4 op de zonneladder.

Wat wordt verstaan onder circulaire landbouw en natuurinclusieve landbouw?

De inzet op emissievermindering vanuit de landbouw wordt op niveau van Rijk, provincie én lokaal al jaren voorgestaan. Daarvoor heeft u geruime tijd geleden zelf al kaders voor gesteld. De ruimte om te ontwikkelen als agrarische sector blijft aanwezig, maar wel binnen voornoemde kaders. Daarbij zijn diverse vormen van duurzame landbouw mogelijk.

Bij circulaire landbouw blijven grondstoffen en producten zo lang en zo hoogwaardig mogelijk in de kringloop door volledige benutting van grondstoffen, hoogwaardig gebruik van biomassa en recycling van reststromen. Wel dient opgemerkt te worden dat circulaire landbouw samen hangt met de mestverwerkingsmogelijkheden voor veehouderijen. Momenteel wordt op Provinciaal niveau een visie op mestbewerking opgesteld. Naar verwachting wordt in 2022 de Visie afgerond. De uitkomsten van de Visie zullen bepalend zijn voor de mestverwerkingsmogelijkheden. Het streven voor zo laag mogelijke emissies past binnen de ambitie van kringloop landbouw.

Bij natuurinclusieve landbouw produceren agrariërs voedsel en gewassen in harmonie met milieu, natuur en landschap. Zij doen dit door natuurlijke processen in de bedrijfsvoering te integreren, te zorgen voor een gezond bodem- en watersysteem, een aantrekkelijk landschap en meer biodiversiteit, passend binnen een economisch rendabele bedrijfsvoering. Dit kan bijvoorbeeld door minder kunstmest, bestrijdingsmiddelen en medicatie te gebruiken en meer ruimte te geven aan planten en dieren.

Worden de kaarten gedigitaliseerd?

Het Landschapskwaliteitsplan en de bijbehorende kaarten zijn digitaal beschikbaar als PDF bestand. Er zijn geen plannen om deze kaarten op een andere manier te digitaliseren.

Wat wordt bedoeld met de vervlechting van dorp en landschap ('nieuwe dorpsranden langs de beekdalen').

21.I002618\blz. 2

21.I002618

Oirschot

In het Actieplan Woningbouw 2.0 en ook in het Landschapskwaliteitsplan zijn locaties aangeduid waar woningbouw voorstelbaar is. Daarbij is hoogwaardige kwaliteit het uitgangspunt. Onderdeel van deze hoogwaardige dorps kwaliteit is het ontwerpen van woongebieden op een dusdanige manier dat het dorps gevoel blijft. Eén van de kenmerken is een directe relatie met het landschap. Dat kan door bijvoorbeeld goede recreatieve verbindingen, groenstructuren die vanuit het landschap doorlopen het woongebied of door doorzichten naar het landschap. Per locaties is dit maatwerk en een specifieke ontwerpopgave. Het gaat dus niet letterlijk om het bouwen aan de beek.

Gevolgen

Niet van toepassing

Vervolg

Besluitvorming gemeenteraad 19 oktober 2021

Besluit

Op 5 oktober 2021 heeft ons college het volgende besluit genomen:

De gemeenteraad nader informeren over het Landschapskwaliteitsplan n.a.v. vragen tijdens de opiniërende raadsvergadering op 21 september 2021

Bijlagen ter inzage

Overzicht voorgestelde aanpassingen Landschapskwaliteitsplan

Oirschot, 5 oktober 2021

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

Saskia Willems-van Ulden
secretaris

Judith Keijzers-Verschelling
burgemeester

Bijlage Overzicht voorgestelde wijzigingen Landschapskwaliteitsplan

Zienswijze	Reactie	Conclusie
Wat betekent deze visie voor de sociaal economische toekomst van Gemeente Oirschot? Er komen enkel kansen terug voor de kringlooplandbouw. Er dient perspectief te zijn voor meerdere vormen landbouw in meerdere deelgebieden. Er moet recht zijn op keuzevrijheid om toe te kunnen werken naar een toekomstbestendig en duurzaam bedrijf.	We bieden ontwikkelingsperspectief doordat in de verschillende deelgebieden verschillende vormen van landbouw mogelijk zijn. Het stimuleren van kringlooplandbouw is hierbij wel ons streven, maar we zien ook ruimte voor meerdere vormen van duurzame landbouw. Tekst aanpassen op blz. 49 betreft de definitie. Duurzame landbouw: Het stimuleren van innovatieve en duurzame (vormen van) (kringloop)landbouw en het perspectief bieden voor een verantwoorde (voedsel)productie. Hierbij wordt bij de veehouderij ingezet op het verminderen van emissies en het voorkomen en oplossen van normoverschrijdingen	Aanpassing in tekst op pagina 49
Hoofdstuk 2 – Opgaven in het landschap; landbouw wordt niet genoemd in de inleidende tekst op pagina 29, terwijl dit nu één van de meest relevante spelers is in het buitengebied (cultuurlandschap).	Dit zal worden aangepast, (kringloop)landbouw zal worden toegevoegd	Aanpassing in tekst op pagina 29
De landbouw mag, naast het benoemde religieuze en militaire erfgoed, toch niet ontbreken in het door jullie geschetste 'landschap van bezinning' – pag. 30?	Dit is correct. Landschappelijk en agrarisch Oirschot is een van zeven erfgoedthema's uit ons vastgesteld erfgoedbeleid (2018). Dit erfgoedbeleid heeft als input gediend voor het landschapskwaliteitsplan.	Aanpassing in tekst op pagina 30
Op pagina 36 wordt vooral gesproken over negatieve aspecten van de landbouw, we missen hier de nuance.	<i>De landbouw is al eeuwen een belangrijke beeldbepaler van het Nederlandse landschap. Grofweg tweederde van Nederland bestaat uit landbouwgrond. De opgaven waar de landbouw voor staat op het gebied van milieu en dierenwelzijn zijn groot. Voor aanpak van thema's als uitstoot van fijnstof, emissies van ammoniak en de uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen is een regio specifieke aanpak van cruciaal belang, temeer om zo de lokale kennis van aanwezige agrariërs ten volste te kunnen benutten.</i> <i>Het opzetten van een gebiedsgerichte aanpak (GGA) voor onder andere de Natura-2000 gebieden Kampina en Kempenland-West kan hierbij kunnen helpen. Door middel van een integrale gebiedsgerichte aanpak wil de provincie samen met waterschappen, terreinbeheerders, gemeenten, inwoners, (agrarische) bedrijven en andere betrokkenen in gezamenlijkheid werken aan het verbeteren van de eigen leefomgeving.</i>	Aanpassing in tekst op pagina 36
Waarom is de grens tussen de 'oude cultuurgronden' en de 'woeste gronden' niet consequent doorgetrokken?(pagina's 22 en 23 in het landschapskwaliteitsplan).	Dit is een fout op de kaart die wordt aangepast.	Aanpassing kaartbeeld.
Onze vraag is om dit, net als de andere 'oude, kleinschalige cultuurgronden', om te draaien en juist Natuurontwikkeling, Erfgoedontwikkeling en Recreatie als meest gewenst aan te geven voor het	Door de aanpassing van de grenzen valt dit gebied onder de 'oude ontginningen' (zie o.a. zienswijze 2.e.). Daar zijn wonen en	Grens oude ontginningen wordt aangepast (zie 2.e)

gebied tussen Haagakkers, Driehoek en Maneschijn en Energietransitie als ongewenst en Landbouw als neutraal.(pagina 70 functieverdeling op de kaart)	erfgoedontwikkeling het meest wenselijk. Grootchalige energie is onwenselijk en agrarische functies neutraal.	
Het gebied tussen Beukenhaag, Driehoek en Maneschijn lijkt in het plan 'afgevaarderd' te worden van historisch waardevolle open akkers (zo bijvoorbeeld in huidig bestemmingsplan buitengebied aangeduid via gebiedsvisie/uitvoeringsnota buitengebied in ontwikkeling) naar jonge heideontginning. Echter ook recente archeologische vondsten (oa medaille Koning Willem I) onderschrijven het al geruime tijd bemesten van deze gronden.	Wij kunnen ons vinden in deze zienswijze en de status van dit gebied zal worden aangepast naar 'oude cultuurgronden'.	Kaart wordt aangepast.
Op pagina's 22 en 23 'leestekens in het landschap' is de grens nog wel 'juist' op de Maneschijn getrokken, later in het document veranderd dit. Bijvoorbeeld op pagina's 26 en 27, het Oirschots landschap. Op deze kaart wordt het gebied tussen Driehoek en Maneschijn (onder het 'beers' van Oostelbeers) ten onrechte ingedeeld als jonge heideontginning en niet als historisch waardevolle open akkers.	Wij kunnen ons vinden in deze zienswijze en deze grens zal worden aangepast.	Kaart wordt aangepast.
p. 24 onder A. Beekdallandschappen. "De beekdalen van de Groote en de Kleine Beerze hebben hun oorspronkelijke karakter en samenhangende natuurlijke kwaliteiten deels verloren door op sommige plekken bochten uit de beek te halen of de beek zelfs deels te verleggen". Deze openingszin lijkt ons niet een juiste weergave, aangezien het "deels verleggen van de beek" (jaren 60 samen met de ruilverkaveling van het gebied westelijk van de Groote Beerze) zowel voor de Kleine als voor de Groote Beerze over grote afstand (voor de Groote Beerze van Westelbeers tot Landgoed Baest) plaats heeft gevonden een enorme impact heeft gehad in de waterhuishouding (hoewel het oorspronkelijke traject open bleef, ging het gros van het water voortaan door het omleidingskanaal) en op het landschap waarbij velen landschapselementen werden verwijderd om ruimte te bieden aan de intensieve landbouw (zie landschapstype F). Deze metamorfose (slechts 70 jaar geleden) die we vandaag de dag betreuren, zou in de tekst opgenomen kunnen worden waarbij aangegeven wordt dat herstel/ontwikkeling van (historische/kleinschalige) landschappen onderdeel wordt van de planuitwerking	Tekst wordt aangepast: <i>"De beekdalen van de Grote en de Kleine Beerze hebben door kanalisatie, ruilverkaveling voor de landbouw en zelfs gedeeltelijke omlegging hun oorspronkelijke karakter en daarmee samenhangende natuurlijke kwaliteiten grotendeels verloren. De laatste jaren wordt gewerkt om het meanderend karakter van het beekdal integraal te herstellen. Herstel en ontwikkeling van de hieronder beschreven (historische) beekdallandschappen is onderdeel van deze planuitwerking. Ter hoogte van landgoed Baest heeft de Beerze het oorspronkelijke laaglandkarakter gedeeltelijk behouden. De Groote Beerze en de Kleine Beerze ten zuiden van landgoed Baest kenmerken zich door onregelmatige wegbeplanting evenwijdig aan de beek en bosjes direct aan de beek gelegen, waarbij het gebied Kleine Beerze een meer besloten karakter heeft dan het gebied van de Groote Beerze. De Beerze ten noorden van Spoordank wordt gekenmerkt door wegbeplanting parallel aan de beek en wegbeplanting op oude kruisende wegen."</i>	Tekst wordt aangepast.
p. 37 in de 3de zin van de Wateropgave willen we 2 woorden (tijdelijk en structurele) toevoegen om een en ander preciezer te duiden: "In de afgelopen jaren heeft klimaatverandering zich niet alleen doen gelden door een tijdelijk teveel aan water maar juist ook door het ontstaan van structurele zoetwatertekorten."	Tekst wordt hierop aangepast.	Tekst wordt aangepast
p. 37 : de laatste zin zouden we als volgt formuleren: "Grofweg beperkt de tijdelijke wateroverlast zich tot bepaalde delen van het beekdal (Zuidelijk Westelbeers), en zijn vooral de naaldbossen en heidegebieden in het zuiden, en sommige landbouwgronden het meest kwetsbaar voor	Tekst 2° alinea blz. 37 wordt als volgt aangepast: Grofweg beperkt de tijdelijke wateroverlast zich tot bepaalde delen van het beekdal, en zijn vooral de naaldbossen en heidegebieden in het zuiden, en sommige landbouwgronden het meest kwetsbaar voor droogte."	Tekst wordt aangepast.

droogte." We vragen ons namelijk af of die landbouwgronden zich beperken tot de "midden noordzijde van Oirschot" zoals nu aangegeven.		
p. 58 "Grote Beerze". We weten niet of het woord "geregeld" in de eerste zin nog wel op zijn plaats is? Misschien als men "is" vervangt door "was" anders stellen we voor te spreken van "van tijd tot tijd"	Tekst wordt aangepast, in "van tijd tot tijd"	Tekst wordt aangepast.
p. 58 in dezelfde paragraaf zouden we de zin "Drijfveer en het perspectief van de ondernemer staan centraal." laten vallen en in de volgende zin spreken van "significante" verbeteringen. Hierna zou een nieuwe zin kunnen komen: dat ondernemers in samenspraak met overheden en stakeholders tot op maat gemaakte verdienmodellen zullen komen passend binnen de filosofie "duurzaam ondernemen".	Tekst wordt hierop aangepast.	Tekst wordt aangepast.
p. 64 Woeste heidelandschappen : we zouden hier al vermelden dat het aanbrengen van een groene natuurzone rond de Landschotse Heide een belangrijk streven is, zoals dat verderop in de uitwerkingen 5.4 en 5.5 terecht gebeurd is.	Tekst wordt aangepast, in lijn met aan hetgeen is geschreven in gebiedsopgave 5.5: Bij het tegengaan van de verdroging van de Landschotse Heide, is realisatie van groene buffer een belangrijk streven. In samenwerking met.....	Tekst wordt aangepast (blz. 64)
Ik zag dat er een foutje is geslopen in de visie rondom mijn directe leefomgeving. Dit gebied, grofweg achter het kerkhof en rondom de Driehoek, wordt hierin namelijk aangeduid als 'jonge, grootschalige ontginningen' terwijl het eerder steeds als 'oude bouwlanden' (oude, kleinschalige cultuurgronden) is aangeduid. Ook op de recente en historische kaarten is te zien dat dit gebied al een lange geschiedenis heeft als cultuurgrond en ook nog steeds als zodanig te herkennen is.	Kaart wordt aangepast	Aanpassing kaart.
Blz. 25 : Liever het woord dorpsranden gebruiken i.p.v. stadsranden (roept weerstand op in een dorp)	Tekst wordt hierop aangepast.	Aanpassing in de tekst
Blz. 45 : Ruimte voor wonen. De term verstedelijking werkt voor veel dorpingen afstotend. Liever vervangen door : nieuwe kwalitatieve woningbouw d.m.v. passende inbreiding of bebouwing van geselecteerde delen van dorpsranden of kanaalranden/oever met behoud van natuur en landschap.	Tekst wordt aangepast de term verstedelijking wordt vervangen door dorpsontwikkeling.	Aanpassing in tekst
Blz. 51 : De gemeente stelt 3 (4?) principes. Hoe ga je onder punt 1 tegenstrijdige belangen/functies combineren? Het combineren van functies kan er voor zorgen dat de kwaliteit van elk van de functies sterk achteruit gaat. Dan zou bijvoorbeeld Landgoed de Wielewaal in Eindhoven bebouwd kunnen worden? (verhogen aantal functies). Het door Marco Vermeulen op de informatiedag (03 feb 2021) genoemde voorbeeld van het motorcrosssterrein op een boskamer langs de A58 is een voorbeeld van een tegenstrijdig belang. Het bebouwen van waardevolle natuur of ecologische zone, waarvan boskamers deel uitmaken als biodiversiteit verhogend deel. Met name het eerste principe anders/beter/opnieuw	Wij passen de formulering als volgt aan: Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik; mits de kernwaarden in een gebied gewaarborgd blijven.	Aanpassing in tekst

formuleren, om kwalitatieve afbraak van reeds bestaande functies te voorkomen.		
Blz 54 : Landbouw is de grootste oorzaak van de verdroging. Het stimuleren van (natuurinclusieve) landbouw zal geen positieve bijdrage leveren aan het natuurgebied. Graag toelichten hoe de landbouw en vernatting hier toch hand in hand kunnen gaan, of functies hier (deels) scheiden. Ook is de Mortelen een bijzonder nat gebied door de overgang in aardlagen. Dergelijke natte natuur is steeds zeldzamer. Daarom moeten we deze koesteren en doorontwikkelen. De functie natuur(ontwikkeling) hier graag naar gewenst of zeer gewenst brengen.	Wij passen de functie natuurontwikkeling aan naar gewenst. In de tekst wordt reeds aangegeven dat we inzetten op behoud en versterking van de bestaande waarden van De Mortelen. Het stimuleren van natuurinclusieve landbouw zorgt op termijn voor een betere (vitale) bodem waardoor de sponswerking van de bodem verbeterd en het gebied water langer vast kan houden en de biodiversiteit verbeterd.	Aanpassing in tekst
Blz. 65 : Zonnellader i.p.v. zonnelerder.	Tekst op blz. 65 wordt aangepast.	Aanpassing in tekst
Blz. 66 : Ruimte voor bedrijfslocaties (zijnde niet-industriële).Te denken valt aan kleinschalig, organisch, circulair, tiny-forest, (fruit) boomgaarden, voedselbossen, Kortom passend binnen het DNA van het gebied. Onderscheid tussen kanaal en GC en tussen GC en A58. Passantenhaven svp weghalen uit Boskamers A58 en overbrengen naar Kanaalzone. (Blz 68)	Tekst wordt aangepast. Blz. 66 : Het landschap ten zuiden van het Wilhelminakanaal bij Oirschot bestaat uit een afwisseling van kleine bossen en lijnvormige landschapselementen zoals singels en bomenrijen. Door het besloten karakter en de goede ontsluiting biedt het gebied ruimte voor bedrijfslocaties (zijnde niet-industriële) of nieuwe vormen van verblijfs- en dagrecreatie welke passend zijn binnen het DNA van het gebied. Voorbeelden hierbij zijnde; kleinschalig, organisch, circulair, tiny-forest, (fruit) boomgaarden, voedselbossen. Onderscheid tussen kanaal en GC en tussen GC en A58. Tekstuele passage over de Passantenhaven (blz. 66) wordt ondergebracht bij deelgebied Wilhelminakanaal (blz. 68).	Aanpassing in tekst
Blz. 71 : (Toelichting bij 3e kaartje) Niet elke vorm van bedrijvigheid in de boskamers ten zuiden van de A58 is wenselijk, gezien de NNB die er bestaan vanuit de Oirschotse Heide evenwijdig een de A58. Omvorming naar duurzame landbouw en boomteelt en duurzaam ecologisch gebruik van de boskamers zou wel een nieuwe duurzame vorm van bedrijvigheid kunnen betekenen.	Is reeds meegenomen onder antwoord I.	Aanpassing in tekst, zie antwoord I.
Blz. 21 Ruilverkaveling uit de jaren 80, grootschalige invloed op het landschap.	Klopt tekst wordt hierop aangepast: Na de wijdverbreide introductie van kunstmest en ruilverkavelingen – welke grote invloed op het landschap heeft gehad - zijn de verschillen tussen oude kleinschalig en moderne grootschalige landbouwgronden steeds meer vervaagd.	Aanpassing in tekst
Blz. 26-27 Klooster Montfortanen ook monumentaal. Historische open akkers sbeo, alle 11 opgenomen ?	Historische akkers staan op kaart. Begrenzing van één gebied wordt aangepast (zie zienswijze 11). Klooster Montfortanen wordt toegevoegd naast monumentaal landgoed.	Aanpassing in tekst

Blz. 35 bedrijvigheid in het landschap, verrommeling voorkomen, positief. Bedrijventerrein, landschappelijke inpassing of landelijk, met groen en water, omkleden.	Tekst wordt aangepast: Met ontwikkeling van nieuwe of revitalisering van bestaande bedrijventerreinen worden ook kaders gesteld voor vergroening van bedrijventerreinen.	Aanpassing in tekst
Blz. 51 Principe bij tegenstrijdige belangen, duidelijk uitwerken en overleggen met belangenorganisaties.	Wij passen de formulering als volgt aan: Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik; mits de kernwaarden in een gebied gewaarborgd blijven.	Aanpassing in tekst
Blz. 62 huidige dorpsranden, ideale locatie voor woningbouw te realiseren ? Bestaande dorpsranden verdwijnen !!!, zie Gebiedsvisie Oirschot, nieuwe dorpsranden !!! Versterking van de cultuurhistorische beleving ?	De term 'ideale' is niet gelukkig gekozen. Deze wordt vervangen door de term 'meest geëigende'. De essentie verandert daarmee niet. De gemeente streeft naar een zo zuinig mogelijk ruimtegebruik. Vanwege de behoefte aan woningbouw is ook uitbreiding nodig. Dat doen we bij voorkeur aansluitend direct aansluitend op de dorpsranden met oog voor een integrale verbetering van de kwaliteiten.	Tekstuele aanpassing.
Blz. 85 Oude structuur van paden en hagen opnieuw aanleggen zodat een koppeling ontstaat met netwerk coulissen, Mortelen en Kampina	Landschapsversterking en herstel van oude landschappelijke structuren zal uitgewerkt worden binnen gebiedsopgave 5.3 Landschapsbeleving en ontwikkeling tussen de Mortelen en Kampina.	Dit zal onderdeel zijn van het nieuwe uitvoeringsprogramma Vitaal Landelijk Gebied 2022 – 2026.
In het kader van de Brabantbrede herijking van ecologische verbindingzones was aanvankelijk een evz tussen de kom van het dorp en De Mortelen geschrappt. Het gaat om een waterloop waarvan ik de naam niet weet: de loop ligt globaal tussen de Peperstraat en Polsdonken. Op aanraden van NM en BL is de EVZ-status gehandhaafd. Ambtelijke organisatie weet hier ook van. Landschappelijk gezien ligt het in een fraaie omgeving en wellicht biedt het aanknopingspunten voor een (toekomstige) wandelverbinding tussen het dorp en de Mortelen.	We zijn ons bewust van deze ecologische verbindingzones. Op de ambitiekaart van het GOB, staan inderdaad een tweetal nog niet gerealiseerde ecologische verbindingzones in buitengebied richting Kampina en De Mortelen aangegeven. Wij zullen deze meenemen in de landschapsvisiekaart en in de uitwerking van de gebiedsopgave 5.3. Zie bijlage voor 2 illustraties waarin met zwarte lijnen deze evz's zijn aangegeven ¹ .	Landschapsvisiekaart (blz. 46/47) wordt aangepast en deze twee ecologische verbindingzones worden toegevoegd. Uitwerking en realisatie (ism gebiedspartijen) zal onderdeel zijn van het nieuwe uitvoeringsprogramma Vitaal Landelijk Gebied 2022 – 2026.
In de inleiding valt ons op dat bij de opsomming van belanghebbende partijen naast Waterschap De Dommel andere natuurorganisaties niet opgenomen zijn (er worden wel twee erfgoedorganisaties genoemd). Gezien de grote opgaven op het gebied van landschap en natuurontwikkeling kunnen we ons voorstellen dat het, mits relevant, vernoemen van, bijvoorbeeld, Brabants Landschap (of andere organisatie, actief in dit gebied) van meerwaarde zou kunnen zijn. Daarnaast pleiten we voor het nadrukkelijker opnemen van de instandhoudingsplicht van Natura 2000 en NNB gebieden.	De opsomming is niet uitputtend maar is bedoeld ter illustratie van partijen die belanghebbend en/of betrokken zijn. De instandhoudingsplicht voor NNB en Natura 2000 zullen wij in de tekst opnemen op bladzijde 10.	Aanpassing in tekst (blz. 10).
In de literatuurlijst/bronnen vinden we geen vigerende beleidsstukken terug, zoals bijvoorbeeld, het bestemmingsplan buitengebied. Daarmee is de status van deze visie ten opzichte van het huidige beleid voor ons onvoldoende duidelijk. Daarom zouden we graag toegelicht zien waar deze	Het landschapskwaliteitsplan is opgesteld om een antwoord te geven op de nu actuele opgaven. Eerdere analyses zijn opgesteld vanuit de toenmalige context en opgaven. Het landschapskwaliteitsplan zal worden doorvertaald	Tekstuele aanpassing.

¹ <https://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/groenontwikkelingsfonds>

stukken als uitgangspunt of bron voor het landschapskwaliteitsplan gediend hebben en wat de status van deze stukken is na vaststellen van dit document. Te denken valt aan Bestemmingsplan Buitengebied, Gebiedsvisie voor de kernen Middelbeers, Oostelbeers en Oirschot, Uitvoeringsnota Buitengebied in Ontwikkeling.	in het omgevingsplan dat het huidige bestemmingsplan(nen) gaat vervangen. Met betrekking tot de Uitvoeringsnota Buitengebied in Ontwikkeling (2010) geldt als volgt. Dit stuk is doorvertaald in het nieuwe beleidskader. Daarbij geldt voor de gebiedsvisies voor bebouwingsconcentraties zoals opgenomen in de nota Buitengebied in Ontwikkeling dat deze, eventueel in geactualiseerde vorm, worden opgenomen in beleid ten aanzien van vrijkomende agrarische bebouwing dat in ontwikkeling is. Wij zullen om verwarring te voorkomen in de tekst van het Landschapskwaliteitsplan opnemen dat het Landschapsbeleidsplan (1999) en de Uitvoeringsnota Buitengebied in Ontwikkeling (2010) zijn doorvertaald in dit beleid.	
Er is vaak sprake van meerdere ruimteclaims. Het landschapskwaliteitsplan helpt bij het zoeken naar de juiste balans in de afweging. Als indieners zienswijze staan wij positief tegenover dit uitgangspunt. Toch zouden we graag de drie principes, zoals genoemd op pagina 51, willen aanscherpen. Zeker waar het gaat om tegenstrijdige principes is het van belang om op grond van afgewogen beleid onderbouwde keuzes te kunnen maken, juist waar het gaat om het combineren van functies.	Wij passen de formulering als volgt aan: Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik; mits de kernwaarden in een gebied gewaarborgd blijven.	Tekst wordt aangepast.
(pg24) Over beekdallandschap de Beerze start de alinea met De beekdalen van de Grootte en de Kleine Beerze hebben hun oorspronkelijke karakter en samenhangende natuurlijke kwaliteiten deels verloren door op sommige plekken bochten uit de beek te halen of de beek zelfs deels te verleggen. Historisch is dit juist. De laatste jaren is er weer gestart met het terugbrengen van de meandering en wordt deze weer meer zichtbaar in het landschap. Is het mogelijk dit aan te passen en vooral het verder herstel en de ontwikkeling te benadrukken als onderdeel van de planuitwerking?	Tekst wordt aangepast: <i>“De beekdalen van de Grote en de Kleine Beerze hebben door kanalisatie, ruilverkaveling voor de landbouw en zelfs gedeeltelijke omlegging hun oorspronkelijke karakter en daarmee samenhangende natuurlijke kwaliteiten grotendeels verloren. De laatste jaren wordt gewerkt om het meanderend karakter van het beekdal integraal te herstellen. Herstel en ontwikkeling van de hieronder beschreven (historische) beekdallandschappen is onderdeel van deze planuitwerking. Ter hoogte van landgoed Baest heeft de Beerze het oorspronkelijke laaglandkarakter gedeeltelijk behouden. De Grootte Beerze en de Kleine Beerze ten zuiden van landgoed Baest kenmerken zich door onregelmatige wegbepanting evenwijdig aan de beek en bosjes direct aan de beek gelegen, waarbij het gebied Kleine Beerze een meer besloten karakter heeft dan het gebied van de Grootte Beerze. De Beerze ten noorden van Spoordank wordt gekenmerkt door wegbepanting parallel aan de beek en wegbepanting op oude kruisende wegen.”</i>	Tekst wordt aangepast.
(Hoofdstuk 2) Ten aanzien van wonen wordt in de visie gesproken over de keuze voor biobased bouwen. Gezien de schaarste aan grondstoffen en de noodzaak om de uitstoot van CO2 en stikstof te reduceren zijn inmiddels verschillende onderzoeken beschikbaar met betrekking tot bouwen op basis van natuurlijke materialen. Graag verwijzen wij naar de Verkenning	Wij zullen dit rapport opnemen in de literatuurlijst.	Aanpassing in tekst.

Biobased Bouwen van Studio Marco Vermeulen² en adviseren wij om deze verkenning op te nemen in de literatuurlijst. Pag. 37 voorstel toevoegen gemarkeerde tekst: Het weerbaar maken van het watersysteem kan een hefboom zijn om het landschapswaliteitsplan te realiseren en het landschap aantrekkelijker en robuuster te maken. De water gerelateerde kwetsbaarheden zijn te verdelen in te droog, te warm (o.a. hittestress) of te nat. Deze uitdagingen komen in de hele gemeente voor. Grofweg heeft het beekdal meer te kampen met wateroverlast en zijn de Landschotse Heide, naaldbossen en heidegebieden in het zuiden en de landbouwgronden in het midden aan de noordzijde van Oirschot het meest kwetsbaar voor droogte.	Tekst 2^e alinea blz. 37 wordt als volgt aangepast: Grofweg beperkt de tijdelijke wateroverlast zich tot bepaalde delen van het beekdal, en zijn vooral de naaldbossen en heidegebieden in het zuiden, en sommige landbouwgronden het meest kwetsbaar voor droogte."	Tekst wordt aangepast.
Blz. 51 Principes tegenstrijdige belangen. Voorstel toevoegen gemarkeerde passages. - Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik; mits de Oirschotse kernwaardes natuurbewoud en erfgoedbehoud gewaarborgd blijven. - Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal; - Duurzaam ontwikkelen, afwentelen naar tijd en plaats voorkomen; Waar functies neutraal zijn geldt dat deze ondersteunend of ondergeschikt zijn aan de meest gewenste functie. De bewoners van het gebied hebben daarbij een belangrijke stem.	Wij nemen de eerste suggestie over om de tekst aan te passen. Daarbij kiezen we voor een aangepaste formulering: Combineren van functies gaat boven enkelvoudig gebruik; mits de kernwaarden in een gebied gewaarborgd blijven. De tweede tekstsuggestie nemen we niet over. Het gaat in dit geval om de beoordeling van functies t.o.v. van elkaar. De tekstsuggestie gaat over het proces om te komen tot een afweging van belangen. Dat heeft elders in het plan aandacht gekregen.	Aanpassing in tekst.

² <https://www.marcovermeulen.nl/nl/nieuws/strategische-verkenning-ruimte-voor-bio-based-bouwen>

*Het kerkenpad tussen Oirschot en Heilige Eik, een waardevol cultuurhistorisch landschapselement.
Bron: Gemeente Oirschot, 2020.*

Bronnen

Bleumink, H., H. de Mars, A. de Vries-Oosterveen & G. Sturkenboom, 2019. Pilot Watermolen-landschappen in Het Groene Woud. Toekomstkansen voor watermolens.

Bleumink, H., Neefjes, J., & Geuze, A., 2020. Van Gogh Nationaal Park; beknopte historisch-landschappelijke karakterisering.

BrabantKennis, 2018. Een nieuw klimaat voor natuur.

BrabantKennis, 2018. Toekomstgids voor Brabantse gemeenten.

BRO, 2017. Landschapsinvestering Oirschot.

Canon van Oirschot, 2020. Casteren in Straten.

College van Rijksadviseurs, 2020. Landschap versterken met bomen en bos.

College van Rijksadviseurs, 2019. Opwek duurzame energie op rijksgronden.

College van Rijksadviseurs, 2018. Panorama Nederland. Rijker, Hechter, Schoner.

College van Rijksadviseurs, 2018. Verstedelijking; Hoe de woningbouwopgave maatschappelijke meerwaarde levert en waarom het Rijk hier belang bij heeft.

Compendium voor de Leefomgeving, 2016. Biodiversiteitsverlies in Nederland, Europa en de wereld, 1700-2015.

Consult, 2019. Plan-m.e.r. grootschalige zonne- en windenergie in de Kempen.

Croonen Adviseurs, 2000. Landschapsbeleidsplan Gemeente Oirschot.

De Brabantse Kempen, 2018. Nederzetting uit het Stenen Tijdperk.

GenerationEnergy, 2017. Kansenkaart voor Energie RES.

Gemeente Oirschot, 2018. Erfgoed als identiteit. Erfgoednota Oirschot 2018 - 2028.

Gemeente Oirschot, 2017. Omgevingsvisie Oirschot.

Gemeente Oirschot, 2018. Werkdocument gebruik Oirschotse Heide.

Gemeente Oirschot, 2000. Landschapsbeleidsplan.

H+N+S, 2017. Rapport beekpassages A58.

Hydrologic & Waterschap de Dommel, 2015. Klimaatstresstest de Beerze.

Leenders, K.A.H.W, 2012. Landschapsgeschiedenis van het dal van de Kleine Beerze bij Vessem.

Leenders, K.A.H.W, 1996. Historische geografie van Oirschot in vogelvlucht.

Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2018. Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden.

Nederlandse Dendrologische Vereniging, 2011. Waardenvolle houtopstanden.

Neefjes, J. & H. Bleumink, 2015. Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen. Historisch-landschappelijke inventarisatie. Vereniging Natuurmonumenten.

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, 2019. GIS data veehouderijen.

Planbureau voor de Leefomgeving, 2019. Transitie, Ruimteclaims en Landschap.

Planbureau voor de Leefomgeving, 2017. Natuurverkenning 2010-2040: Visies op de ontwikkeling van natuur en landschap.

Provincie Noord-Brabant, 2019. De Energieagenda van de Provincie Noord-Brabant.

Provincie Noord-Brabant, 2016. Herziening Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW).

Provincie Noord-Brabant, 2019. Interim omgevingsverordening.

Provincie Noord-Brabant, 2019. Op weg naar klimaatrobuuste beeklandschappen.

Provincie Noord-Brabant, 2009. Natuurbeheerplan Provincie Noord-Brabant.

Provincie Noord-Brabant, 2018. Vitaliteitsonderzoek verblijfsrecreatie Noord-Brabant.

RAAP, 2019. Rapport 3727 Plangebied Herstel Natte Natuurparel Groote Beerze.

Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, 2003. De Oirschotse markt.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2017. Erfgoed in de omgevingsvisie: overzicht digitale kennis- en inspiratiebronnen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2018. De landschapsbiografie in de gemeentelijke omgevingsvisie.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2017. Kroonluchter op de hei.

Stichting Behoud Erfgoed Oirschot, 2006. Langs boerderijen in Oirschot en de Beerzen met zes fietsroutes van 16 km.

Stichting Behoud Erfgoed Oirschot, 2014. Van militair kampement tot Gen. Maj. de Ruijter van Steveninckkazerne Oirschot.

Studio Marco Vermeulen, 2018. Zuiderwaterlinie Noord-Brabant, een open boek. 2^e geactualiseerde druk, 2018.

Studio Marco Vermeulen, 2020. Human Nature; productieve natuur in Noord-Brabant.

Studio Marco Vermeulen, 2020. Ruimte voor Biobased Bouwen; strategische verkenning.

SRE Milieudienst, 2019. Catalogus Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Oirschot.

Team Oirschot, 2017. Ambities InnovA58.

Vereniging Deltametropool en partners, 2017. Spot on: het landschap als vestigingsvoorwaarde.

Vermeulen, M., H. Bleumink, P. van Oers & R. van Aerschot, 2018. Landschapstriënnale 2020. High green: innovating the landscape. In opdracht van Stichting Landschapstriënnale en Nationaal Landschap Het Groene Woud.

Van Gogh Nationaal Park, 2020. Masterplan Van Gogh Nationaal Park. Schetsboek voor het landschap van de 21^e eeuw.

Waterschap de Dommel, 2016. Waterbeheerplan 2016 - 2021.

West8, 2017. 'Van Gogh National Park = Brainport'. Bedrijvigheid in de regio Eindhoven.

Wageningen University, 2019. Tien vragen en antwoorden over organische stof.

*Ansichtkaart van de Antoniuskapel te Straten, Oirschot, gemaakt rond 1915.
Bron: Heemkundekring De Heerlijkheden, Oirschot.*

Colofon

Oirschot

Opdrachtgever: Gemeente Oirschot

Team: Menno Moen & Rob Voets

STUDIOMARCOVERMEULEN
architectuur stedenbouw landschap onderzoek

Uitvoering: Studio Marco Vermeulen

Team: Marco Vermeulen, Bram Willemse & Luc Voorter

Beeldverantwoording:

Alle beelden zijn gemaakt door Studio Marco Vermeulen tenzij anders aangegeven. Afbeeldingen mogen gebruikt worden onder voorwaarde van naamsvermelding van de maker.

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Datum

19 oktober 2021

Wij danken de volgende personen voor hun bijdrage:

Floor Ambachtsheer, Facet
Twan Baudoin, gemeente Best
Ria Berkvens, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Sandra Borremans, Huis van de Brabantse Kempen
Cees Cattenstaart, gemeente Hilvarenbeek
Toine Coijmans, Natuurmonumenten
Martijn van Dinther, MijnGemeenteDichtbij
Theo Hendriks, gemeente Eersel
Willem van Hout, gemeente Oirschot
Inge Kapteijns, Provincie Noord-Brabant
Anne van Kuijk, Provincie Noord-Brabant
Anouk Meulenbroeks, gemeente Eersel
Ivo Mulders, gemeente Oirschot
Matty Nierop, waterschap de Dommel
Hidde Oetink, ZLTO
Mariët Overduin, VisitBrabant
Elisabeth Pietsch, waterschap De Dommel
Jan Rots, Bosgroep Zuid-Nederland
José Schreurs, Rijksdienst Cultureel Erfgoed
Ferdinand ter Schure, Brabants Landschap
Marien Sonneveld, waterschap De Dommel
Peter Stabel, gemeente Oirschot
Merijn Stoffels, gemeente Oirschot
Yolande Struijs, gemeente Oirschot
Jos Swart, Rijksvastgoedbedrijf
Mark Timmermans, gemeente Best
Chris Tönissen, Provincie Noord-Brabant
Marie-José van de Ven-Rijnen, ZLTO
Frans Versteede, ZLTO
Akke de Vries-Oosterveen, gemeente Oirschot
Marinka de Wit, waterschap De Dommel
Margreet Zwols, Provincie Noord-Brabant

Vastgesteld door de gemeenteraad van Oirschot op 19 oktober 2021

Oirschot

STUDIOMARCOVERMEULEN

architectuur stedenbouw landschap onderzoek